

AKKERUP

FYNS AMT	Herred: Båg	Kommune: Hårby	Sogn: Hårby
----------	----------------	-------------------	----------------

Navn: Akkerup	Navnetype: -torp.
------------------	----------------------

Bemærkninger:

Akkerup er nævnt første gang 1425 i formen Ackendorp. Forleddet er mandsnavnet gl'da. Akki. Efterleddet er -torp, gl'da. thorp, som betyder udflytterbebyggelse.

Anlægstype: Udflytterbebyggelse	Anlæggelsestidspunkt: Middelalder
------------------------------------	--------------------------------------

Bemærkninger:

En udflytterbebyggelse er en landsby, som er anlagt ved udflytning fra en adelby, i dette tilfælde Hårby.

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Båg	Hårby	Hårby

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Slynget vejby

Gårdene ligger spredt langs den sydvest-nordøst gående bygade og dens nordlige forgrening. Husene ligger koncentreret i den sydvestlige del af byen. Spangebæk løber midt gennem byen.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☒ centralby ☐ agerorientering ☐ skovorientering ☐ åorientering
☐ randby ☒ engorientering ☐ kystorientering

c. Udskiftning

år: 1787 figur: Blokudskiftning.

d. Udflytning

- ☒ ved udskiftningen 3 gårde.
☒ efter udskiftningen 1 gård.

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: 3-vangsbrug rotation: 2/1

vangeantal: 5 el. flere Dyrkningsfællesskab med Hårby.

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Kuperet, Vestfyn, domineres af Hårby hedeslette, enkelte israndsbakker.

jordbund: Div. sand og grus med moræneler, ferskvandssand og -dynd.

naturlig afgrænsning: Ejerlavet er ikke naturligt afgrænset.

- ☐ overvejende
☐ overvejende med større indhold af
☒ blandingsøkonomi med skov, ager- og engjord.

FYNS AMT	Herred: Båg	Kommune: Hårby	Sogn: Hårby
----------	----------------	-------------------	----------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☐ opløst☒ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

40% af de oprindelige 9 gårde er flyttet ud. Vejsystemet er bevaret, men der er anlagt en del huse øst i byen. Kun få gårdtomter er bevaret, hvorimod de fleste hustofter øst i byen er bevaret.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

Enkelte udskiftningshegn bevaret.

c. Ressourceområde

☐ større engareal☐ større skovareal☒ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevsareal☒ størsteparten opdyrket

Større husbebyggelse opstået ved ejerlavsgården til Hårby.

FYNS AMT	Herred: Båg	Kommune: Hårby	Sogn: Hårby
----------	----------------	-------------------	----------------

STATISTIK

Areal: 357 ha, heraf opdyrket 1688: 44%.

Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903
	50	65	52	

Bebyggelsesenheder:

		¹ 1600	1664	1688	1787	1844	1903
Gårde:		24	[*] 8	9	11	14	14
Huse:		6	2		12		
Huse m/ jord:						13	31
Huse u/ jord:				4		1	14
I alt:		30	10	13	23	28	59

Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:

		1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit
57	1664	2	2	3	7,1
33	1688	3	2	4	7,2
71	1844	10	3	1	3,7
64	1903	10	3	1	3,7

Folketal:

		² 1787	² 1845	² 1901
Voksne:		77	182	201
Børn:		40	100	112
I alt:		117	282	313

1. En del af Hårby by er medtaget.

2. Ellstrup og Højbiergaard incl.

FYNS AMT	Herred: Båg	Kommune: Hårby	Sogn: Hårby
----------	----------------	-------------------	----------------

Besiddelsesforhold:			Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:								
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			2	1	2		4	1
1844	13	13					1	1
1903	12	44					2	1

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 357 ha store ejerlav var i 1688 kun opdyrket 44%. Byen havde da en form for trevangsbrug i dyrkningsfællesskab med moderbyen Hårby. Byen takseredes i 1684 til 65 tdr.htk. men i 1844 kun til 52 tdr.htk. formentlig på grund af den ret ufrugtbare og bakkede egn. I 1664 havde byen skov til 8 svins olden. Akkerup er udflyttet og udparcelleret fra Hårby. Senere er af Akkerup ejerlav udskilt enestegården Filstrup, der omtales fra senmiddelalderen og som i 1664 var en gård på 11 tdr.htk. med skov til 15 svins olden. Øst for Akkerup ved Skallebjerg vidner marknavne på "Mullerup" om endnu en udflytterbebyggelse Mullerup, der formentlig er nedlagt i senmiddelalderen. Akkerup blokudskiftedes i 1787 og siden er 3 gårde flyttet ud. I 1500-tallet fandtes 2 selvejer-gårde i byen under kronlenet Hagenskov. Den ene af disse (?) fungerede fra 1658 til 1921 som sognets præstegård. Blandt de adelige besiddere kan nævnes Østrupgård med en enkelt gård i 1425. I 1664 ejede den indensogns hovedgård Løgismose 2 gårde, medens Damsbo i nabosognet besad 3 gårde. Endnu i 1762 besad Løgismose de 2 gårde, medens Søbo i 1802 havde 2 gårde. Endnu i 1903 fandtes enkelte fæsteenheder i byen. Byen bestod i 1600-1700-tallet af 8-9 gårde. Gårdtallet ekspanderede frem til 1844 i normalt omfang i forbindelse med overgangen til selveje, medens hus- og befolkningstallets stigning i det 19. årh. klart ligger over det normale. Gårdene var i 1684 forholdsvis store. Byen synes aldrig egaliseret.

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Båg	Hårby	Hårby

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse:☐

Interesse:

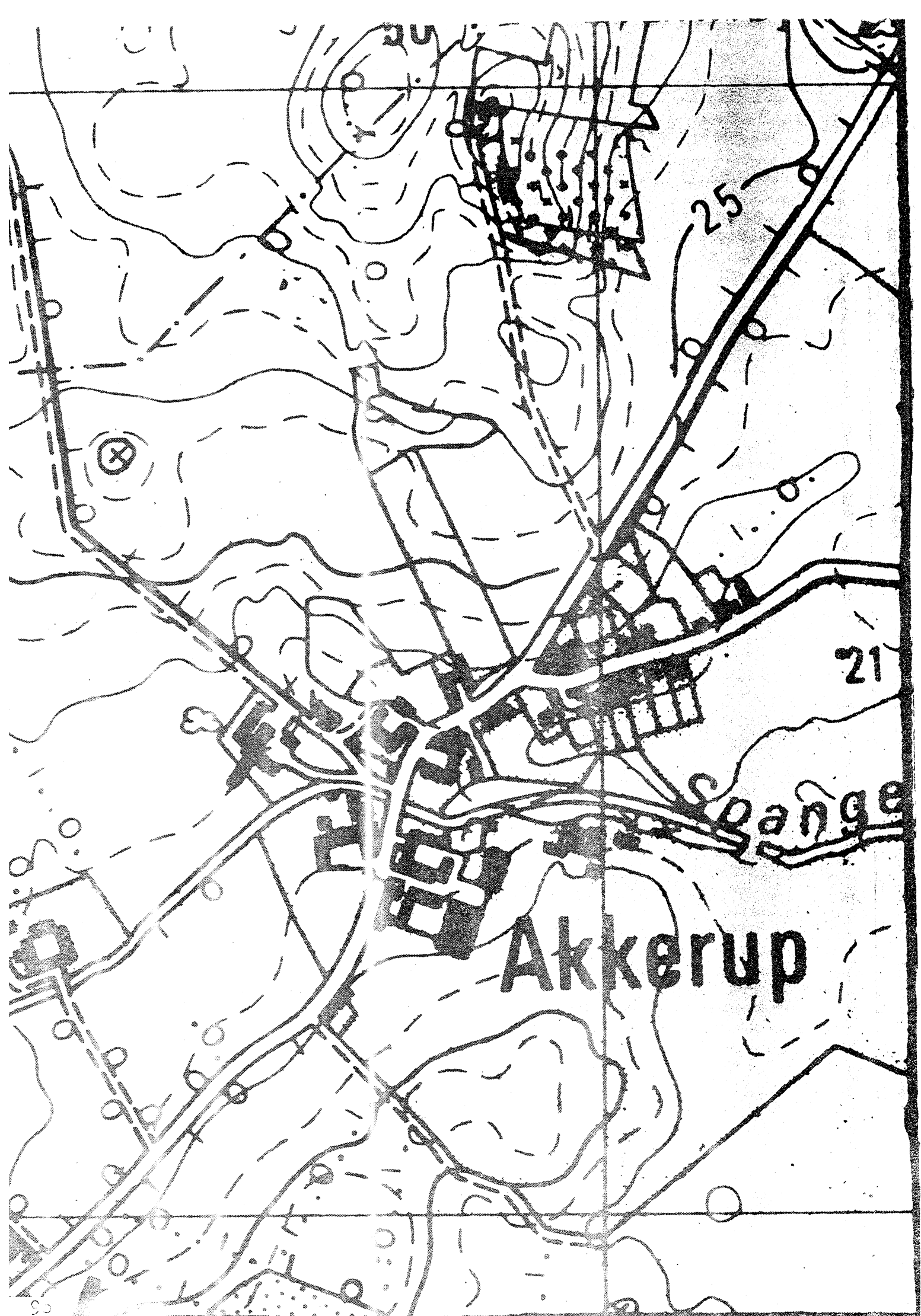
☒Stor
interesse:☐Særlig
interesse:☐**Landsbytypologisk vurdering:** Interesse.

1. Anlægstype. Den middelstore udflytterby af vikingetids-middelalder navnetypen -torp er centralplaceret i sit ejerlav i en koblings-placering over Spangebæk. Byformen er en løst opbygget slynget vej-by. Fra ejerlavet er senere udskilt torperne Filstrup og Mullerup. Den sidste er atter nedlagt i senmiddelalderen.
2. Udviklingstype. Besiddelsesforholdene i byen forblev meget spredte. En tidlig overgang til selveje ledsagedes af en meget kraftig ekspansion. Fra 1658 til 1921 husede byen sognets præstegård.

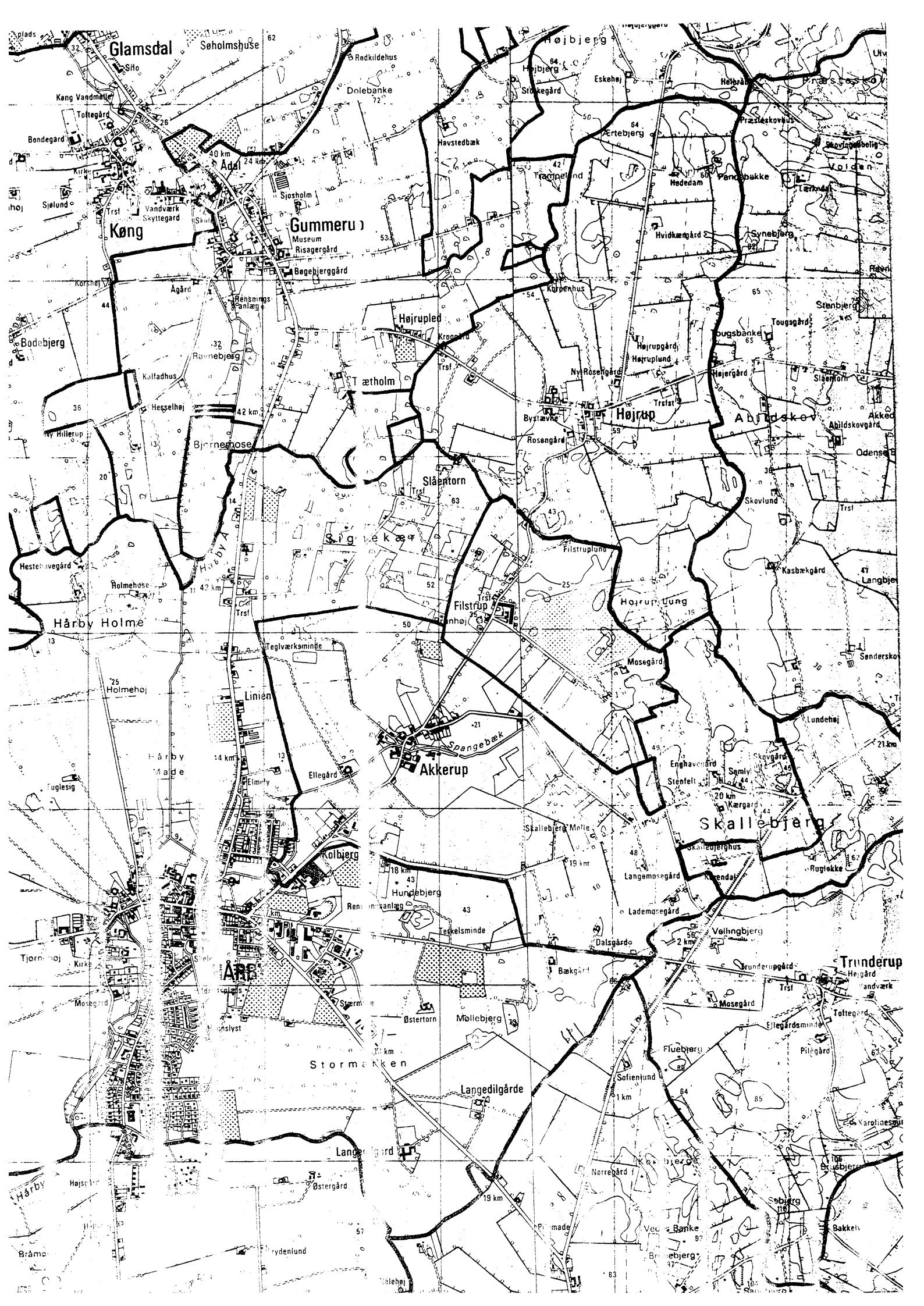
Sammenfattende drejer det sig om en forholdsvis almindelig og typeren anlægstype uden særlig udviklingsmæssige karakteristika.

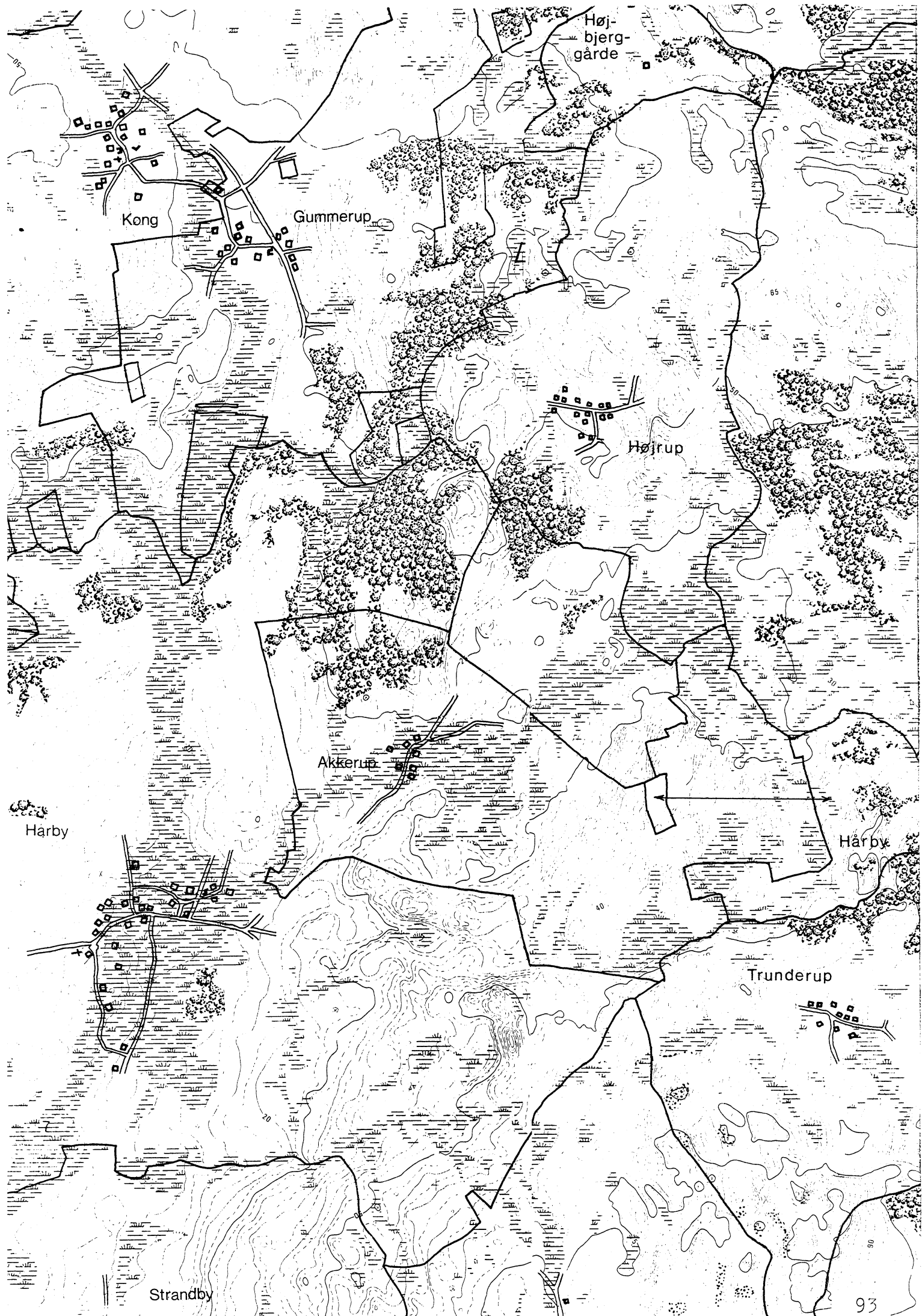
Relikt-vurdering: Interesse.

1. Bytomten er kun delvis bevaret og præges af nybebyggelse.
2. Kulturlandskabet har kun bevaret enkelte udskiftningshegn.
3. Særlige relikter: den gamle præstegård.
4. Arkæologiske interesser: tomten af Mullerup, en enkelt frilagt gårdtomt.

BRYDEGÅRD

FYNS AMT	Herred: Båg	Kommune: Hårby	Sogn: Dreslette
----------	----------------	-------------------	--------------------

Navn: Brydegård	Navnetype: -gård.
--------------------	----------------------

Bemærkninger:

Brydegård er nævnt første gang 1484 i formen Brydegård. Navnet er navneordet glda. Brytiagarth, som betyder "gård der drives af en bryde, gårdbestyrer".

Anlægstype: Adelby	Anlæggelsestidspunkt: Omkring overgangen mellem vikingetid og middelalder.
-----------------------	---

Bemærkninger:

En adelby er en landsby, som i modsætning til torperne, ikke er anlagt ved udflytning.

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Båg	Kommune: Hårby	Sogn: Dreslette
----------	----------------	-------------------	--------------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Delvis reguleret vejby. (!)

Byen består af en østlig del som har et stærkt reguleret præg med gårde, bol og huse tæt sammen på linie nord for bygaden. Desuden en vestlig løsstruktureret del med 4 gårde, der ligger langs sideveje fra bygaden mod nord, vest og syd. To gårde mod nord lagt under Flenstofte

b. Placering i forhold til by-marken

- ☐ centralby ☒ agerorientering ☐ skovorientering ☐ åorientering
☒ randby ☒ engorientering ☐ kystorientering

I ejerlavet ligger mod syd også Brunshus. Engområde midt gennem byen NS.

c. Udskiftning

år: 1789 figur: Blokudskiftning.

d. Udflytning

- ☐ ved udskiftningen
☐ efter udskiftningen 3 gårde.
 3 gårde flyttet sydøst for byen.

ØKONOMI

a. Vangesystem	driftssystem: Uregelmæssigt tovangsbrug	rotation: 2/2 2/1
	vangeantal: 4 Dyrkningsfællesskab med Dreslette og Snave.	
b. Ressourceområdets sammensætning		
landskabsform: Glat, Vestfyn, med en ås og marint forland samt israndskames.		
jordbund: Moræneler med div. sand. flyvesand, saltvandssand, -ler og -grus samt ferskvandsdynd.		
naturlig afgrænsning: Mod S og V, men ikke mod Ø (Snave) og N (Flenstoft).		
☐ overvejende ☒ overvejende ager med større indhold af eng, skov og overdrev (sand). ☐ blandingsøkonomi med Eng i den sydlige del af ejerlavet, skov S og NV for byen, overdrev (sand) mod havet.		

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Båg	Hårby	Dreslette

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☐ opløst☒ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

Omkring halvdelen af gårdene er flyttet. Der er sket nybebyggelse på de fleste tofter i den østlige del af byen. En del huse i den østlige bydel bevaret. Der er ikke sket nybebyggelse i den øvrige del af byen. Den gennemgående vej til Helnæs fra N til S er blevet rettet ud hvor den passerer byen og er blevet stærkt trafikeret - i øvrigt er vejnettet uforandret. De fleste tofter velbevaret

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

En stor del af udskiftningshegnene.

c. Ressourceområde

☒ større engareal☒ større skovareal☒ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☒ større overdrevsareal☐ størsteparten opdyrket

Engareal i byen, skovarealer syd for byen, overdrev mod vandet (hedesand). I ejerlavet er to nye bebyggelser kommet til:

1. en bebyggelse V for byen langs Feddet.
2. Brunshuse/Enemærket S for byen langs vandet.

FYNS AMT	Herred: Båg	Kommune: Hårby	Sogn: Dreslette
-----------------	----------------	-------------------	--------------------

STATISTIK

Areal: Dyrket areal 1688: 362 tdr. land.

Tønder hartkorn	1664	1688	1844 ¹	1903
	66	46	50	

Bebyggelsesenheder:

		1610	1664	1688	1774 ¹⁺²	1844 ¹	1903
Gårde:		7	13	10	10	8	9
Huse:		7	9		14		
Huse m/ jord:				4		13	9
Huse u/ jord:				6		6	15
I alt:		14	22	20	24	27	33

Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:

		1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit
(46)	1664	5	6	2	5,1
(60)	1688	6	2	2	4,4
(38)	1844	3	3	2	5,4
(44)	1903	4	4	1	5,0

Folketal:

		1787	1845	1901
Voksne:		88	146	135
Børn:		58	88	25
I alt:		146	234	160

1. Incl. Brunshuse og Fedet.

2. Incl. 4 bol.

FYNS AMT	Herred: Båg	Kommune: Hårby	Sogn: Dreslette
----------	----------------	-------------------	--------------------

Besiddelsesforhold:	Selvejere:		Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			11	7	2	2		
1844		6			1	3	7	10
1903	9	24						

Udviklingsbeskrivelse:

Brydegård, Dreslette og Snave indgik i et stort dyrkningsfællesskab med uregelmæssigt tovangsbrug. Det er derfor vanskeligt at opgøre de enkelte ejerlavs areal før udskiftningen. Eksempelvis er fiskerhuset Brunshuse oprindelig anlagt på Dreslette præstegårds jord. Brydegård takseredes i 1688 til 46 tdr. htk. og i 1844 tilsvarende til 50 tdr. Bytomten er delt i en tilsyneladende reguleret smågårdsdel, og en vestlig løst struktureret storgårdsdel, der oprindelig har strakt sig op til hovedgården Flenstofte og måske delvis har båret dennes navn. Flenstofte omtales allerede i 1295. Den fungerede formentlig som hovedgård o. 1500, hvor den tilhørte rigshofmester Poul Laxmand, hvis gods inddroges under kronen i 1502. I hvert fald omtales i 1664 til Flenstofte Laxmands enemærke med skov til 60 svins olden. "Enemærket" (ved Brunshuse) kendes endnu i dag. Kronen tilbagegav i 1527 godset til Laxmands arvinger, og i 1648-52 genoprettedes hovedgården atter, som det synes af 3 gårde i byen Flenstofte. Hovedgården var herefter i 1664 på 33 tdr. htk. Fra 1652-1797 var Flenstofte forenet med Løgismose, herefter overgik den til Frederiksgave, som udvidede hovedgården. I 1820 overgik Flenstofte til staten, som solgte fæstegodset til selveje. Brydegård blokudskiftedes i 1789. I forbindelse med udskiftningen synes 2 gårde at være blevet lagt under Flenstofte. Senere er 3 gårde flyttet ud. Med Laxmands Flenstofte gods fulgtes en række gårde i Brydegårde, medens kronen i 1583 havde 6 gårde under kronlenet Hagenskov. I 1664 lå 11 gårde og 7 huse i byen under Hagenskov, medens Løgismose. Flenstofte ejede de resterende. Endnu i 1762 ejede Løgismose-Flenstofte kun 2 smågårde i byen, medens Frederiksgave/ Hagenskov besad 7 gårde (foruden huse). I 1844 var næsten hele byen fortsat samlet under Flenstofte og Hagenskov, men i 1903 var overgangen til selveje afsluttet. Blandt de 13 gårde i 1664 var 5 småbol a 1-3 tdr. htk. En del af disse blev i 1684 klassificeret som huse med jord. Småbolene er typiske for kystzonen og flere af husene giver da også torsk i landgilde. De egentlige gårdes tal synes uforandret 10 i 1600- og 1700-tallet, men daler til 8 efter 1774 formentlig i forbindelse med udvidelse af Flenstoftes marker. Hustallet er allerede betydeligt i 1600-1700-tallet som følge af mulighederne for fiskeri. Ekspansionen i det 19. årh. er derimod begrænset. Brydegårde synes aldrig egaliseret.

FYNS AMT	Herred: Båg	Kommune: Hårby	Sogn: Dreslette
----------	----------------	-------------------	--------------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse:☐

Interesse:

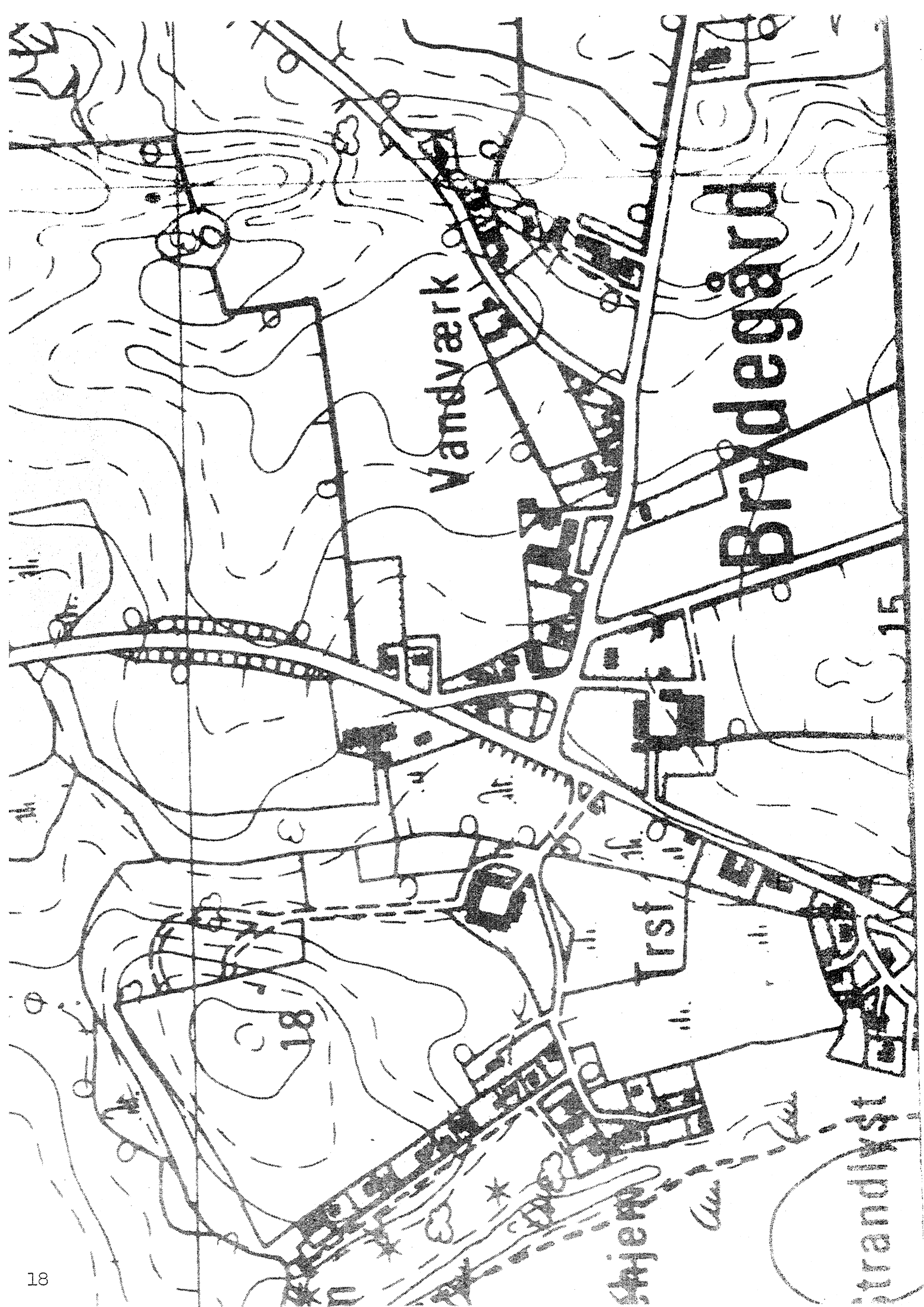
☒Stor
interesse:☐Særlig
interesse:☐**Landsbytypologisk vurdering:** Stor interesse.

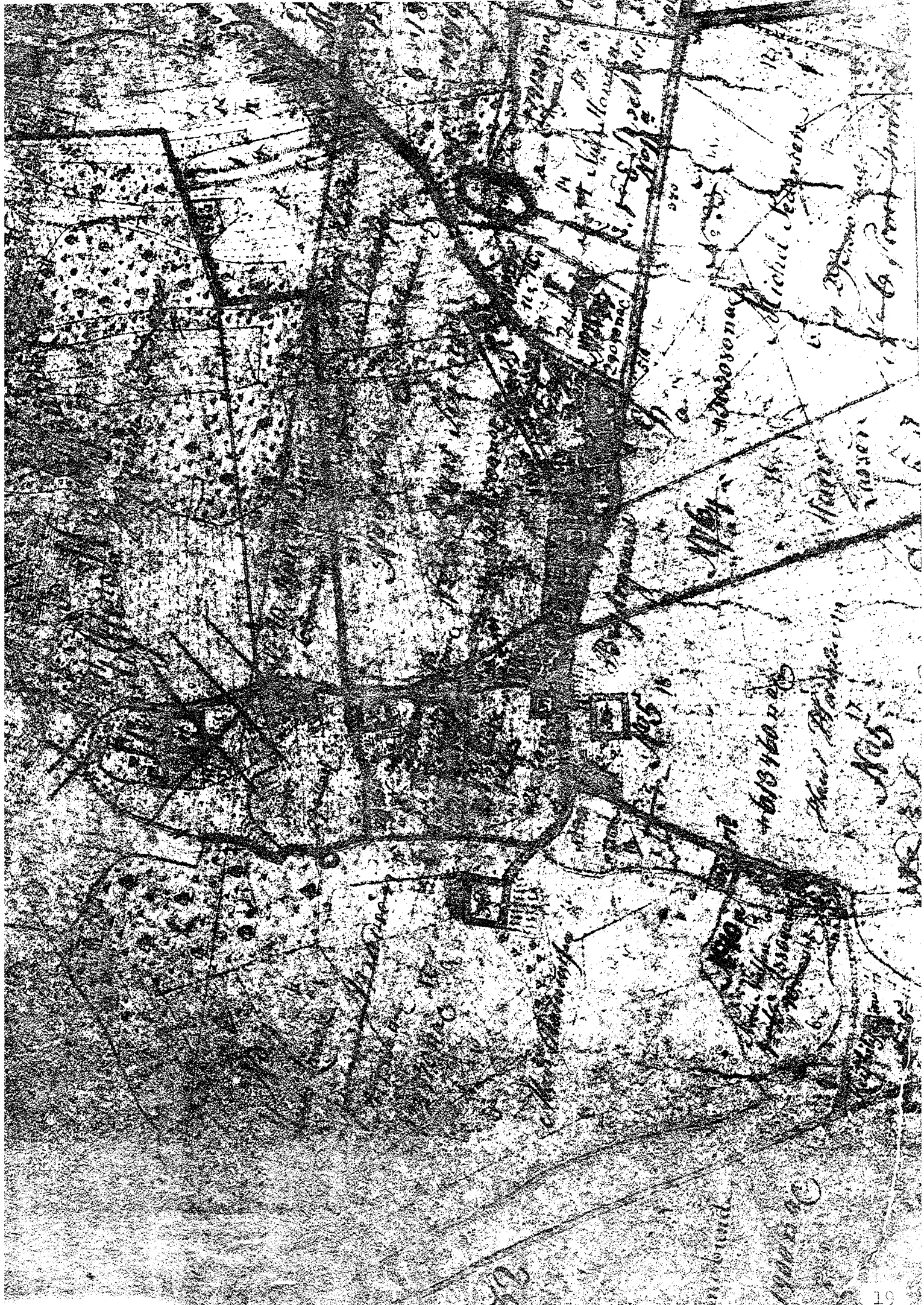
1. Anlægstype. Den middelstore adelby af navnetypen -gård har oprindeligt været central placeret i sit ejerlav med agerorientering. Hovedgården Flenstoftes ekspansion har dog ændret dette. Byformen er slynget vejby, men den østlige smågårdsdel af byen har regulerede træk. Brydegårde indgik i dyrkningsfællesskab med Snave og Dreslette. Mod syd i ejerlavet er opstået et fiskerleje, Brunshuse, ligesom Brydegårde selv er præget af en strandbys struktur.
2. Udviklingstype. I middelalderen udparcelleredes Flenstofte som hovedgårdsejerlav, og efter hovedgårdens genoprettelse i midten af 1600-tallet udvidedes den flere gange. Landsbyen bibeholdt dog sin ejendommelige løse struktur. Ekspansionen i det 19. årh. er begrænset.

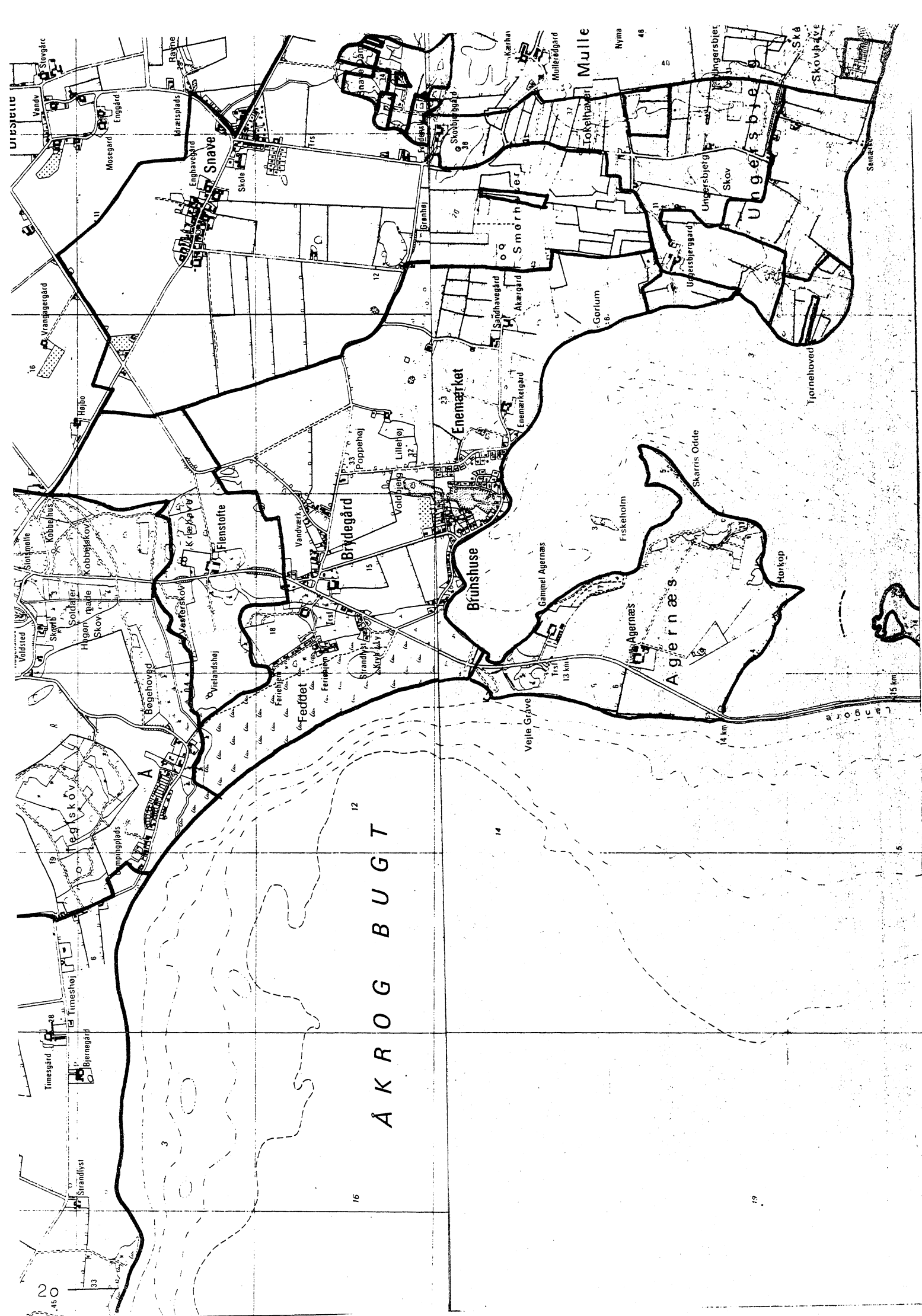
Sammenfattende drejer det sig om en almindelig ikke særlig typeren kystby med en udvikling præget af naboskabet til en hovedgård.

Relikt-vurdering: Interesse.

1. Bytomten er kun delvis bevaret og præget af vejudretninger. Kun enkelte gårde af den oprindeligt store landsby er tilbage.
2. Kulturlandskabet har bevaret eng, skov og overdrevsarealer samt en stor del af udskiftningshegnene.
3. Særlige relikter: -
4. Arkæologiske interesser: -

DRESLETTE

FYNS AMT	Herred: Båg	Kommune: Hårby	Sogn: Dreslette
-----------------	---------------------------	------------------------------	-------------------------------

Navn: Dreslette	Navnetype: -slette.
-------------------------------	-----------------------------------

Bemærkninger:

Dreslette er nævnt første gang 1345 i formen Dreslette. Forleddet er navneordet, gl'da. Drægh, som betyder drag. Efterleddet er slette, som betyder rydning, omhugning af skov, fældning.

Anlægstype: Adelby med kirke	Anlæggelsestidspunkt: Omkring overgangen mellem vikingetid og middelalder.
--	--

Bemærkninger:

En adelby er en landsby, som i modsætning til torperne, ikke er anlagt ved udflytning.

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Båg	Kommune: Hårby	Sogn: Dreslette
----------	----------------	-------------------	--------------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Slynget vejby.

Byen er meget løst opbygget i 2 dele. En nordlig del bestående af kirken omgivet af 5 gårde, hvoraf de 2 ligger tæt sammen for enden af en sidevej mod nord fra den øst-vestgående bygade. Denne går over i nord-sydgående, hvor byens anden del ligger. 7 af gårdene ligger her på begge sider af en vej, der slynger sig i en firkant rundt om jordlodder, der (efter udskiftningen) er i særeje. Øst herfor ligger 2 gårde langs den nord-sydgående bygade. Byens huse ligger spredt mellem gårdgrupperne.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☒ centralby ☒ agerorientering ☐ skovorientering ☐ åorientering
☐ randby ☐ engorientering ☐ kystorientering

Efter udskiftningen har byen jord på den anden side af Snave.

c. Udskiftning

år: 1789 figur: Blokudskiftning, uregelmæssige figurer.

d. Udflytning

- ☐ ved udskiftningen
☒ efter udskiftningen 2 gårde.
 Flyttet vest for byen.

ØKONOMI

a. Vangesystem	driftssystem: Uregelmæssigt tovangsbrug	rotation: 2/1 - 2/1
	vangeantal: 4	Dyrkningsfællesskab med Snave og Brydegård.
b. Ressourceområdets sammensætning		
landskabsform: Kuperet, Vestfyn, med hedeslette og ekstra marg. afvandingsløb mod V samt mindre israndsbakker.		
jordbund: Moræner med ferskvandssand.		
naturlig afgrænsning: Mod N og V men ikke mod Ø - grænsen mod Snave er blevet lavet ved udskiftningen.		
☐ overvejende		
☒ overvejende ager med større indhold af eng og skov.		
☐ blandingsøkonomi med		
Eng syd-vest for byen ned mod Snave. Skov nord-vest for byen samt på den anden side af Snave mod vandet.		

FYNS AMT	Herred: Båg	Kommune: Hårby	Sogn: Dreslette
----------	----------------	-------------------	--------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☒ velbevaret☐ opløst☐ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

Kun 2 af byens 14 gårde er flyttet ud. Der er ikke sket nogen nybebyggelse i byen af betydning. Hele vejstrukturen er stort set bevaret uforandret. Ligeså er toftestrukturen velbevaret.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

En del af u-hegnene omkring byen og øst herfor.

c. Ressourceområde

☐ større engareal☒ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevarsareal☐ størsteparten opdyrket

Skov nordvest for byen og syd for Snaves ejerlav.

FYNS AMT	Herred: Båg	Kommune: Hårby	Sogn: Dreslette
----------	----------------	-------------------	--------------------

STATISTIK

Areal: Dyret areal 1682: 448 tdr. land.

Tønder hartkorn	1664	1688	1844 ²	1903
	101	68	84	

Bebyggelsesenheder:

		1600 ³	1664 ³	1688 ³	1774 ¹	1844 ²	1903 ²
Gårde:		17	15	14	14	15	20
Huse:		3	14				
Huse m/ jord:				3		19	10
Huse u/ jord:				9		4	6
I alt:		20	29	26	14	38	42

Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:

	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit
(59) (1:2) 1664	3	7	4	7,2
(71) 1688	10	2	2	4,7
(67) 1844	4	11		5,0
1903	14	6		3,8

Folketal:

	1787 ²	1845 ²	1901 ²
Voksne:	116	193	208
Børn:	82	80	84
I alt:	198	273	292

1) Heraf 2 bol.

2) Incl. Nørregård.

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Båg	Hårby	Dreslette

Besiddelsesforhold:			Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:								
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			9	13	6	1		
1844	4	12			4	3	7	8
1903	20	22						

Udviklingsbeskrivelse:

Brydegård, Dreslette og Snave indgik i et stort dyrkningsfællesskab med uregelmæssigt tovangsbrug. Det er derfor vanskeligt at opgøre de enkelte ejerlavs areal før udskiftningen. Dreslette by er løst opbygget og de to nordligste gårde "Nørregårde" opfattedes som en selvstændig bebyggelse. Den øvrige del af Dreslette takseredes i 1684 til 68 tdr. htk. (84 tdr. incl. Nørregårde) og tilsvarende til 84 tdr. (incl. Nørregårde) i 1844. I forhold hertil er landgildehartkornet fra 1664 usædvanlig højt, formentlig på grund af fiskeriets betydning. I 1572 anfører præsten, at 2/3 af enhederne i sognet er småboliger, som har det meste af deres næring fra stranden. Endnu i 1626 lå der til 4 gårde i byen 24 svins olden, men i 1664 takseredes byen totalt kun for 16 svins olden. Snave synes udparcelleret af Dreslette ejerlav - de to bebyggelser havde intensivt dyrkningsfællesskab. Umiddelbart i tilknytning til byen er lokaliseret en vikingetids boplads. Dreslette blokudskiftedes i 1789 og siden er 2 gårde flyttet ud. I anden halvdel af det 14. årh. erhvervede kronen gods i byen af Benedikt van Ahlefeldt. Ifølge Hagenskov lens jordbog fra 1583 besad kronen da 3 gårde i Dreslette foruden de to Nørregårde. Til rigshofmester Poul Laxmands Flenstofte gods (se under Brydegårde) lå i senmiddelalderen som minimum 5 gårde og 2 huse i Dreslette. I 1626 havde Eske Brock samlet 4 gårde og 2 huse i byen. I 1664 var kronens andel incl. præstegården oppe på 9 gårde, medens den indensogns hovedgård Flenstofte-Løgismose besad resten. Nørregårde var på dette tidspunkt stadig i kronbesiddelse. Til præstegården lå ikke færre end 10 huse, hvis beboere udførte hoveriarbejde for præsten. Hagenskov afhændedes i 1667 til adelsbesiddelse og omdøbtes til Frederiksgave. I 1778 ejede Hagenskov fortsat 7 gårde i Dreslette, medens Flenstofte i 1762 havde 5 gårde. Denne stilling var endnu stort set uændret i 1844, men inden 1903 var overgangen til selveje afsluttet. Antallet af gårde synes vigende fra 1600 til 1844, men det kan dog delvis skyldes tilstedeværelsen af småbol, der skiftevis er opfattet som gårde og huse. I forbindelse med overgangen til selveje ekspanderede gårdtallet i normalt omfang, hvorimod husvæksten ligeledes stagnerende fra 1844 til 1903. Dreslettes gårde kan muligvis opfattes som klassevis egaliserede i 1664. I 1806 blev Dreslette kirke beskrevet som den smukkeste og mest smagfulde kirke på Fyn. Ved kirken ligger en smuk klassicistisk bygning fra 1840'erne.

FYNS AMT	Herred: Båg	Kommune: Härby	Sogn: Dreslette
----------	----------------	-------------------	--------------------

Sammenfattende vurdering:

Ingen
interesse:☐

Interesse:

☐Stor
interesse:☒Særlig
interesse:☐

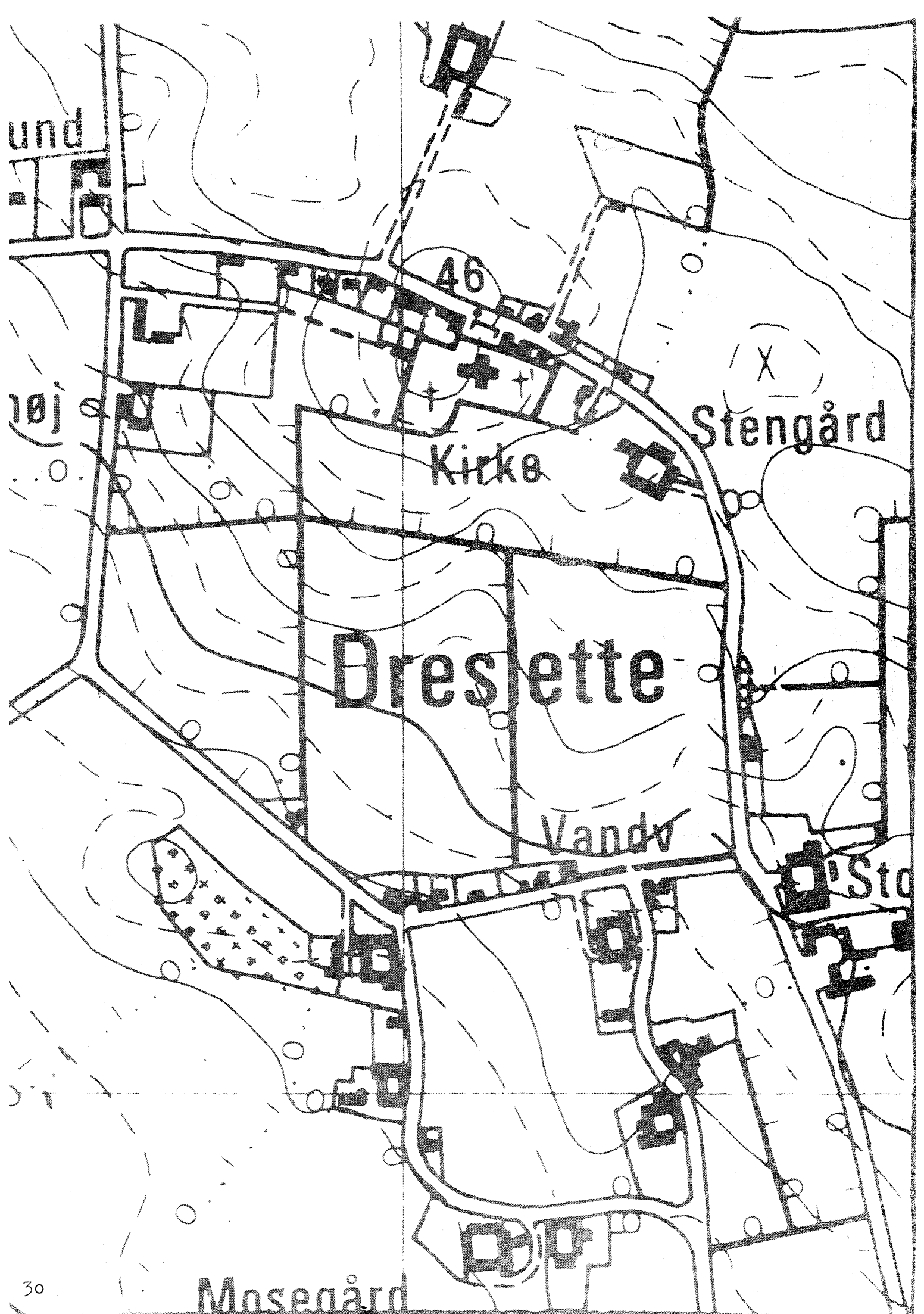
Landsbytypologisk vurdering: Interesse

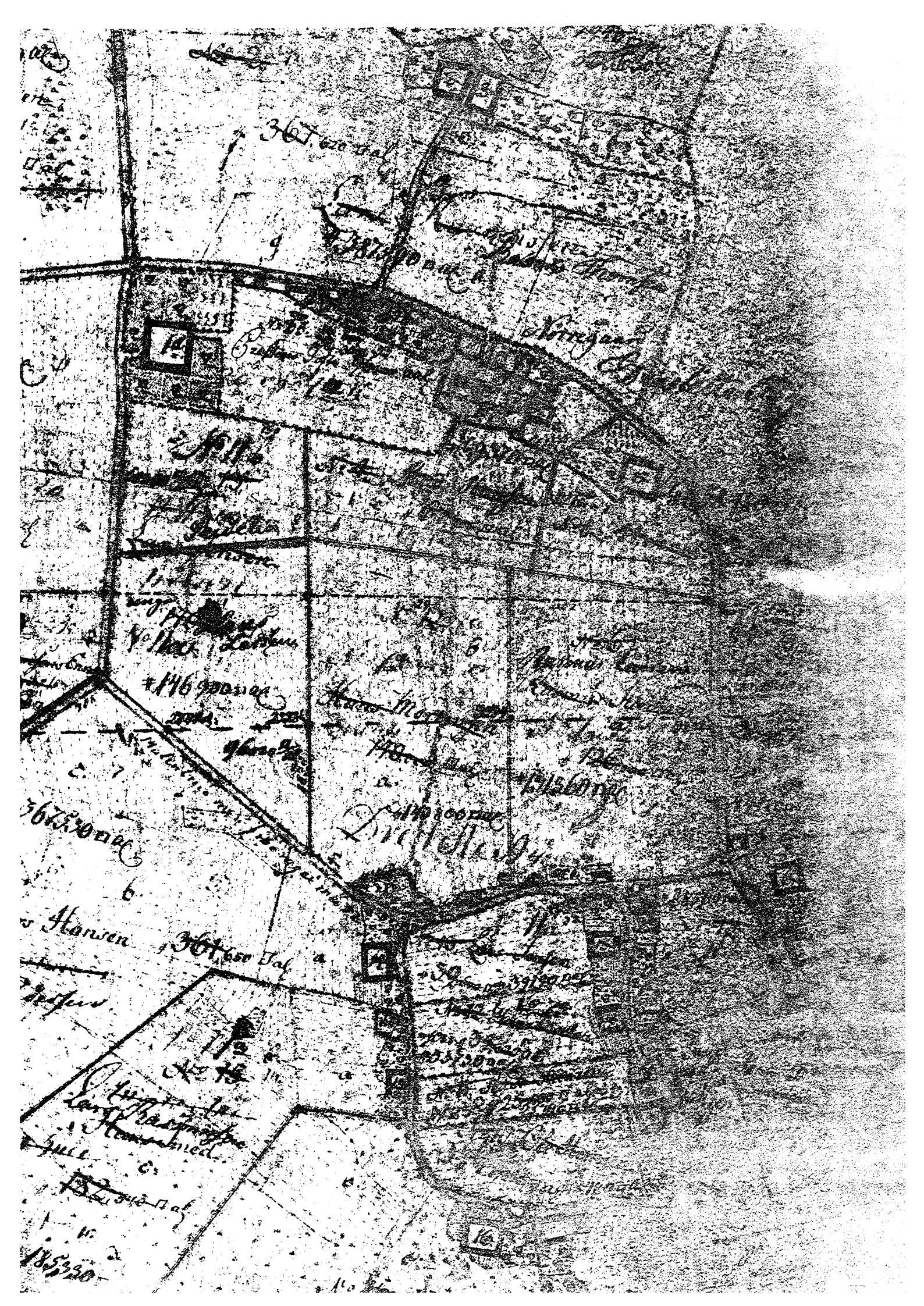
1. Anlægstype. Den middelstore kirke-adelby er centralplaceret i sit ejerlav og har agerorientering. Byformen er en meget løst opbygget slynget-vejby type. De to nordligste gårde "Nørregårde" opfattes som selvstændig bebyggelse. Umiddelbart ved Dreslette er lokaliseret en vikingetids boplads. Fra ejerlavet er Snave senere udparcelleret. Snave og Dreslette indgik i et integreret dyrkningsfællesskab.
2. Udviklingstype. Byens gårde var fra senmiddelalder og indtil 1800-tallets midte i hovedsagen delt mellem kronlenet (senere adelsgodset) Hagenskov og Flenstofte gods. Udviklingen formede sig ret træg og overgangen til selveje ledsagede kun af begrænset ekspansion.

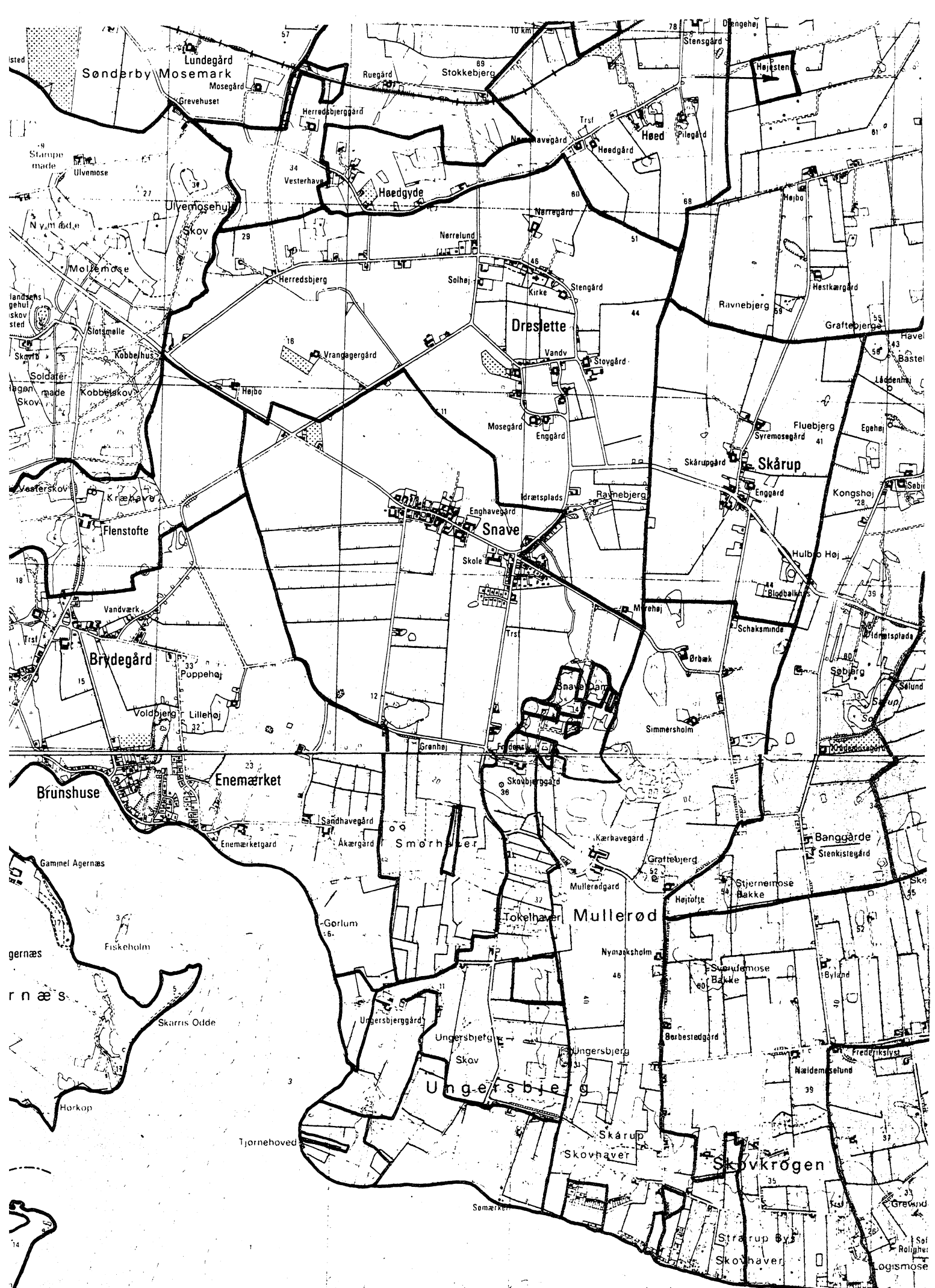
Sammenfattende drejer det sig om en almindelig ikke særlig typeren anlægstype med en forholdsvis træg udvikling.

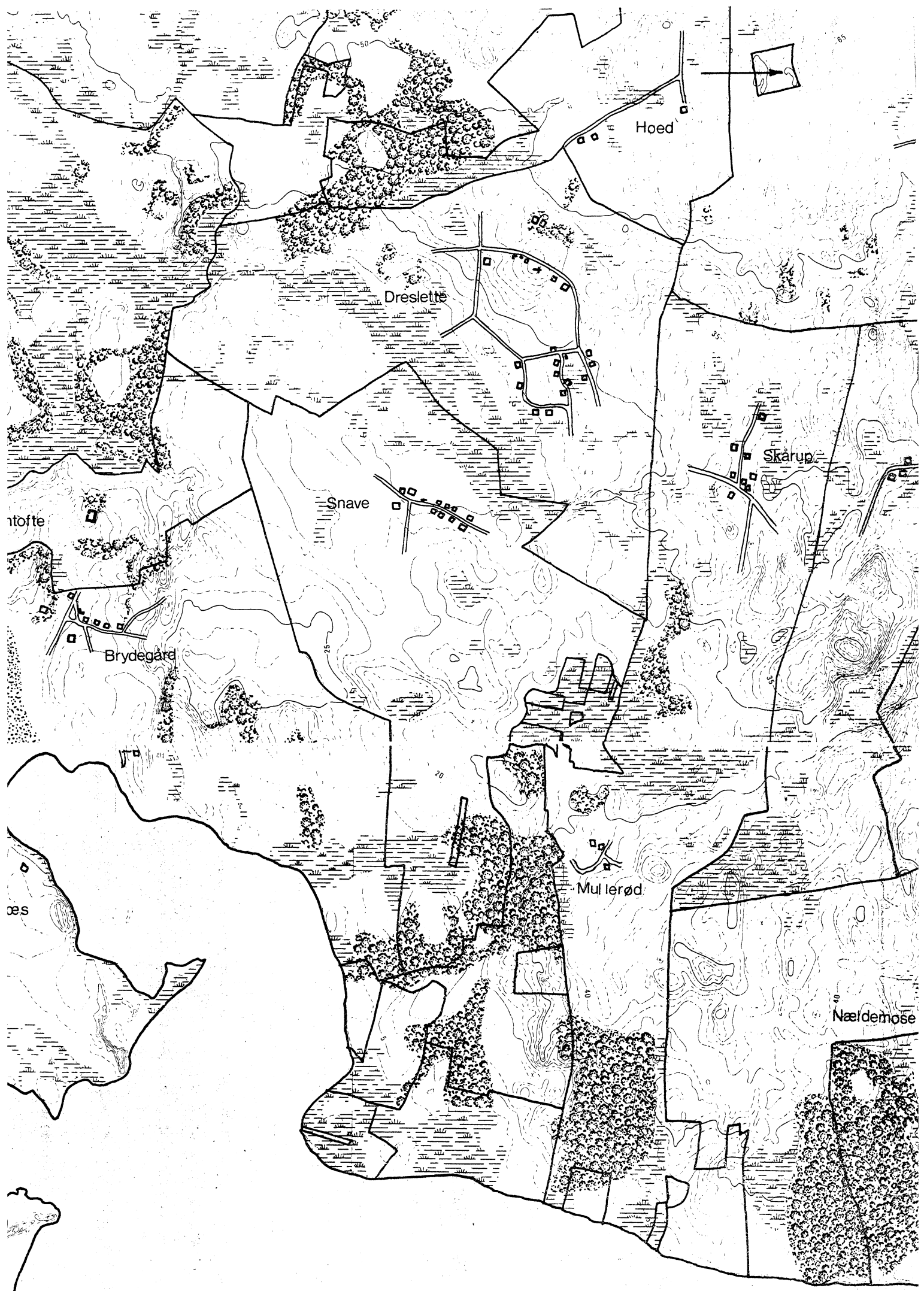
Relikt-vurdering: Særlig interesse.

1. Bytomten er velbevaret.
2. Kulturlandskabet har bevaret en stor del udskiftningshegn samt større skovarealer.
3. Særlige relikter: kirke, klassicistisk bygning.
4. Arkæologiske interesser: en enkelt frilagt gårdtomt.

HÅRBY

FYNS AMT	Herred: Båg	Kommune: Hårby	Sogn: Hårby
----------	----------------	-------------------	----------------

Navn: Hårby	Navnetype: -by.
--------------------	------------------------

Bemærkninger:

Hårby er nævnt første gang 1386 i formen Harby. Forleddet kan være navneordet hår, tillægsordet hård og navneordet glða. Harth, som betyder skov. Efterleddet er by, som betyder landsby.

Anlægstype: Adelby med kirke.	Anlæggelsestidspunkt: Omkring overgangen mellem vikingetid og middelalder.
--------------------------------------	---

Bemærkninger:

En adelby er en landsby, som i modsætning til torperne ikke er anlagt ved udflytning.

Historiske tildragelser:

Præstegården lå indtil 1658 i Hårby, men afbrændtes af svenskerne og opførtes senere (efter 1667) i Akkerup, 1921 flyttedes den atter til Hårby, og den gamle præstegård blev udstykket og bortsolgt.

FYNS AMT	Herred: Båg	Kommune: Hårby	Sogn: Hårby
----------	----------------	-------------------	----------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Slyngget vejby

Gårdene ligger spredt langs det komplicerede vejnet. I den østlige del af byen har der udviklet sig en uregelmæssig klynge. "Husene ligger hovedsageligt i denne klynge". Kirken ligger i den vestlige del af byen. Fortelignende gadeudvidelser i den vestlige del af byen.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☒ centralby ☐ agerorientering ☐ skovorientering ☐ åorientering
☐ randby ☒ engorientering ☐ kystorientering

Byen er koblingsplaceret på tværs af Hårby å.

c. Udskiftning

år: 1787 figur: Stjerneudskiftning.

d. Udflytning

- ☒ ved udskiftningen 12 gårde.
☒ efter udskiftningen 6 gårde.

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: 3-vangsbrug

rotation: 2/1

vangeantal: 5 el flere. Dyrkningsfællesskab med Akkerup.

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Kuperet, Vestfyn, domineres af Härby hedeslette.

jordbund: Moræner med ferskvandsgrus og -sand, -dynd og -tørsv.

naturlig afgrænsning: Ejerlavet er naturligt afgrænset på nær grænserne mod Sarup og Akkerup.

- ☐ overvejende
☒ overvejende ager med større indhold af eng.
☐ blandingsøkonomi med

FYNS AMT	Herred: Båg	Kommune: Hårby	Sogn: Hårby
----------	----------------	-------------------	----------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☒ opløst☐ delvis bevaret☒ opløst og nybebygget

Omkring 50% af gårdene er flyttet ud og der er opstået et stort parcelhuskvarter syd for bygaden. Vejforløbet er bevaret, men en del nye veje er kommet til. Forten ved kirken er bevaret, mens den anden øst herfor er forsvundet.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

En del af stjerneudskiftningen nordøst for byen er bevaret.

c. Ressourceområde

☐ større engareal☐ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med
mere end 12 % fald☐ større overdrevarsareal☒ størsteparten opdyrket

Der er opstået en del bebyggelse i den østlige del af ejerlavet. Den vestlige del er præget af en del enkeltliggende gårde.

FYNS AMT	Herred: Båg	Kommune: Hårby	Sogn: Hårby
----------	----------------	-------------------	----------------

STATISTIK

Areal: 1361 ha, heraf opdyrket 1688: 49%.

Tønder hartkorn	1664 ²	1688	1844	1903
	235	281	222	

Bebyggelsesenheder:

		1610 ¹	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:		11 [*]	35	35	35	44	49
Huse:		4			+?		
Huse m/ jord:				8 [*]		35	59
Huse u/ jord:			18 [*]	39		6	86
I alt:		15	53	82		85	194

Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:

		1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit
44	1664	9	16	9	6,9
34	1688	10	7	18	7,9
43	1844	23	16	5	4,5
47	1903	28	16	5	4,2

Folketal:

	1787	1845	1901
Voksne:	314	360	657
Børn:	163	193	313
I alt:	477	553	970

1. En del af byen medregnet under Akkerup.

2. Htk. for en af gårdene mangler.

FYNS AMT	Herred: Båg	Kommune: Hårby	Sogn: Hårby
----------	----------------	-------------------	----------------

Besiddelsesforhold:								
Selvejere:			Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			9	13	11	3	15	2 +
1844	30	24					14	17
1903	48	139					1	6

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 1361 ha store ejerlav var i 1688 opdyrket 49%. Byen havde da trevangsbrug og dyrkningsfællesskab med Akkerup. Hårby takseredes i 1684 til ikke mindre end 281 tdr.htk. I 1844 nedsattes taksationen til 222 tdr.htk. Fra det oprindeligt endnu større ejerlav er senere udskilt torperne Akkerup og Sarup. På grænsen til Strandby lå hovedgården Højsgård, der nævnes fra 1425. I 1521 omtales Højsgårds mølle. I 1649 blev hovedgården lagt under Løgismose. Hårby stjerneudskiftedes år 1787 og siden er 12 gårde flyttet ud. SØ for hårby vidner marknavne på Pederstrup (1572: Pederstrup Mose og -Holm) om en nedlagt middelalderbebyggelse. I senmiddelalder var der et betydeligt indslag af selvejergårde i byen. Omkring 1500 erhvervede 3 kronfæstere selvejerret til deres gårde. I 1555 afstod kronen 3 gårde i Hårby til Jacob Brockenhus til Damsbo, men selv herefter lå der i 1583 under kronlenet Hagenskov 13 gårde, hvoraf 9 selvejergårde. Endnu i 1664 lå et betydeligt antal gårde under kronen. Blandt kronens huse var da 4 huse til præstegården i Akkerup. Blandt adelsgodset kan nævnes, at 2 gårde og 1 hus i Hårby ved et skifte i 1425 fulgte Højsgård. Rigshofmester Poul Laxmand var o. 1500 i besiddelse af den betydelige Hårby Mølle (1626: 39 tdr. mel i mølleskyld) foruden som minimum 7 gårde i byen. Dette gods optræder i 1626 på skiftet efter Eske Brock og tilhørte i 1664 Vedtoftegård (Brahesholm). Den indensogns hovedgård Løgismose gør sig sent gældende, men tegnede sig i 1664 dog for 11 gårde og 3 huse. Endnu 100 år efter var Løgismoses andel 11 gårde, medens Skovgårde, Steensgård og Frederiksgave (Hagenskov) tegnede sig for henholdsvis 3, 4 og 2 gårde. I 1844 var overgangen til selveje langt fremskreden, men der var dog stadig et betydeligt fæstegods til Arreskov, Frederiksgave (Hagenskov), Braheminde og Søholm. I 1903 var overgangen til selveje stort set afsluttet. Hårby talte i 1600-1700-tallet ikke færre end 35 gårde. I forbindelse med overgangen til selveje stiger gårdtallet i normalt omfang, medens hus- og befolkningstallets stigning i det 19. årh. er over det normale. Hårby var i færd med at udvikle sig til bymæssig bebyggelse. I 1684 var gårdene gennemsnitlig ret store men med betydelige variationer. Byen synes aldrig egaliseret. I 1690 nævnes det, at Anders Bille (til Løgismose) har ladet opføre et lille skolehus i byen.

FYNS AMT	Herred: Båg	Kommune: Hårby	Sogn: Hårby
----------	----------------	-------------------	----------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse:☐

Interesse:

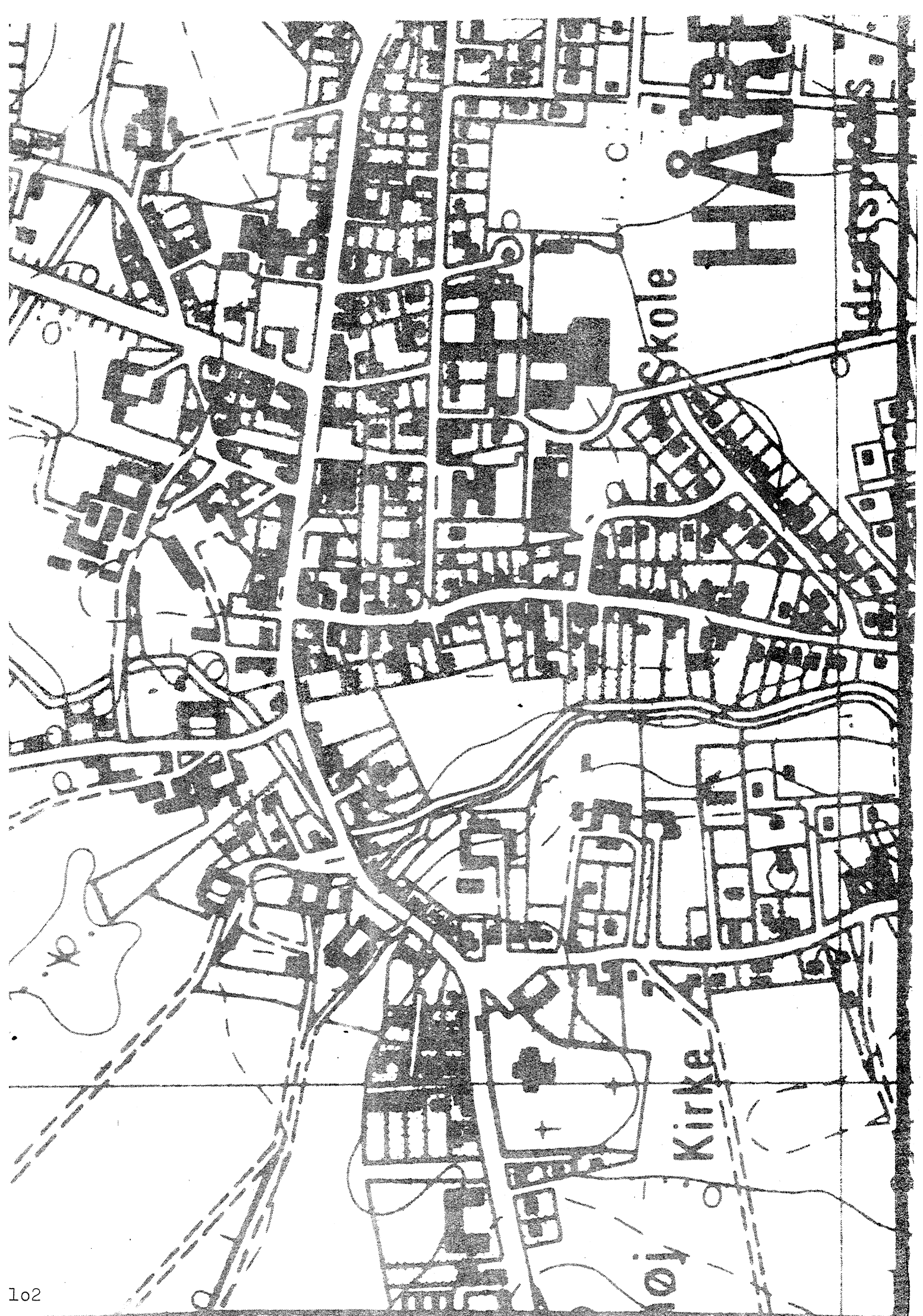
☒Stor
interesse:☐Særlig
interesse:☐**Landsbytypologisk vurdering:** Interesse.

1. Anlægstype. Den meget store kirke-adelby af vikingetidsnavnetypen -by er centralplaceret i sit ejerlav i en koblingsplacering på tværs af Hårby å. Byformen er en løst opbygget slynget vejby. Fra det oprindeligt endnu større ejerlav er udskilt torperne Sarup, Akkerup og Pederstrup, hvoraf den sidste atter er nedlagt i senmiddelalder.
2. Udviklingstype. Landsbyen havde i 1500-tallet et betydeligt indslag af selvejerqårde, men besiddelsesforholdene forblev iøvrigt spredte og den indensogns hovedgård Løgismose kom kun til at spille en mindre rolle. Overgangen til selveje ledsagedes af en betydelig ekspansion, der efterhånden forvandlede Hårby til en bymæssig bebyggelse.

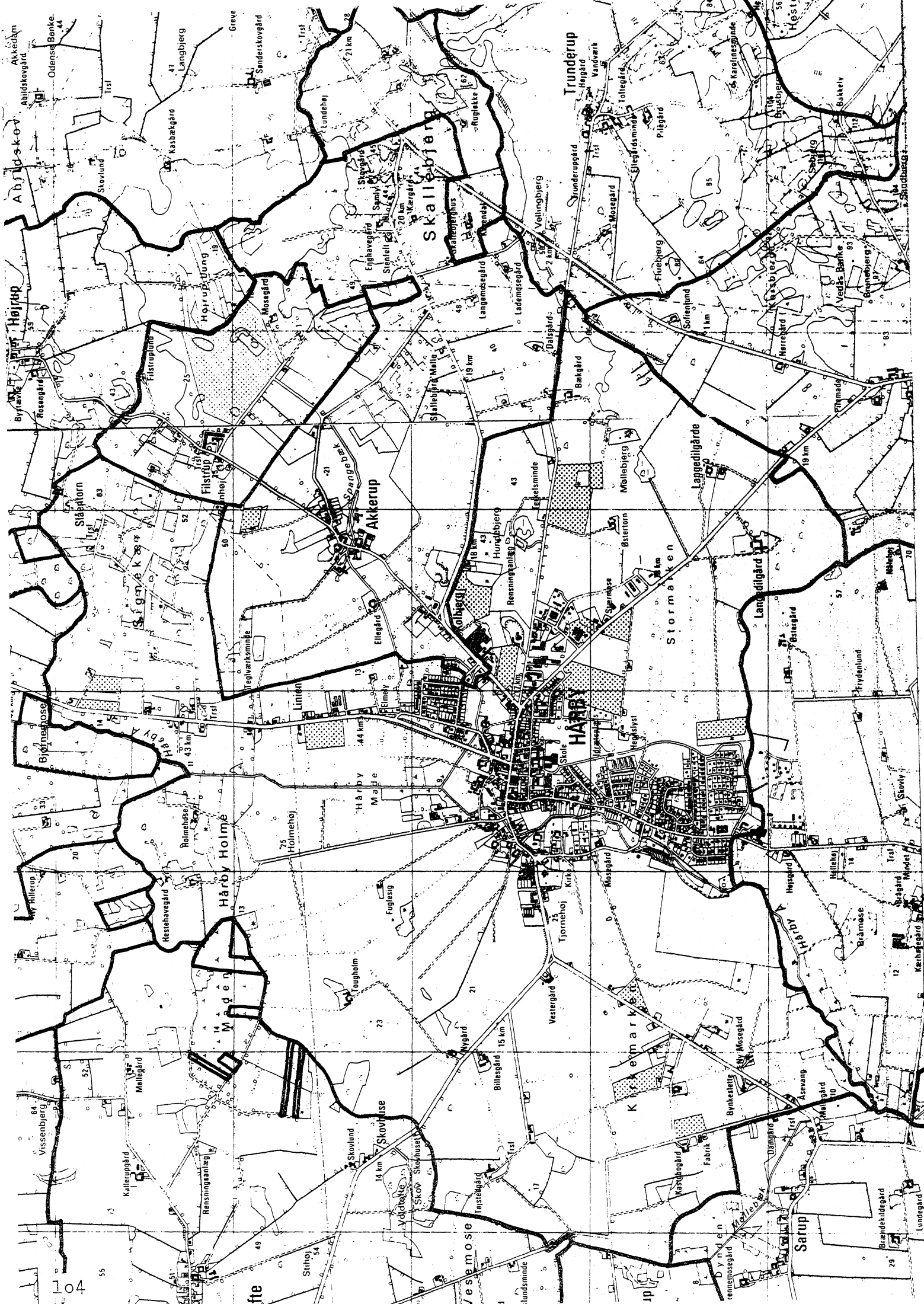
Sammenfattende drejer det sig om almindelig og forholdsvis typeren anlægstype med få udviklingsmæssige karakteristika.

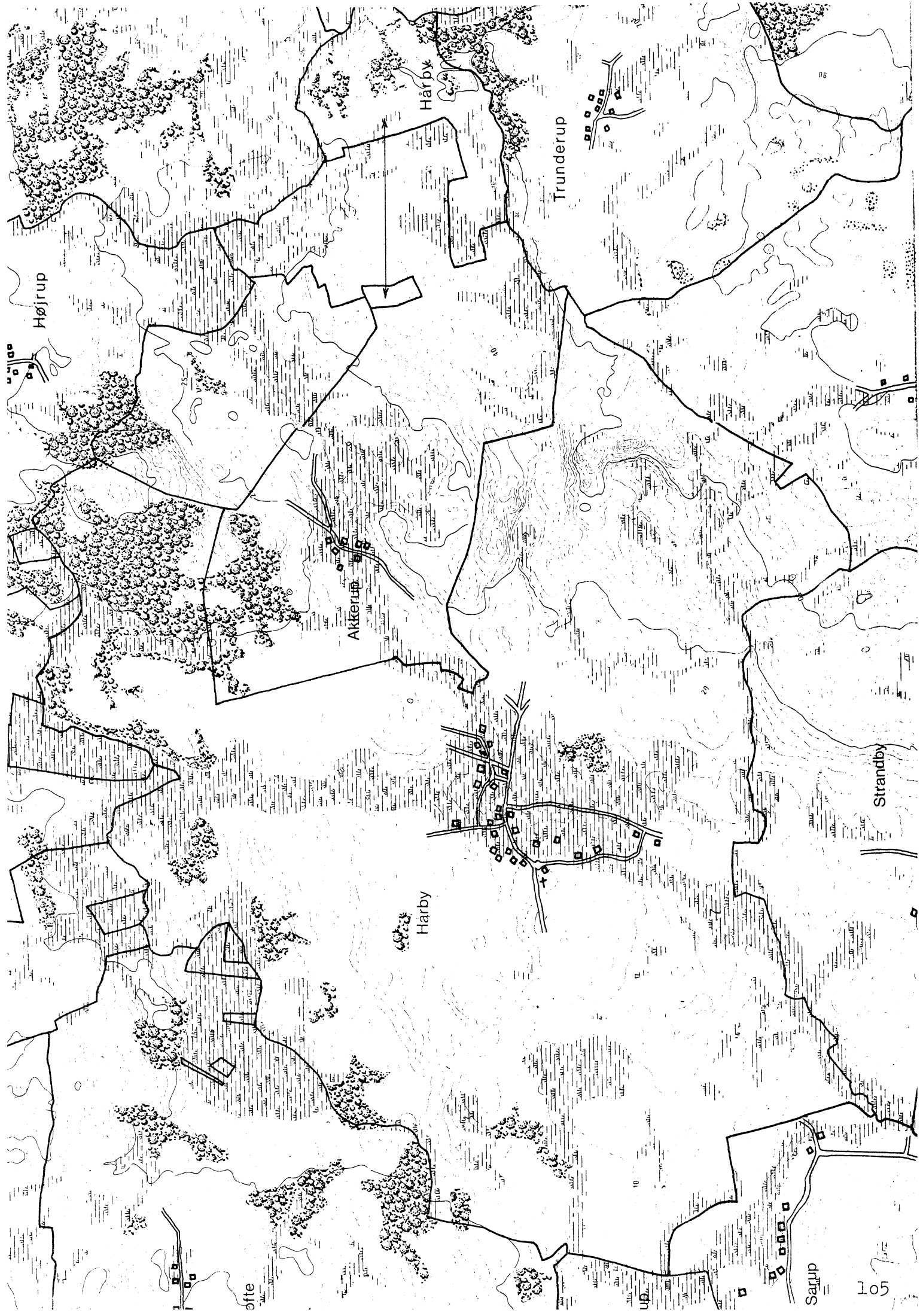
Relikt-vurdering: Interesse.

1. Bytomten er delvis opløst og nybebygget. Hårby har i dag karakter af bymæssig bebyggelse.
2. Kulturlandskabet har bevaret en del hegn, men er i øvrigt præget af nybebyggelse.
3. Særlige relikter: kirke.
4. Arkæologiske interesser: tomten af Pederstrup.

JORDLØSE

FYNS AMT	Herred: Sallinge	Kommune: Hårby	Sogn: Jordløse
-----------------	----------------------------	--------------------------	--------------------------

Navn: Jordløse	Navnetype: -løse
--------------------------	----------------------------

Bemærkninger:

Jordløse er nævnt første gang 1340 i formen "Joorløsø". Forleddet er navneordet jord, mens efterleddet er "-løse" der her måske betyder eng eller græsgang.

Anlægstype: Adelby	Anlæggelsestidspunkt: Omkring overgangen mellem vikingetid og middelalder.
------------------------------	--

Bemærkninger:

En adelby er en landsby, der modsat de middelalderlige udflytterbebyggelser ikke er opstået ved udflytning.

Historiske tildragelser:

1759 opførtes et hospital på kirkegården.

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Sallinge	Hårby	Jordløse

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Slynget vejby.

Byens 21 gårde ligger uregelmæssigt langs den nord-sydgående vej der følger terrænets højdekurve. Mod syd følger bebyggelsen den vestgående af de to grene. Kirken ligger midt i byen på bygadens østlige side. Ca. 16 huse ligger spredt langs bygaden uden udtalt koncentration.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☒ centralby ☒ agerorientering ☐ skovorientering ☐ åorientering
☐ randby ☒ engorientering ☐ kystorientering

Engområder op til den sydvestlige del af byen.

c. Udskiftning

år: 1788 figur: Blokudskiftning, små uregelmæssige blokke.

d. Udflytning

- ☒ ved udskiftningen 9 gårde
☒ efter udskiftningen flyttet nord og syd for byen.

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: 3-vangsbrug

rotation: 2/1

vangeantal: 3 + 1

Mindre vænge. Vangelag med Trunderup og Hårby/Akkerup.

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Vestfyn K. Israndsbakker med enkelte terrænskrænter.

jordbund: Diluvialt sand med større forekomster af moræner.

naturlig afgrænsning: Kun ved skovpartiet nord syd - ellers ikke.

☒ overvejende ager

☐ overvejende med større indhold af

☐ blandingsøkonomi med små, spredte engarealer i den sydvestlige del af ejerlavet. Skov i det Sydvestlige hjørne.

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Sallinge	Hårby	Jordløse

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☐ opløst☒ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

Lidt over halvdelen af gårdene er bevaret inde i byen på de samme bytomter som på udskiftningstiden. Men der er sket bebyggelse på de udflyttede tomter og i området mellem de to vejudgreninger i den sydlige bydel. Vejnettet er stort set intakt bortset fra, at den sydøstgående vej er blevet dominerende. Toftesystemet opløst, hvor der er sket nybyggeri, ellers er det bevaret.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

En stor del af udskiftningshegnene bevaret.

c. Ressourceområde

☐ større engareal☒ større skovareal☒ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevsareal☐ størsteparten opdyrket

Skovareal i det sydvestlige hjørne.

FYNS AMT	Herred: Sallinge	Kommune: Hårby	Sogn: Jordløse
----------	---------------------	-------------------	-------------------

STATISTIK

Areal: 1212 ha., heraf opdyrket i 1688: 59%.

Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903
	216	253	145	

Bebyggelsesenheder:

		1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:		9 [⊕]	23 [⊕]	22	21 [⊕]	23	29
Huse:			11 [⊕]		3		
Huse m/ jord:				3		20	51
Huse u/ jord:				7		13	42
I alt:		9	34	34	24	56	122

Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:

		1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit
(91%)	1664	2		20	9,8
(82%)	1688	1		21	11,5
(91%)	1844	2	21		6,0
(55%)	1903	16	13		4,1

Folketal:

	1787	1845	1901
Voksne:	200	290	431
Børn:	100	165	234
I alt:	300	455	665

FYNS AMT	Herred: Sallinge	Kommune: Hårby	Sogn: Jordløse
----------	---------------------	-------------------	-------------------

Besiddelsesforhold:			Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:								
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			1		22	11 [⊕]		
1844	2	1			21	31		1
1903	24	84			5	9		

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 1212 ha store ejerlav var i 1688 opdyrket 59%, hvilket er forholdsvis meget i betragtning af det kuperede terræn. I 1690 beskrives jorden som meget sandig, og en del så ubekvem, at den i mange år må ligge ledig inden den kan dyrkes. Ejerlavet takseredes i 1664 for 125 svins olden. Byen havde i 1688 trevangsbrug og takseredes på grund af den intensive udnyttelse højt til 253 tdr. htk. i 1684. Ved den endelige taksering i 1688 nedsattes hartkornet dog til 158 tdr. modsvarende 145 tdr. i 1844. Sydligst i ejerlavet findes Hattebæk Mølle, der omtales fra 1500-tallet. Af det oprindeligt større ejerlav er Trunderup udflyttet og udparcelleret (senere har Søbo lagt beslag på en del af arealet). Mod syd ved Gungebjerg vidner marknavne på Gungerup (1682) om en nedlagt udflytterlandsby. Hovedgården Damsbo blev oprettet 1552 af 3 enestegårde. I 1636 udvidedes hovedgårdens marker og inden 1660 udvidedes den endnu en gang bl.a. med jord langs stranden og jord fra Strandby Mark. I 1690 klager præsten over, at antallet af gårde i sognet er faldet fra 39 til 30.

Jordløse blokudskiftedes i 1788 og siden er 9 gårde flyttet ud.

Omkring 1500 var besiddelsesforholdene stærkt spredte. Østrupgård havde i 1501 1 gård. Christian Friis i 1502 1 gård. Dalum Kloster i 1533 1 gård. Hesselagergård i 1544 2 gårde. Kronen synes ikke at have haft de store besiddelser. I 1579 afhændedes en enkelt gård til Finstrup (Holstenshus). At dømme efter de manglende skattefri ugedagstjenere i 1610 har Damsbo på dette tidspunkt ejt omkring halvdelen af gårdene. Inden 1664 var hele byen på nær præstegården samlet under Damsbo. Denne situation holdt sig endnu i 1844, og i 1903 var overgangen til selveje endnu ikke fuldført. Antallet af gårde synes stort set konstant fra 1664 til 1844 og stiger herefter i normalt omfang i forbindelse med overgangen til selveje. Hus- og befolkningstallets vækst i det 19. årh. overstiger det normale.

Byen egaliseredes formentlig i 1636 af Anders Bille til Damsbo. I 1664 bestod den (foruden præstegården) af 20 gårde a. 10,6 tdr.htk. og 2 kvartgårde a. 1,6 tdr. I 1787 havde Damsbo tilsvarende 20 gårde a. 7-8 tdr. htk., foruden 17 huse og Hattebæk Mølle.

Jordløse præstegård (fra 1735) er for nylig genopført efter en brand.

FYNS AMT	Herred: Sallinge	Kommune: Hårby	Sogn: Jordløse
----------	---------------------	-------------------	-------------------

Sammenfattende vurdering:

Ingen
interesse:☐

Interesse:

☒Stor
interesse:☐Særlig
interesse:☐

Landsbytypologisk vurdering: Stor interesse.

1) Anlægstype.

Den store kirke-adelby af før-vikingetids navneendelsen -løse er som typisk for kystejervlav placeret i et indre hjørne af ejerlavet. Byen har agerorientering og byformen er den almindeligt forekommende slynget-vejby type. Af det oprindeligt større ejerlav er udflytterbyerne Trunderup og Gungerup udparcelleret. Den sidstnævnte nedlagdes atter i senmiddelalderen. I 1552 oprettedes hovedgården Damsbo, der senere har foretaget flere udvidelser.

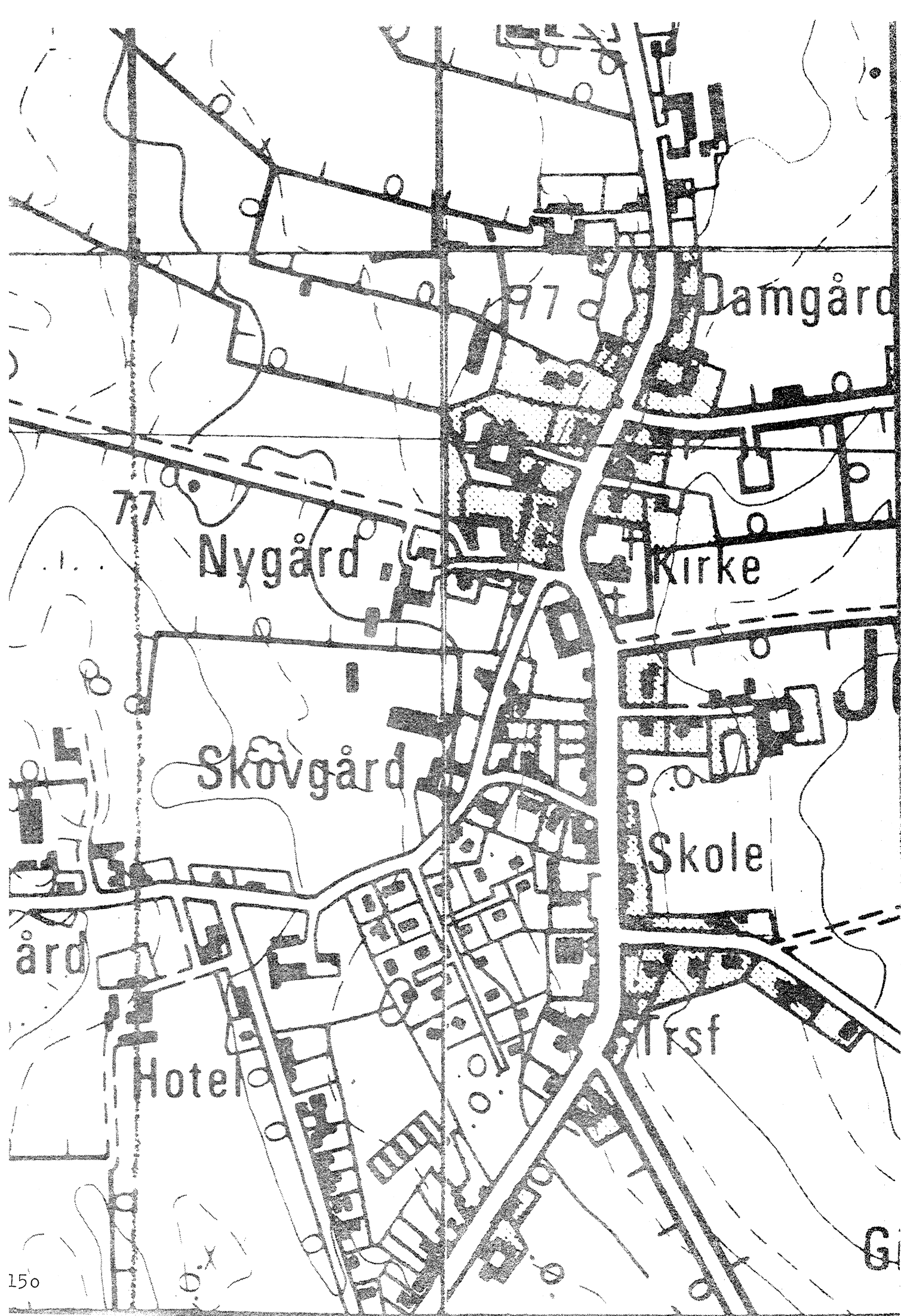
2) Udviklingstype.

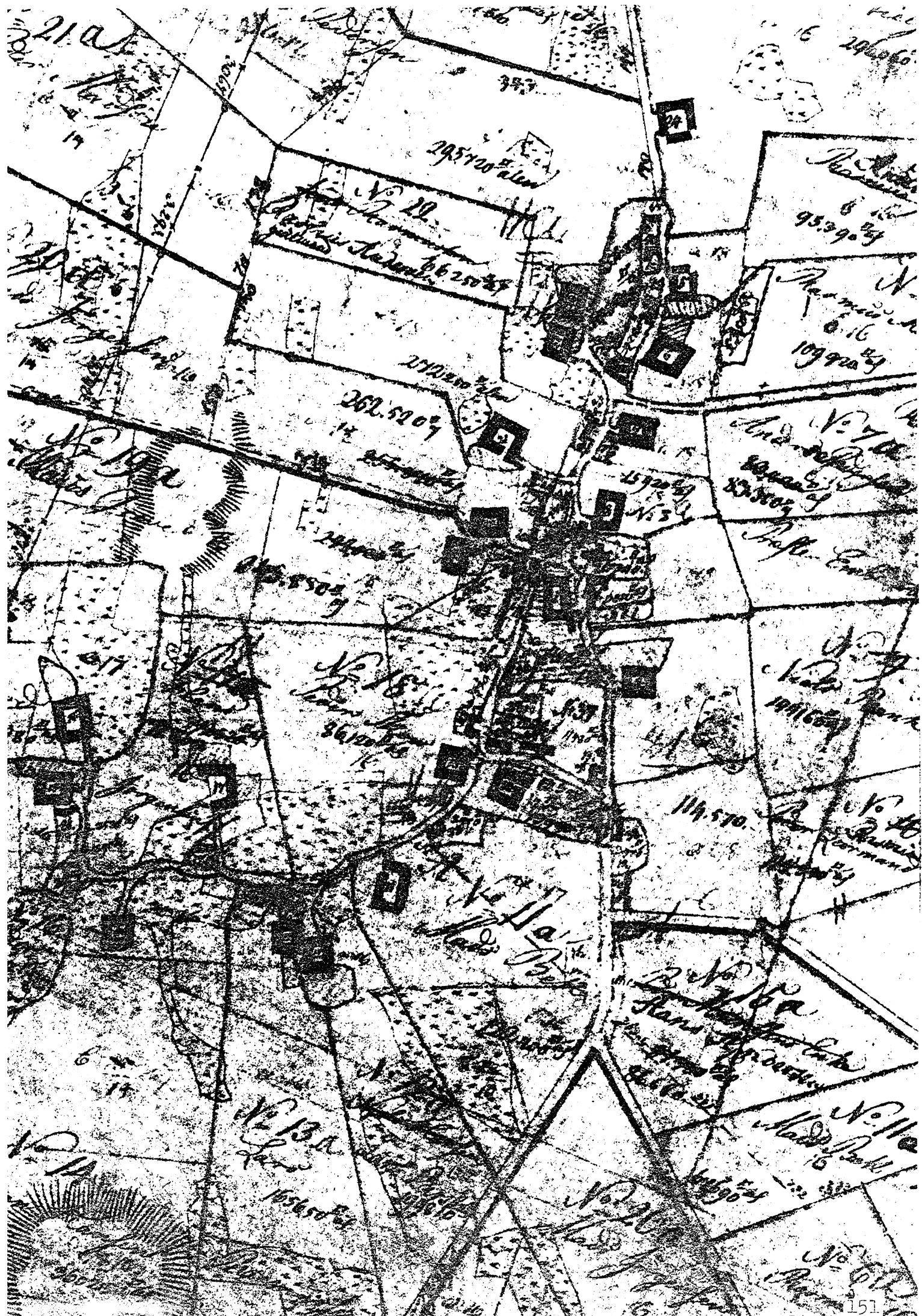
Byen havde i senmiddelalderen spredte besiddelsesforhold. I begyndelsen af 1600-tallet lykkedes det for Damsbo at samle byen der egaliseredes - formentlig allerede i 1636. En sen overgang til selveje ledsagedes af ekspansion i betydeligt omfang.

Sammenfattende drejer det sig om en almindelig forholdsvis typeren anlægstype med adskillige udviklingsmæssige karakteristika.

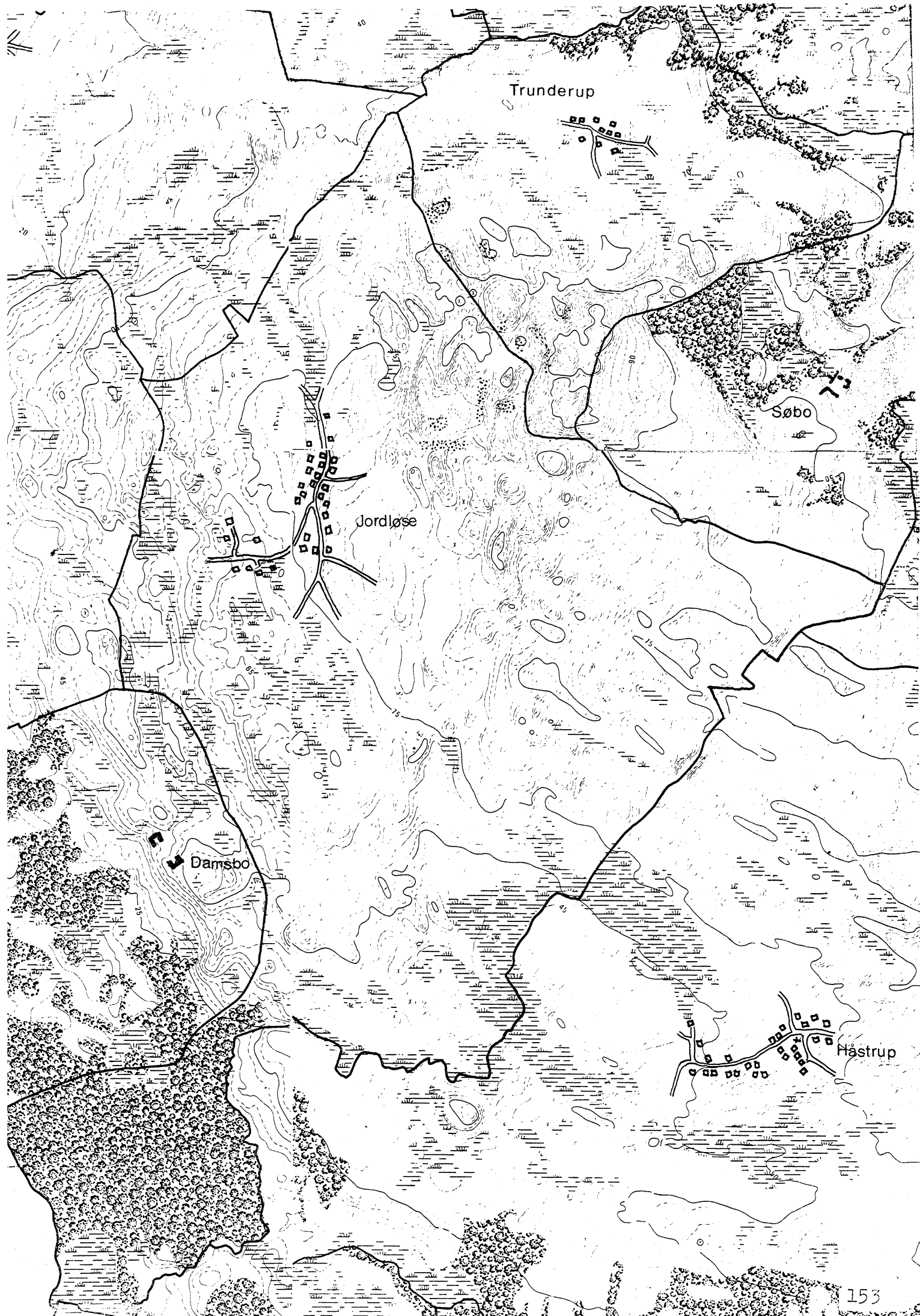
Relikt-vurdering: Interesse.

- 1) Bytomten er kun delvis bevaret og præges af nybebyggelse.
- 2) Kulturlandskabet har bevaret en stor del af udskiftningshegnene samt et større skovareal.
- 3) Særlige relikter: Kirke, Præstegård.
- 4) Arkæologiske interesser: Tomten af Gungerup, 2-3 frilagte gårdtomter.

MULLERØD

FYNS AMT	Herred: Båg	Kommune: Hårby	Sogn: Dreslette
----------	----------------	-------------------	--------------------

Navn: Mullerød	Navnetype: -rud.
-------------------	---------------------

Bemærkninger:

Mullerød er nævnt første gang 1475 i formen Mwlrwdh. Forleddet kan være navneordet, ænyda. Mul, som betyder mørke, mulm. Efterleddet er rud, glða. Ruth, som betyder rydning.

Anlægstype: Rydningsby	Anlæggelsestidspunkt: Middelalder.
---------------------------	---------------------------------------

Bemærkninger:

En rydningsby er en landsby, som er anlagt efter forudgående skovrydning på stedet i middelalderen.

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Båg	Kommune: Hårby	Sogn: Dreslette
----------	----------------	-------------------	--------------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Slynget vejby. (!)

Byens 3 gårde ligger ret tæt samlet med 2 gårde på nordsiden og 1 på sydsiden af den sydvest-nordøstgående vej. Et hus ligger vest for den sydgående gård.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☐ centralby ☒ agerorientering ☐ skovorientering ☐ åorientering
☒ randby ☐ engorientering ☐ kystorientering

Et langstrakt ejerlav hvor Mullerød ligger i den nordlige del.

c. Udskiftning

år: 1789 figur: Blokudskiftning, aflange blokke.

d. Udflytning

- ☐ ved udskiftningen
☒ efter udskiftningen 1 gård.
 Flyttet øst for byen.

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: trevangsbrug rotation: 2/1

vangeantal: 4 Dyrkningsfællesskab med Skårup og enestegårdene Ørbæk og Sommersholm.

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Kuperet, Vestfyn.

jordbund: Moræneler med div. sand.

naturlig afgrænsning: Mod S, V og delvis mod N, men ikke mod Ø.

- ☐ overvejende
☒ overvejende ager med større indhold af eng og skov.
☐ blandingsøkonomi med
 Eng nord for byen. Skov syd for byen mod vandet.

FYNS AMT	Herred: Båg	Kommune: Härby	Sogn: Dreslette
----------	----------------	-------------------	--------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☐ opløst☒ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

1/3 af gårdene er flyttet ud. Der er sket nybyggeri langs vejen vest for byen. Den nordgående vej er nedlagt, men ellers er vejnettet uforandret.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

En stor del af u-hegnene.

c. Ressourceområde

☒ større engareal☒ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevsareal☐ størsteparten opdyrket

Engareal nord for byen, Skovareal syd for byen.

FYNS AMT	Herred: Båg	Kommune: Hårby	Sogn: Dreslette
----------	----------------	-------------------	--------------------

STATISTIK

Areal: Dyrket areal 1682: 120 tdr. land.							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844 1		1903		
	26	22	42				
Bebyggelsesenheder:							
		1600	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:		3	3	3	3	5	6
Huse:			2		3		
Huse m/ jord:				1		8	5
Huse u/ jord:				1		3	8
I alt:		3	5	5	6	16	19
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.		8- tdr. htk.		Gennemsnit	
(67) 1664		1		2		8,7	
(100) 1688		3				7,3	
(60) 1844	3	1		1		4,5	
(67) 1903	2	4				4,0	
Folketal:							
	1787	1845 2		1901			
Voksne:	29	66		66			
Børn:	13	22		35			
I alt:	42	88		101			

1) Incl. Simmersholm og Ørbæk.

2) Simmersholm.

FYNS AMT	Herred: Båg	Kommune: Hårby	Sogn: Dreslette
----------	----------------	-------------------	--------------------

Besiddelsesforhold:			Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:								
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			2	1			1	1
1844	3	8					2	3
1903	6	13						

Udviklingsbeskrivelse:

Den lille rydningsby er opstået ved udparcellering af Skårups langstrakte ejerlav ud i kystskovbæltet. Foruden Mullerød anlagdes her enestegårdene Simmersholm og Ørbæk, der begge omtales fra slutningen af 1400-tallet. Mullerød takseredes i 1684 til 22 tdr. htk. Byen havde da dyrkningsfællesskab med Skårup-Ørbæk-Simmersholm. Marken var ind delt i 4 vange, der dyrkedes i treårig rotation. I 1664 takserede byens skove kun for 10 svins olden. Byen blokudskiftedes i 1789 og siden er 1 gård flyttet ud. Ved et skifte vedrørende Løgismose gods i 1475 optræder 1 gård i Mullerød. I 1496 lå der under godset 2 gårde i Mullerød, hvoraf den ene (på 8 ørte skyld) havde 2 fæstere, medens den anden gård havde en skyld på det halve. Muligvis drejer det sig om hele bebyggelsen. I 1548 optræder 2 egaliserede gårde i Mullerød under Hesselagergårds gods. I 1664 var 2 af gårdene overgået til kronen (en til kapellaren i Assens, en til Hagenskov len), medens adelsgården tilhørte Brahesborg. Gårdene Simmersholm (21 tdr.htk.) tilhørte på dette tidspunkt Hagenskov, medens Ørbæk (19 tdr.htk.) lå til Løgismose. I 1778 ejede det nu adelige gods Hagenskov/Frederiksgave stadig de 2 ovennævnte gårde, medens Skovgårde ejede en af de øvrige gårde i Mullerød. De to godser var fortsat ejere i 1844, men inden 1903 var overgangen til selveje afsluttet. Antallet af gårde er uforandret 3 fra 1600 til 1774, men stiger herefter til det dobbelte i forbindelse med overgangen til selveje, ligesom hustallet stiger markant frem til 1844. Befolkningstvæksten fra 1787 til 1901 overgår da også det normale. Gården var i 1684 forholdsvis store og byen havde da et egaliseret præg.

FYNS AMT	Herred: Båg	Kommune: Hårby	Sogn: Dreslette
----------	----------------	-------------------	--------------------

Sammenfattende vurdering:

Ingen
interesse:☐

Interesse:

☒Stor
interesse:☐Særlig
interesse:☐

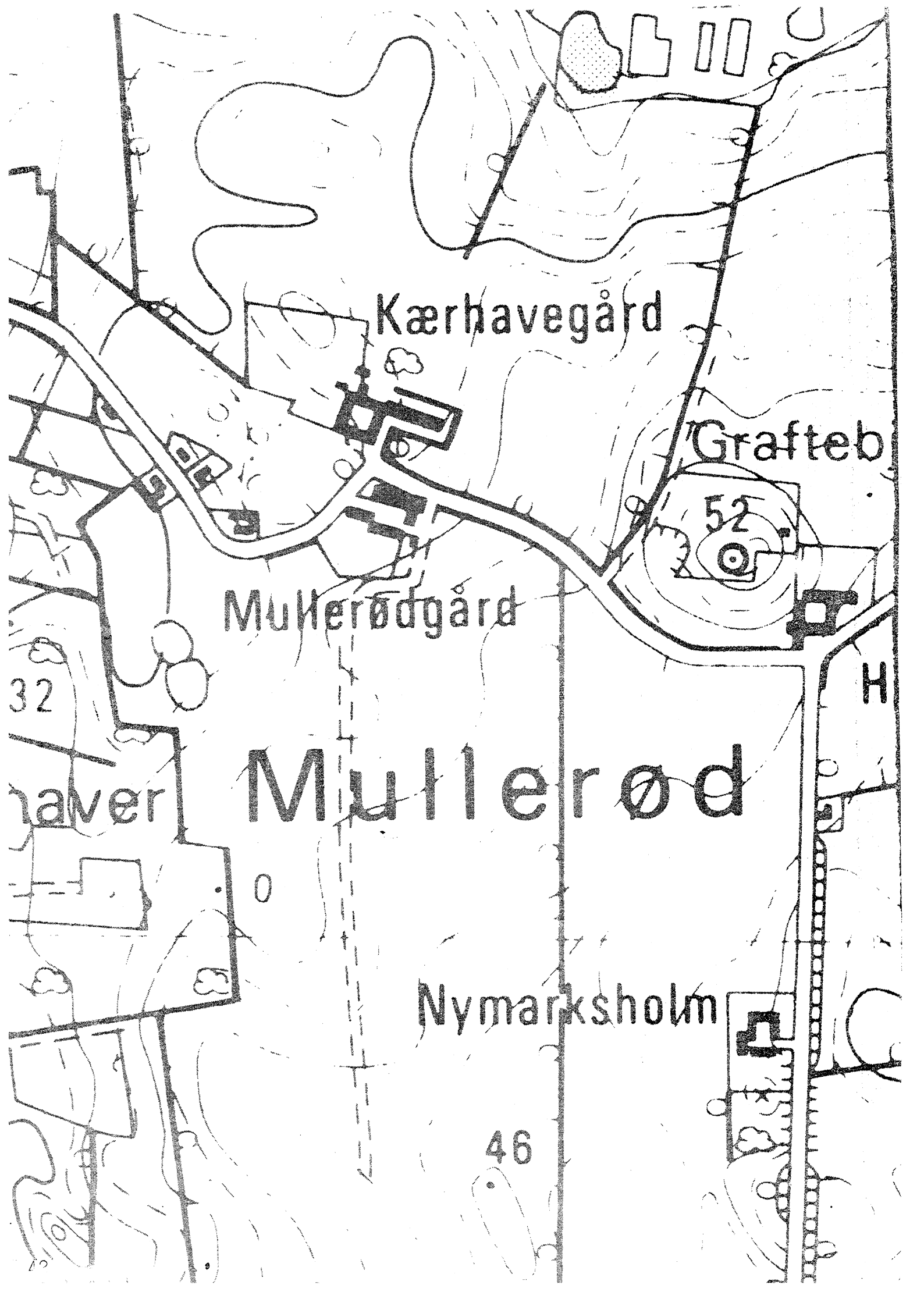
Landsbytypologisk vurdering: Stor interesse.

- 1) Anlægstype. Den lille rydningsby af den middelalderlige navnetype -rud er som typisk for kystbyer placeret i det inderste hjørne af sit ejerlav og har agerorientering. Byformen er slynget vejby. Landsbyen indgik i dyrkningsfællesskab med moderbyen Skårup og de øvrige udparcellerede gårde Ørbæk og Simmersholm.
- 2) Udviklingstype. Byen domineredes i senmiddelalder af Løgismose gods, men i løbet af 1500-1600-tallet skete en spredning af besiddelsesforholdene, der varede ved perioden ud. Bortset fra en mulig egaliserings udviklede byen sig derfor ret trægt frem til overgangen til selveje, der ledsagedes af kraftig ekspansion.

Sammenfattende drejer det sig om en almindelig og forholdsvis typen anlægstype med få udviklingsmæssige karakteristika.

Relikt-vurdering: Mindre interesse.

1. Bytomten er kun delvis bevaret og har mistet sit landsbypræg.
2. Kulturlandskabet har bevaret en stor del udskiftningshegn samt større eng- og skovarealer.
3. Særlige relikter: -
4. Arkæologiske interesser: en enkelt frilagte gårdtomt.

Kærhavegård

Grafteb

Mullerødgård

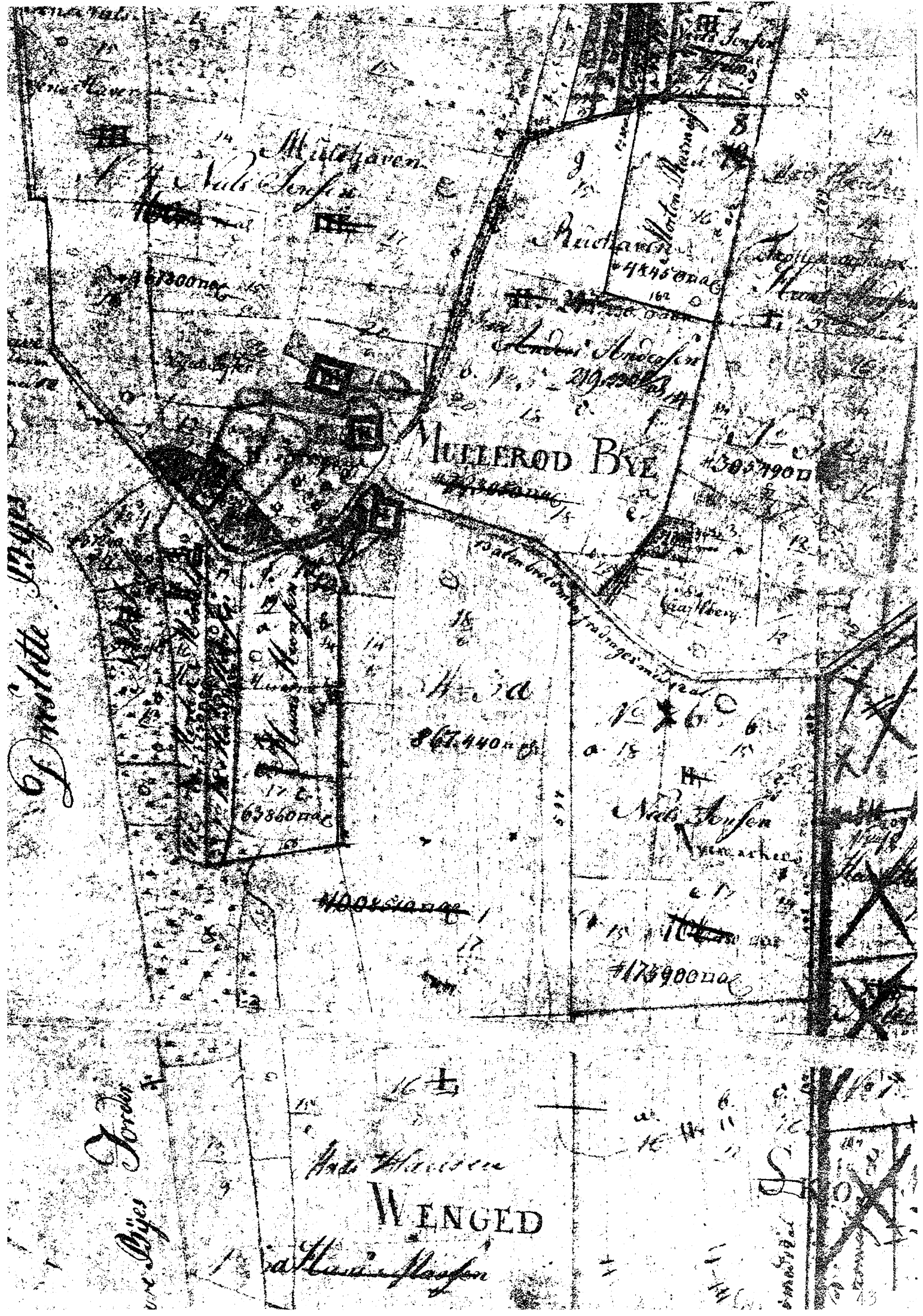
Mullerød

Nymarksholm

46

32

nager

of middle range

are Biges Jordan

*And Thomsen
WENGED
ia Thomsen*

*Nils Jensen
Nils Jensen
173900000*

867.440000

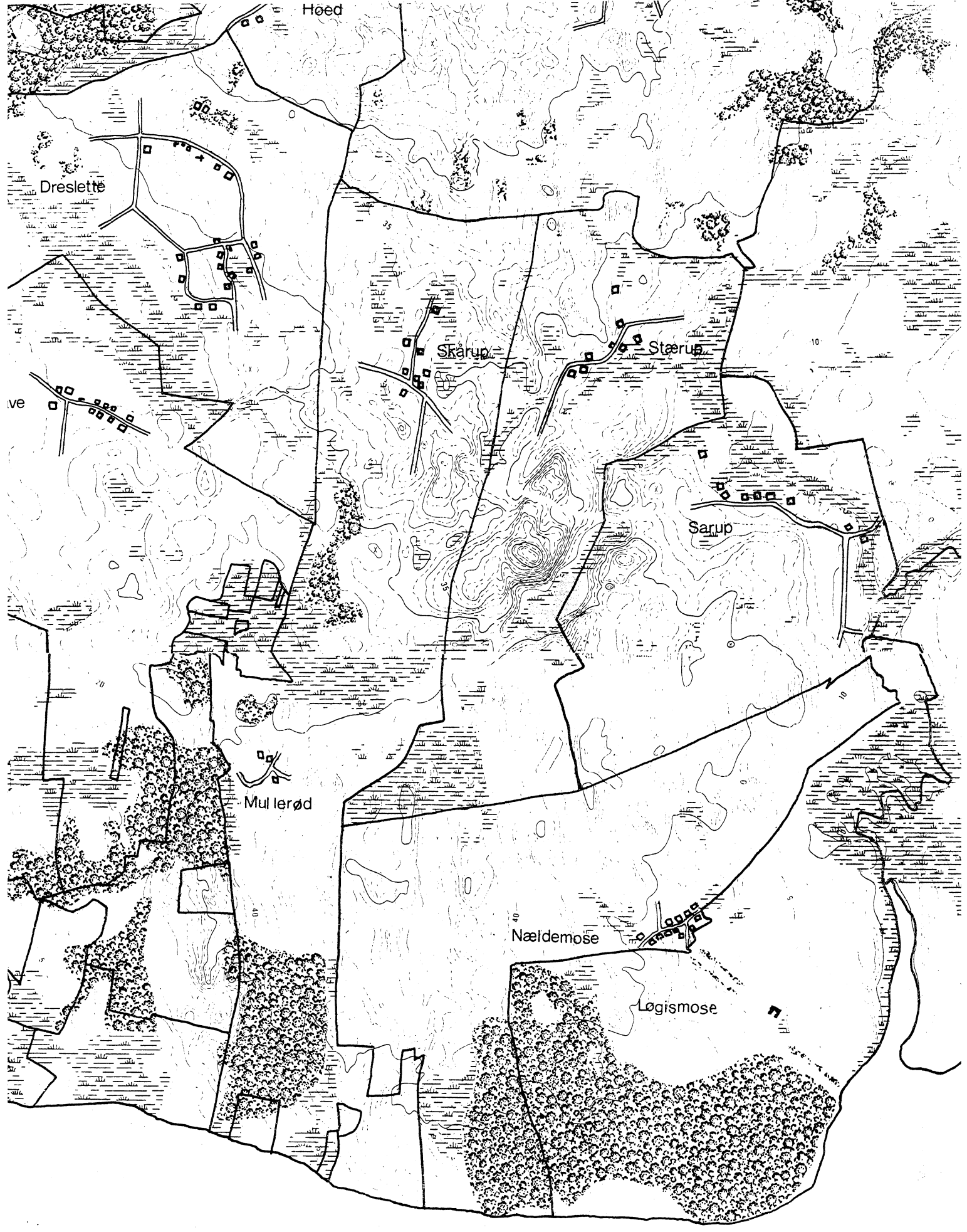
63860000

*Anders Andersen
48450000*

*MULLEGAVEN
Nils Jensen*

173900000

NÆLDEMOSE

FYNS AMT	Herred: Båg	Kommune: Hårby	Sogn: Hårby
----------	----------------	-------------------	----------------

Navn: Nældemose	Navnetype: -mose.
--------------------	----------------------

Bemærkninger:

Nældemose er nævnt første gang 1475 i formen Neldemosæ. Forleddet er plantenavnet Nælde.

Anlægstype: Middelalderlig rydningsby	Anlæggelsestidspunkt: Middelalder.
--	---------------------------------------

Bemærkninger:

En rydningsby er en landsby, som er anlagt efter forudgående skovrydning på stedet.

Historiske tildragelser: I Nældemose fødtes 1852 vetarinæren Rasmus Rasmussen.

FYNS AMT	Herred: Båg	Kommune: Hårby	Sogn: Hårby
----------	----------------	-------------------	----------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Slyngget vejby.

Gårdene syd for bygaden ligger regelmæssigt langs bygaden, så byen for denne dels vedkommende ligner en rektangulær, reguleret vejby. De øvrige gårde er uregelmæssigt fordelt langs den vest og nordvest gående bygade og forgreningen til denne. Der ligger enkelte huse mellem gårdene.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☐ centralby ☒ agerorientering ☐ skovorientering ☐ åorientering
☒ randby ☐ engorientering ☐ kystorientering

Randplaceringen skyldes herregården Løgismoses ekspansion.

c. Udskiftning

år: 1790 figur: Strimmeludskiftning.

d. Udflytning

- ☐ ved udskiftningen
☒ efter udskiftningen Ca. 5 gårde.

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: 3-vangsbrug rotation: 2/1
 vangeantal: 3 Dyrkningsfællesskab m. Sarup.

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Kuperet, Vestfyn, domineres af israndskames mod V og hede-slette mod Ø.

jordbund: Div. sand med ferskvandssand.

naturlig afgrænsning: Ejerlavet er kun naturligt afgrænset ved kysten.

- ☐ overvejende
☒ overvejende ager med større indhold af skov.
☐ blandingsøkonomi med

FYNS AMT	Herred: Båg	Kommune: Hårby	Sogn: Hårby
----------	----------------	-------------------	----------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☐ opløst☒ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

40% af gårdene er flyttet ud og et par af gårdene er flyttet inden for byens grænser. Der er kun bygget få huse i byen og vejforløbet er intakt. En del af udskiftningshegnene, som går helt ind til gårdene nord for byen er bevaret. Toftesystemet er kun bevaret enkelte steder.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

De fleste af udskiftningshegnene er bevaret.

c. Ressourceområde

☐ større engareal☒ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevsareal☐ størsteparten opdyrket

Større skovareal bevaret ved kysten.

FYNS AMT	Herred: Båg	Kommune: Hårby	Sogn: Hårby
----------	----------------	-------------------	----------------

STATISTIK

1

Areal: 128 ha, heraf opdyrket 1688: 330 tdr. land.

Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903
	46	52		

Bebyggelsesenheder:

	1532	1600	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	12	0	12	12	12	12	10
Huse:		0	3		+?		
Huse m/ jord:						22	10
Huse u/ jord:				4		1	14
I alt:	12	0	15	16		35	37

Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:

	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit
100 1664	12			3,8
100 1688	6	6		4,3
75 1844	11	1		2,9
50 1903	8	2		3,0

Folketal:

	1787	1845	1901
Voksne:	49	190	181
Børn:	79	103	79
I alt:	128	293	260

FYNS AMT	Herred: Båg	Kommune: Hårby	Sogn: Hårby
----------	----------------	-------------------	----------------

Besiddelsesforhold:			Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:								
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664					12	3		
1844	12	23						
1903	10	27						

Udviklingsbeskrivelse:

Nældemose synes anlagt som en rydningsby i kystskovbæltet og er formentlig udparcelleret af Sarups ejerlav. De to byer havde i 1688 dyrkningsfællesskab. Dyrkningsformen var trevangsbrug. Nældemose havde i 1688 et dyrket areal på 330 tdr. land og takseredes i 1684 til 52 tdr. htk. Inden 1690 tog nabohovedgården Løgismose jord fra Nældemose, hvilket gav byen en ejendommelig placering i ejerlavets periferi. Til gengæld herfor tillagdes Nældemose jord fra Strærup i nabosognet Dreslette, hvilket er forklaringen på det ejendommelige skelforløb omkring år 1800. I 1690 beskriver præsten Nældemose som "12 våge halve gårde, som tiender kun af en lille mark til Hårby sogn" og af resten af jorden til Dreslette sogn. I 1664 takseredes byens skove til 48 svins olden, og formentlig har fiskeriet haft betydning. Der omtales i hvert fald fiskehuse i Hårby sogn i 1500-tallet. Nældemose strimmeludskiftedes i 1790 og siden er omtrent 5 gårde udflyttede. Ved Løgismose skiftet i 1475 fremgår det, at hele byen allerede dengang hørte under hovedgården. Af Løgismoses jordbog fra 1532 fremgår, at byen ligesom senere bestod af 12 gårde, hvoraf de 10 ikke ydede landgilde, men kun hoveri til hovedgården. Byen vedblev at høre under Løgismose gods helt frem til godsets opløsning og udparcellering i slutningen af 1700-tallet, hvorefter der skete en tidlig overgang til selveje. I 1664 bestod byen af 12 gårde a 3,8 tdr.htk. og i 1762 var situationen uændret 12 egaliserede gårde a 4 tdr.htk. Gårdene var således meget små og byen er formentlig allerede egaliseret i senmiddelalder. Overgangen til selveje medførte en kraftig ekspansion i hus- og befolkningstal frem til 1844, hvorefter stagnation indtræder.

FYNS AMT	Herred: Båg	Kommune: Hårby	Sogn: Hårby'
----------	----------------	-------------------	-----------------

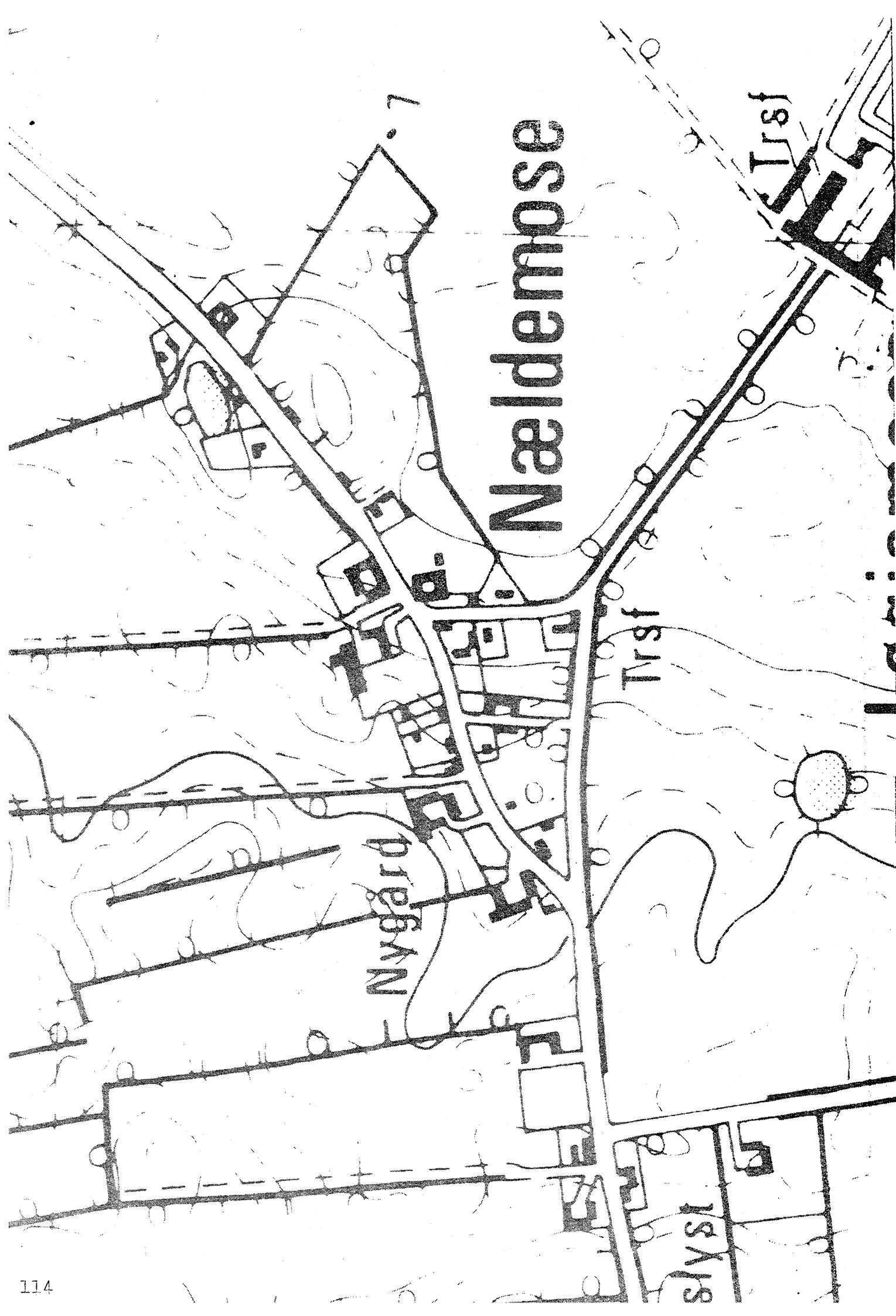
Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse: ☐Interesse: ☒Stor
interesse: ☐Særlig
interesse: ☐**Landsbytypologisk vurdering: Stor interesse.**

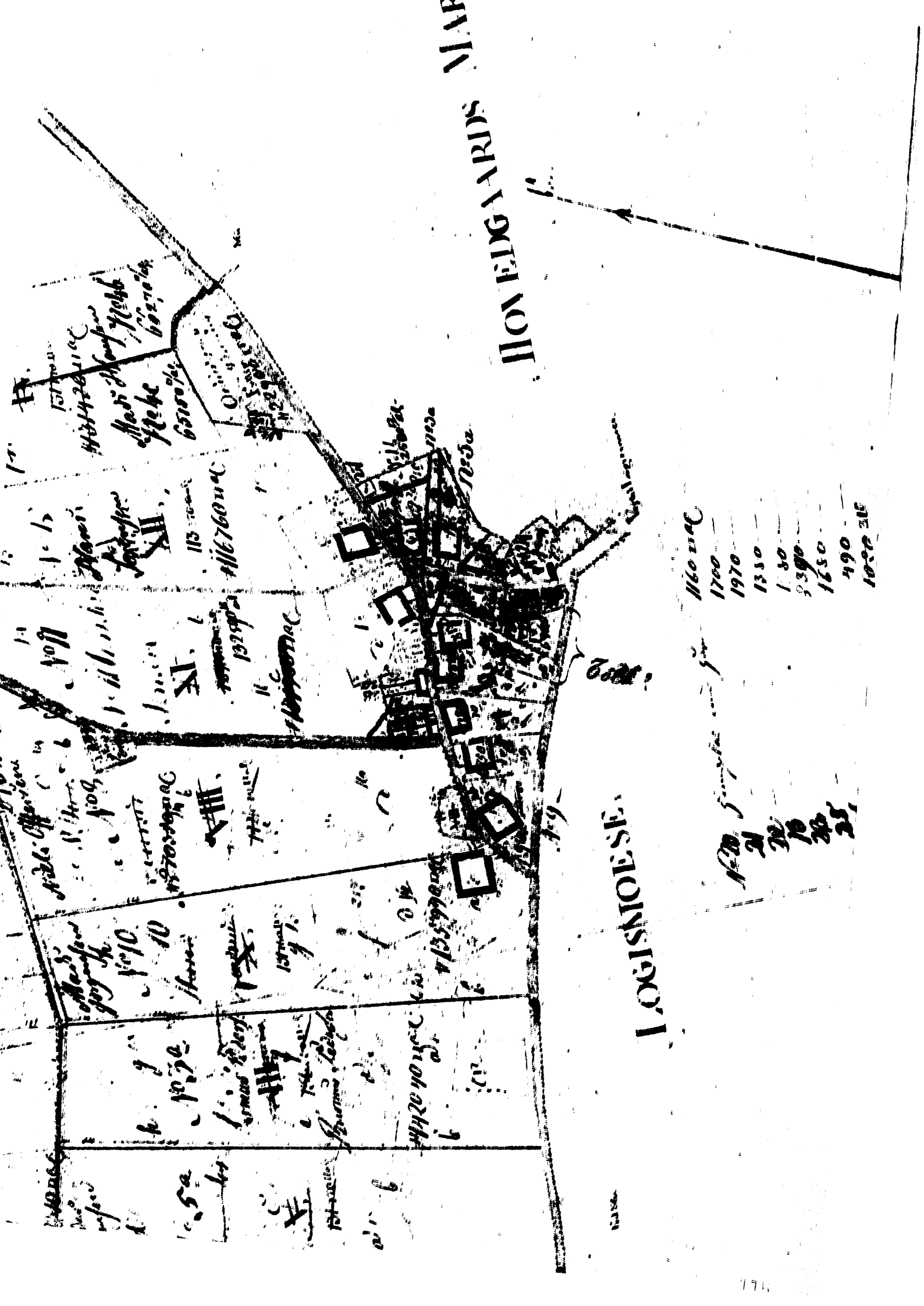
1. Anlægstype. Den lille rydningsby synes opstået ved kolonisation af kystskovbæltet i Sarups ejerlav. Senere har hovedgården Løgismose (kendt fra 1300-tallet) gjort indhug i ejerlavet og til gengæld til-lagt byen jord i nabosognet Dreslette. Byformen er slynget vejby i en sluttet og regelmæssig form.
2. Udviklingstype. Byen lå allerede i senmiddelalderen samlet som uge-dagstjenerby under nabogodset Løgismose og vedblev hermed indtil overgangen til selveje. Som typisk for den godsnære landsby fremstår Nældemose allerede tidligt som en egaliseret smågårdslandsby.

Sammenfattende drejer det sig om en forholdsvis almindelig og typeren anlægstype med en typisk udvikling for den hovedgårdsnære landsby.

Relikt-vurdering: Interesse.

1. Bytomten er kun delvis bevaret og stærkt udtyndet.
2. Kulturlandskabet har bevaret mange udskiftningshegn og et større skovareal.
3. Særlige relikter: -
4. Arkæologiske interesser: 3-4 frilagte gårdtomter.

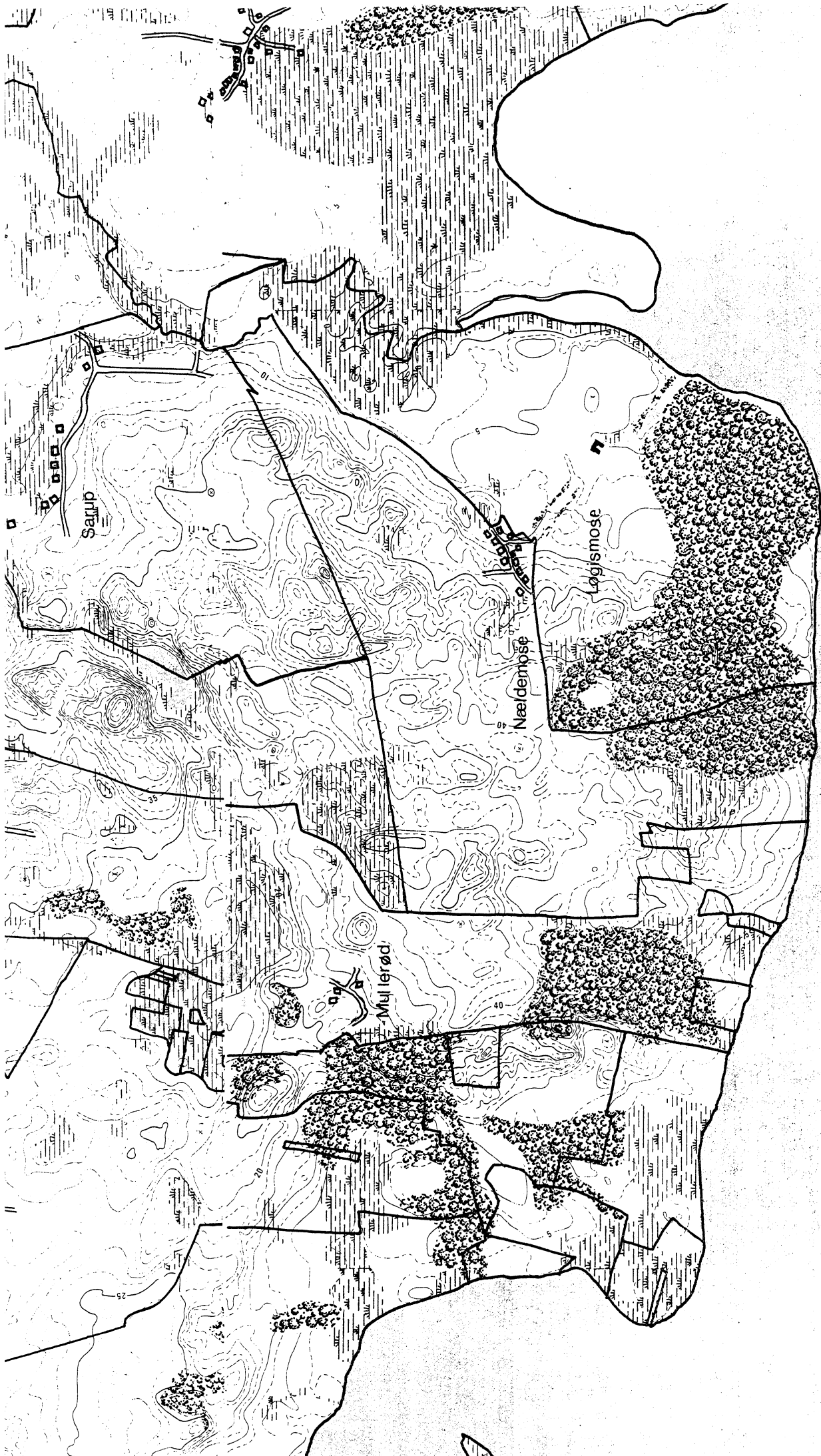

1100 EDG YARDS

LOGISNOESE

1100	1100
1700	1700
1350	1350
130	130
1390	1390
1650	1650
490	490
1020	1020

SARUP

FYNS AMT	Herred: Båg	Kommune: Hårby	Sogn: Hårby
----------	----------------	-------------------	----------------

Navn: Sarup	Navnetype: -torp
--------------------	-------------------------

Bemærkninger:

Sarup er nævnt første gang 1404 i formen Sarup. Forleddet kunne være mandsnævnet, gl'da. Sati. Efterleddet er torp, gl'da. thorp, som betyder udflytterbebyggelse.

Anlægstype: Udflytterbebyggelse	Anlæggelsestidspunkt: Middelalder.
--	---

Bemærkninger:

En udflytterbebyggelse er en landsby, som er anlagt ved udflytning fra en adelby, som i dette tilfælde er Hårby.

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Båg	Hårby	Hårby

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Slynget vejby.

Gårdene ligger langs den øst-vest-gående bygade. Husene ligger mellem gårdene. Sarup mølle ligger ved Møllebækken øst for byen. En enkelt af gårdene (Grønnemosegård) ligger isoleret fra den øvrige bebyggelse i den nordvestlige del af byen.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☐ centralby ☒ agerorientering ☐ skovorientering ☒ åorientering
☒ randby ☒ engorientering ☐ kystorientering

Byen er orienteret langs Møllebækken.

c. Udskiftning

år: 1790 figur: Stjerneudskiftning ved byen og ellers strimmeludskiftning.

d. Udflytning

- ☐ ved udskiftningen
☒ efter udskiftningen 2 gårde.

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: 3-vangsbrug rotation: 2/1

vangeantal: 3 Dyrkningsfællesskab med Nældemose.

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Kuperet/Vestfyn, hedeslette mod N og Ø og israndskames mod V.

jordbund: Div. sand med ferskvandsdynd og -tørv.

naturlig afgrænsning:

- ☒ overvejende agerjord.
☐ overvejende med større indhold af
☐ blandingsøkonomi med

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Båg	Hårby	Hårby

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☒ velbevaret☐ opløst☐ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

25% af de otte på kortet aftegnede gårde er flyttet. De udflyttede gårdes tomter er blevet bebygget med huse, men ellers er der ikke foregået nogen nybyggeri. Tofte- og skelsystemet er bevaret enkelte steder. Vejforløbet er intakt.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

De fleste udskiftningshegn er bevaret.

c. Ressourceområde

☐ større engareal☐ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevsareal☒ størsteparten opdyrket

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Søgn:
	Båg	Hårby	Hårby

STATISTIK

Areal: 243 ha, heraf opdyrket 1688: 65%.

Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903
	58	67	41	

Bebyggelsesenheder:

		1600	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:		4	9 *	9 *	9	10	9
Huse:			2		+?		
Huse m/ jord:						10	14
Huse u/ jord:				2			4
I alt:		4	11	11		20	27

Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:

		1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit
50	1664		6	2	7,3
44	1688	1	5	3	7,4
70	1844	5	5		3,7
56	1903	4	5		4,2

Folketal:

		1787	1845	1901
Voksne:		52	93	90
Børn:		36	51	42
I alt:		88	144	132

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Båg	Hårby	Hårby

Besiddelsesforhold:			Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:								
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664					5 +	2	4	
1844	10	10						
1903	9	18						

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 243 ha store ejerlav var i 1683 opdyrket ikke mindre end 65%. Byen havde da trevangsbrug i et dyrkningsfællesskab med den udparcellerede rydningsby Nældemose. Som følge af den høj opdyrkning takseredes byen højt til 67 tdr.htk. i 1684 mod 41 tdr. i 1844. Skelforløbere mod såvel Nældemose som Hårby synes regulerede formentlig i forbindelse med Løgismoses ekspansion (se under Nældemose). Byen stjerneudskiftedes i 1790 og siden er 2 gårde flyttet ud. Ved Løgismose arveskiftet i 1475 fordeltes hele byen: 9 uegaliserede gårde samt Sarup Mølle. I 1532 opregner godsets jordbog foruden møllen (18 tdr. mel i mølleskyld) 4 gårde i Sarup, hvilket stemmer med skattemandtallet fra år 1600, der angiver 4 skattepligtige bønder i Sarup. Disse 4 gårde kan derfor ikke have tilhørt Løgismose på denne tid. I 1664 ejede Løgismose fastsat 5 gårde (incl. Møllegården), medens Brangstrup og Sandholt ejede de øvrige 4 gårde. I 1762 var Løgismose nået op på 7 gårde (incl. Møllegården) og 3 huse med jord. Kort tid efter opløstes og udparcelleredes Løgismose gods, og byen overgik til selveje. Incl. Møllegården var byen i 1475 på 10 gårde. Inden 1664 var antallet faldet til 9 og inden 1774 åbentbart til 8. Herefter genoprettes det gamle gårdtal frem til 1844. Hus- og befolkningstallets ekspansion i det 19. årh. ligger noget under normen. Gårdene var i 1684 forholdsvis store. Byen synes egaliseret i forbindelse med udskiftningen.

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Båg	Hårby	Hårby

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse:☐

Interesse:

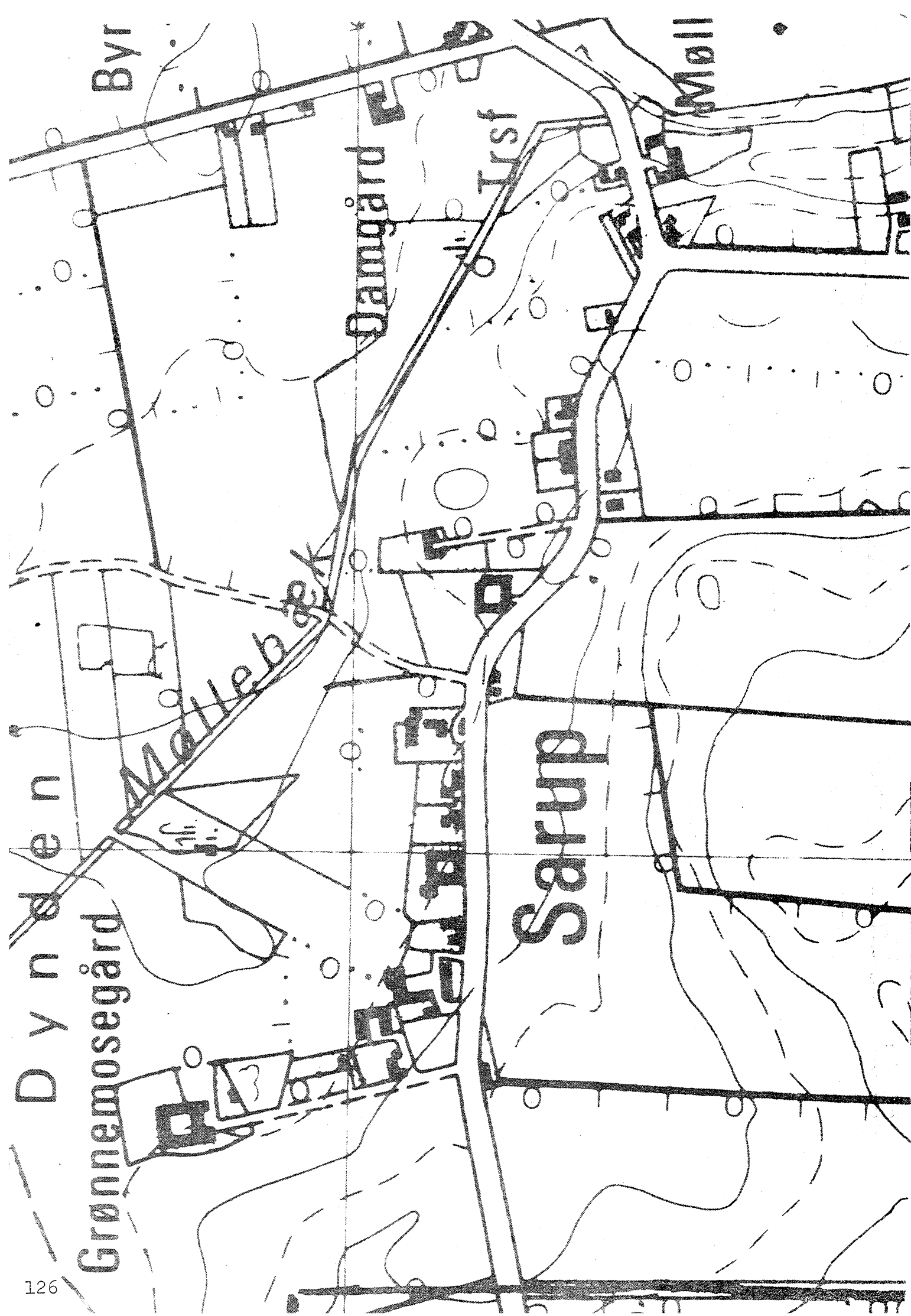
☐Stor
interesse:☒Særlig
interesse:☐**Landsbytypologisk vurdering:** Interesse.

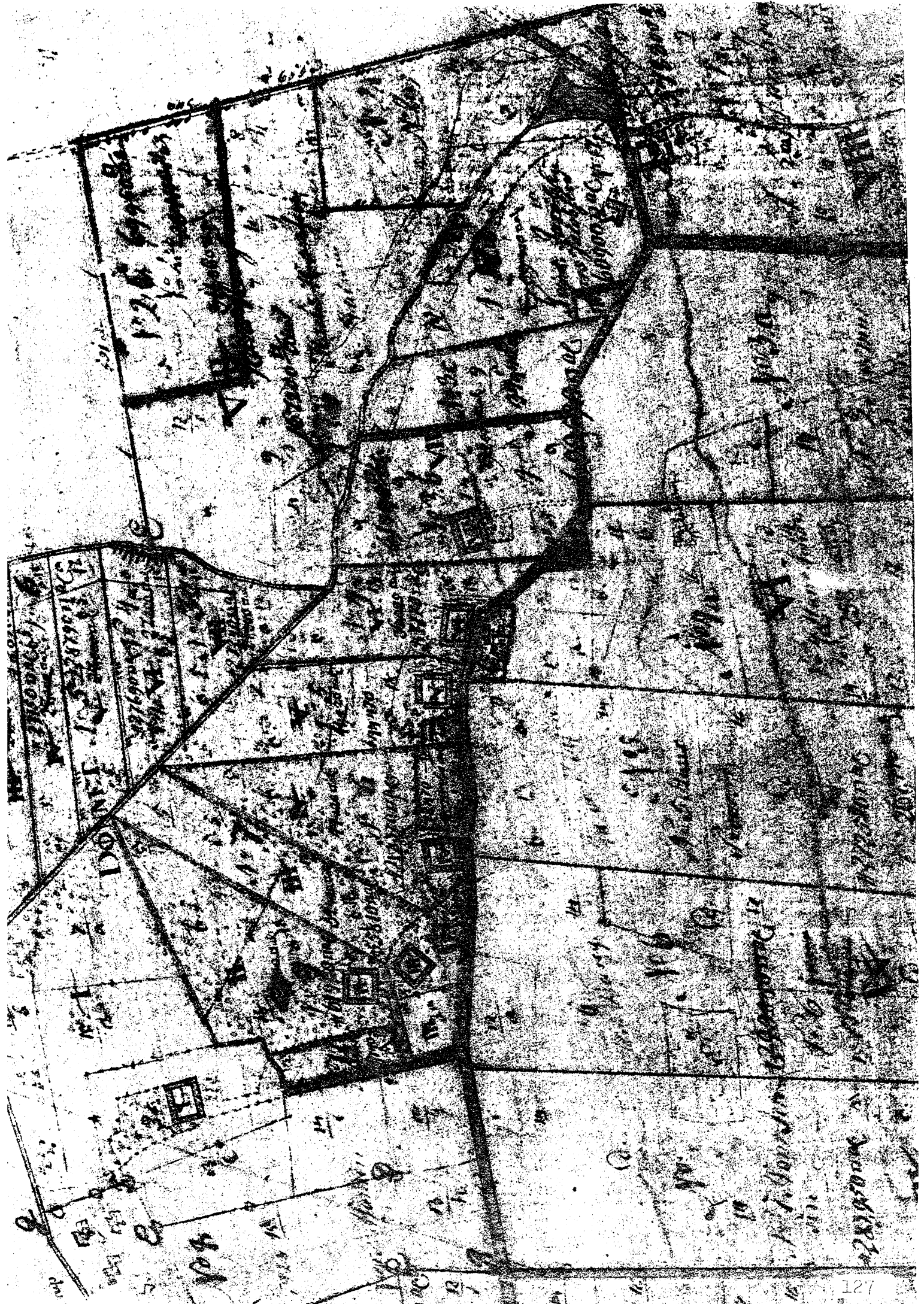
1. Anlægstype. Den middelstore udflytterby af vikingetids-navnetypen -torp er randplaceret i sit ejerlav og er orienteret langs Møllebækken. Byformen er slynget vejby. Sarup er udflyttet og udparcelleret fra Hårby. Senere er fra Sarup udparcelleret rydningsbyen Nældemose.
2. Udviklinøstve. Byen lå i 1475 samlet under Løgismose gods, men splittedes i forbindelse med arvedelingen. I løbet af 1600-1700-tallet lykkedes det dog stort set atter at samle byen under Løgismose. Der foretoges en egalisering i forbindelse med udskiftningen. Den tidlige overgang til selveje ledsagedes af ekspansion i (knap) normalt omfang.

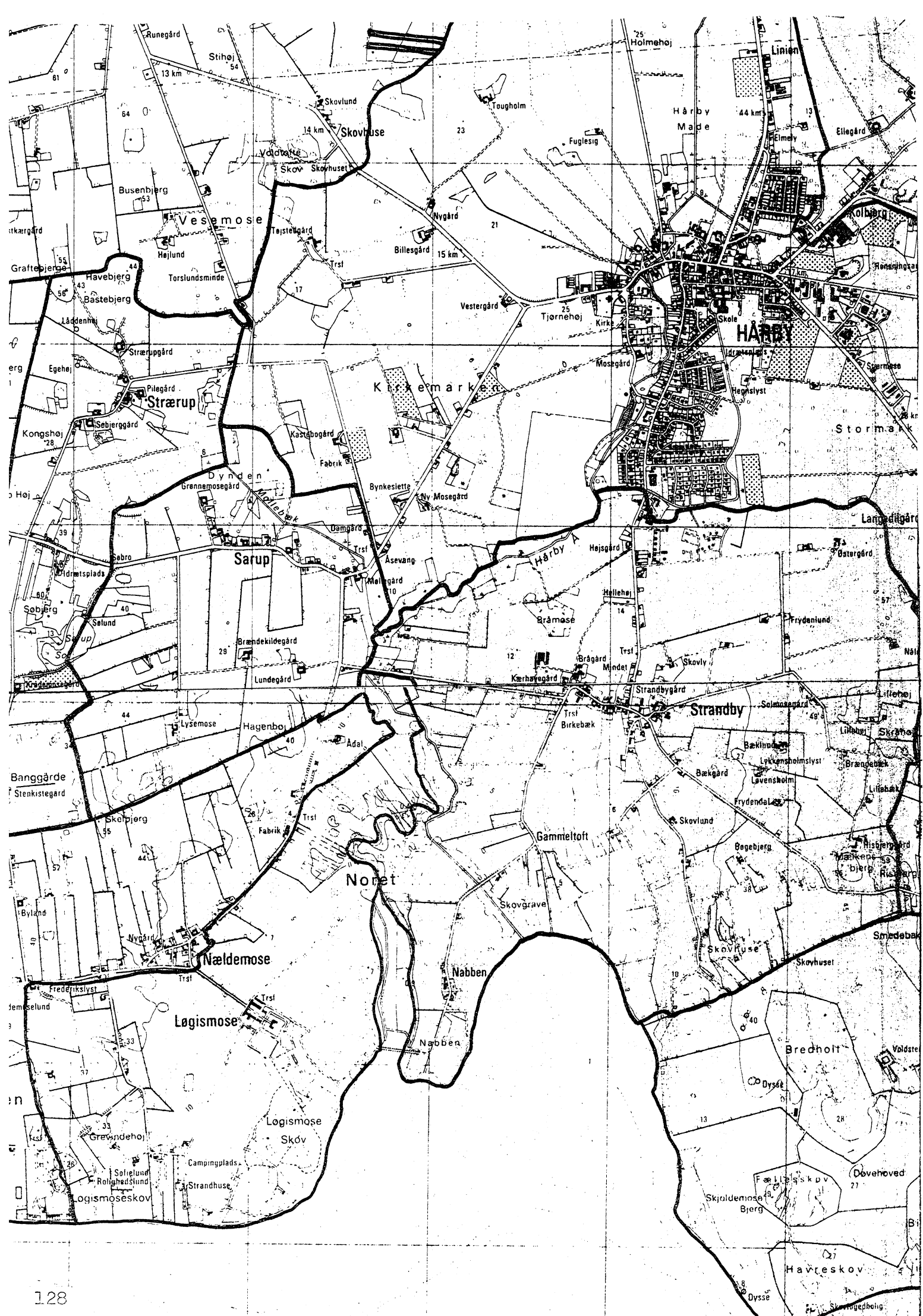
Sammenfattende drejer det sig om en almindelig og forholdsvis typeren anlægstype med få udviklingsmæssige karakteristika.

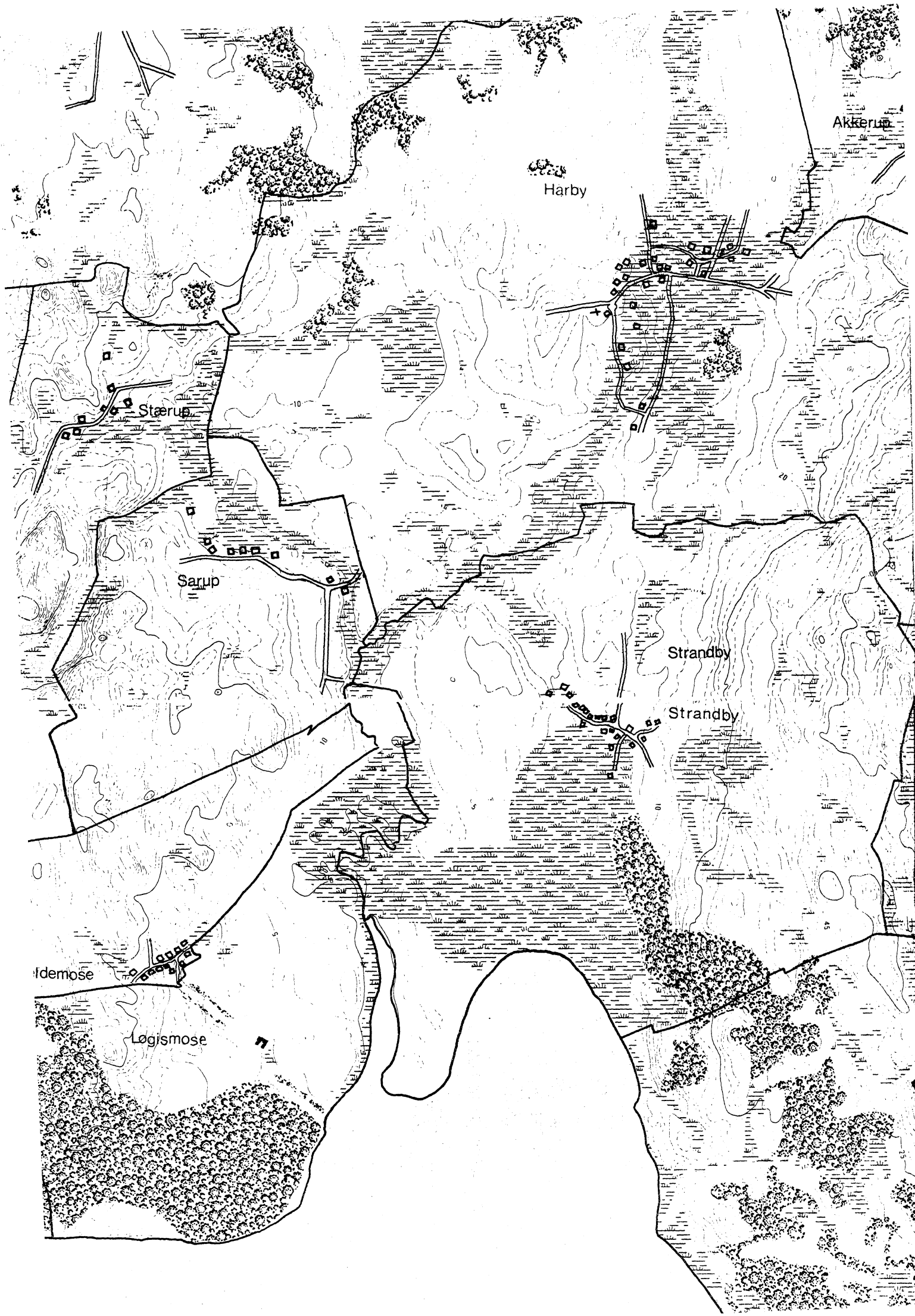
Relikt-vurdering: Stor interesse.

1. Bytomten er forholdsvis velbevaret.
2. Kulturlandskabet har bevaret de fleste udskiftningshegn.
3. Særlige relikter: -
4. Arkæologiske interesser: -

SKÅRUP

FYNS AMT	Herred: Båg	Kommune: Härby	Sogn: Dreslette
----------	----------------	-------------------	--------------------

Navn: Skårup	Navnetype: -torp.
-----------------	----------------------

Bemærkninger:

Skårup er nævnt første gang 1345 i formen Skorup. Forleddet er nok navneordet, gl'da. Skor, som betyder indsnit, fure, fordybning, som er gjort eller gøres i en genstand. Torp, gl'da. thorp, betyder udflytterbebyggelse.

Anlægstype: Udflytterbebyggelse	Anlæggelsestidspunkt: Middelalder.
------------------------------------	---------------------------------------

Bemærkninger:

En udflytterbebyggelse er en landsby, som er anlagt ved udflytning fra en adelby.

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Båg	Kommune: Hårby	Sogn: Dreslette
----------	----------------	-------------------	--------------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Slynget vejby.

Byens 8 gårde ligger uregelmæssigt spredt langs den nord-sydgående bygade. I den sydlige del ligger gårdene ret tæt, men uden struktur. Vejen mod nord og den øst-vestgående vej følger samme højdekurve i byen.

b. Placering i forhold til by-marken

☒ centralby ☒ agerorientering ☐ skovorientering ☐ åorientering
☐ randby ☐ engorientering ☐ kystorientering

I det langstrakte ejerlav ligger to enestegårde (Ærbæk og Simmersholm).

c. Udskiftning

år: 1789 figur: Blokudskiftning, uregelmæssige blokke.

d. Udflytning

☐ ved udskiftningen
☒ efter udskiftningen 1 gård evt. nedlagt.

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: trevangsbrug rotation: 2/1
 vangeantal: 4 Dyrkningsfællesskab med Mullerød.

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Kuperet, Vestfyn, med isrande mod ø.

jordbund: Moræner og div. sand.

naturlig afgrænsning: til ingen sider, undtagen i det SV hjørne (mod Snarup dam).

☐ overvejende
☒ overvejende ager med større indhold af eng og skov.

☐ blandingsøkonomi med
 Eng lige nord for byen og sydpå mod Mullerød, skov sydvest for byen mod Ærbæk.

FYNS AMT	Herred: Båg	Kommune: Hårby	Sogn: Dreslette
----------	----------------	-------------------	--------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☒ velbevaret☐ opløst☐ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

Kun 1 ud af 8 gårde udflyttet/nedlagt. Der er ikke i væsentligt omfang sket nybyggeri i byen. Både toftestrukturen og vejnettet stort set uforandret.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

En del af u-hegnene.

c. Ressourceområde

☐ større engareal☒ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevarsareal☐ størsteparten opdyrket

Skov omkring Ørbæk og sydpå mod vandet (Skårup Skovhaver).

FYNS AMT	Herred: Båg	Kommune: Hårby	Sogn: Dreslette
----------	----------------	-------------------	--------------------

STATISTIK

Areal: Dyrket areal 1682: 250 tdr. land.

Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903
	72	58	35	

Bebyggelsesenheder:

		1600	1664	1688	1774 ¹	1844	1903
Gårde:		11	9	9	8	8	7
Huse:			2		3		
Huse m/ jord:				1		5	
Huse u/ jord:				1			6
I alt:		11	11	11	11	13	19

Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:

		1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit
(44)	1664	1	4	4	8,0
(44)	1688	3	4	2	6,4
(63)	1844	6	2		3,8
(71)	1903	5	2		4,0

Folketal:

		1787	1845	1901
Voksne:		51	68	86
Børn:		20	41	32
I alt:		71	109	118

1) heraf 2 bol.

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Båg	Hårby	Dreslette

Besiddelsesforhold:					Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:			Kronen:					
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			3		2	2	4	
1844	1	2			4	2	3	1
1903	7	12						

Udviklingsbeskrivelse:

Skårup er formentlig udflyttet og udparcelleret fra Dreslette og er placeret i det inderste af det langstrakte ejerlav, der strækker sig flere km ud mod kysten. I kystskovbæltet er senere sket en fortsat udparcellering og skovrydning hvorved enestegårdene Ørbæk og Simmerholm samt skovrydningsbyen Mullerød er opstået. Samtlige bebyggelser havde i 1682 dyrkningsfællesskab med 4 vange og treårig rotation, (Litteratur K.E. Frandsen: Skårup og Harndrup 1977). Skårup takseredes i 1684 til 58 tdr.htk., en taksering der i 1844 nedsattes til 35 tdr. Eske Brocks 2 gårde i Skårup takseredes i 1626 til 20 svins olden, medens hele byen i 1664 kun takseredes for 13 svins olden. Skårup blokudskiftedes i 1789 og siden er 1 gård flyttet ud. Allerede i 1345 fastslog et tingsvidne, at en gård i Skårup var mensalgods til Dreslette præst. Til Flenstofte godset (se under Brydegård) hørte o. 1500 en gård og 3 småenheder i Skårup. Løgismose havde i 1475 3 gårde og i 1532 4 gårde. I 1664 var Flenstofte-Løgismoses andel imidlertid nået ned på 2 gårde og 2 huse og denne andel fastholdtes endnu 100 år efter. Blandt øvrige adelsbesiddere kan nævnes, at kansler Johan Friis til Hesselagergård i 1548 besad 2 egaliserede gårde i byen. Foruden mensalgården besad kronen i 1583 2 gårde til Hagenskov len og denne godsandel fastholdtes endnu i 1664. Efter Hagenskov/Frederiksgaves bortsalg til adelen fulgte de 2 gårde fortsat godset endnu i 1844, medens en tredje gård på dette tidspunkt lå til Skovgårde. Hovedparten af byen lå dog i 1844 til Flenstofte. Overgangen til selveje forløb således sent, men var dog afsluttet i 1903. Antallet af gårde i byen falder jævnt fra 1600-tallet til 1903 (2 af enhederne i 1600 er dog formentlig huse). Hustallets vækst i det 19. årh. har ligeledes beskeden omfang og befolkningsvæksten stagnerer efter 1844. Gårdene var i 1684 gennemsnitlig af normal størrelse. Byen synes aldrig egaliseret.

FYNS AMT	Herred: Båg	Kommune: Hårby	Sogn: Dreslette
----------	----------------	-------------------	--------------------

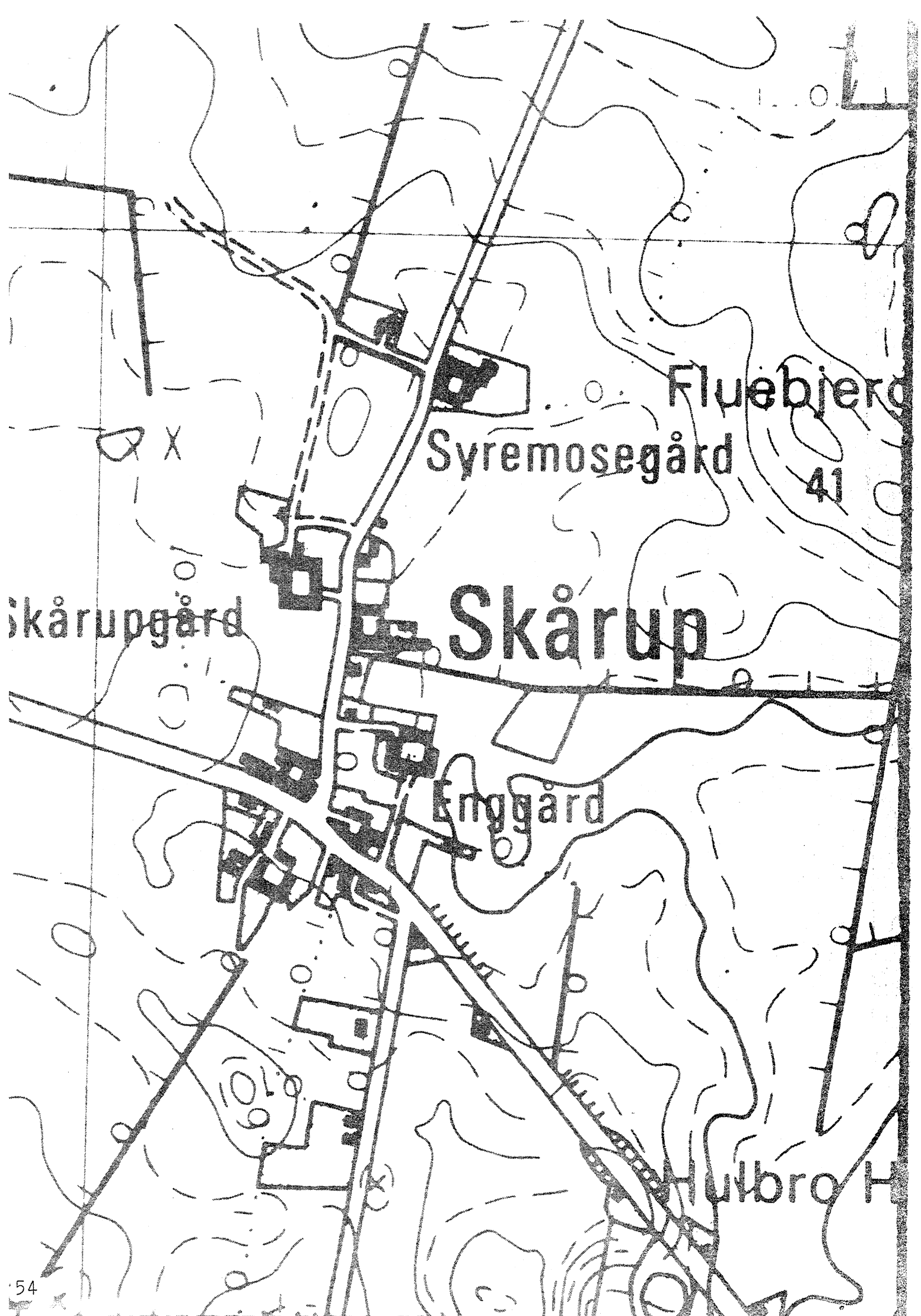
Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse: ☐Interesse: ☐Stor
interesse: ☒Særlig
interesse: ☐**Landsbytypologisk vurdering:** Stor interesse.

1. Anlægstype. Den middelstore udflytterby af vikingetids-middelalder navnetypen -torp er placeret i det indre hjørne af det langstrakte kystejervlav. Ud mod kysten i kystskovbæltet er senere opstået en rydningsby Mullerød samt enestegårdene Simmersholm og Ørbæk. Skårups byform er en løst opbygget slynget vejby.
2. Udviklingstype. Byen havde fra senmiddelalder og fremefter forholdsvis spredte besiddelsesforhold og det indensogns gods Løgismose-Flenstoft kom aldrig til at spille en dominerende rolle. Udviklingen forløber i det hele usædvanlig træt.

Sammenfattende drejer det sig om en almindelig og meget typeren anlægstype, hvis videre udvikling er udsædvanlig træt, hvorfor den oprindelige struktur er velbevaret.

Relikt-vurdering: Stor interesse.

1. Bytomten er velbevaret.
2. Kulturlandskabet har bevaret en del hegn samt større skovarealer.
3. Særlige relikter: 4-længet gård med gammel bageovn.
4. Arkæologiske interesser: -

Fluebjerget

Syremosegård

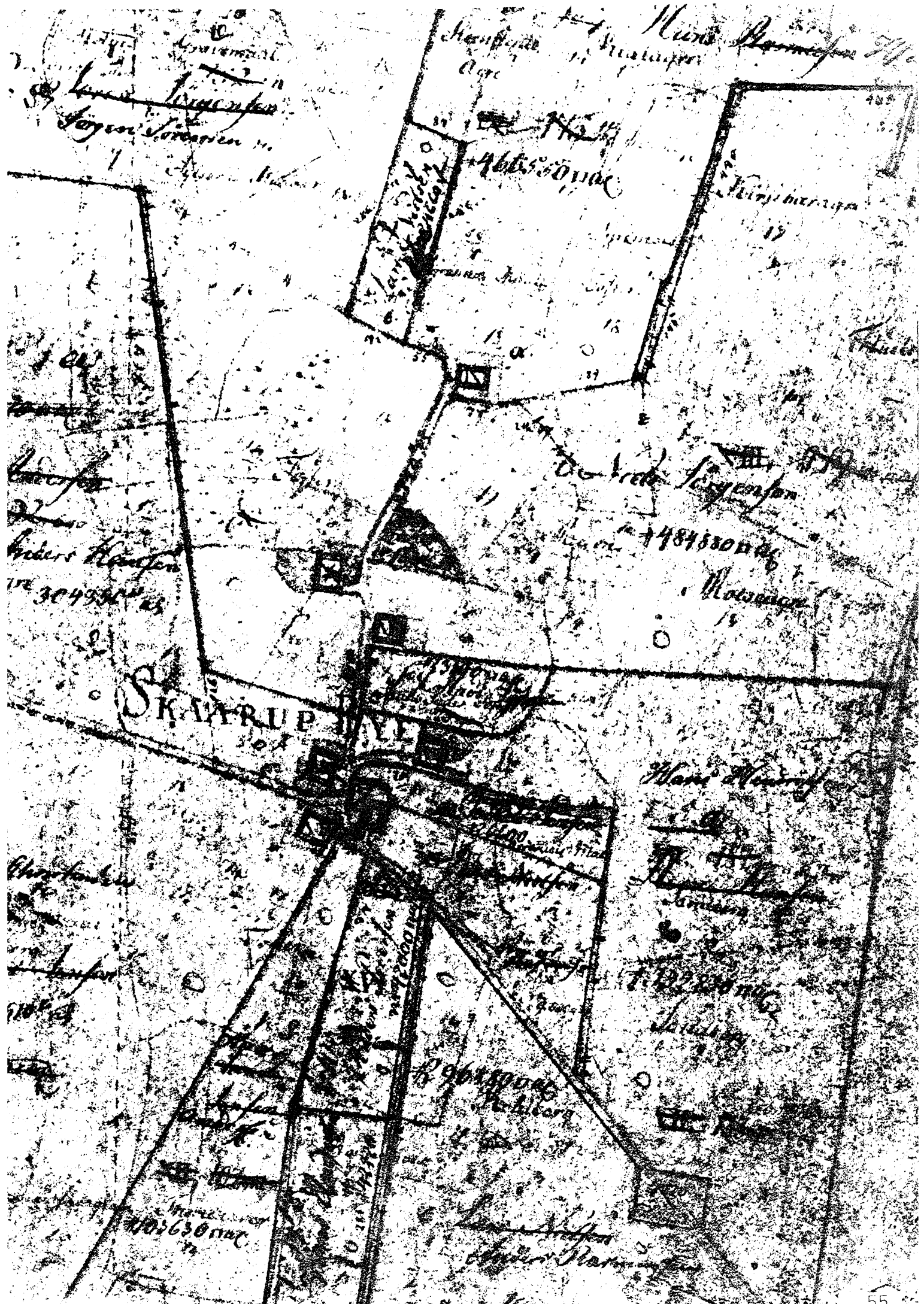
41

Skårupgård

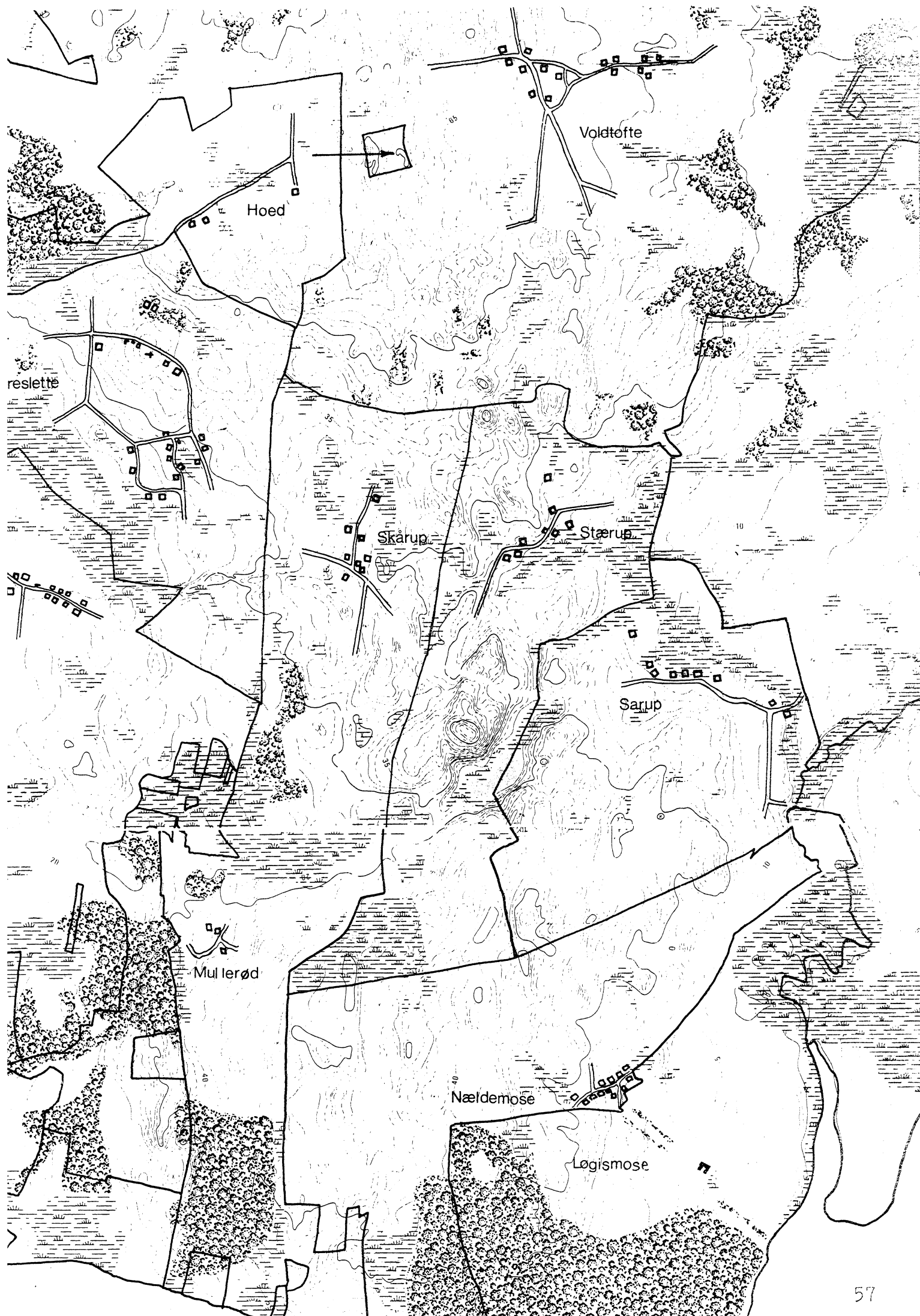
Skårup

Enggård

Hulbro H

SNAVE

FYNS AMT	Herred: Båg	Kommune: Hårby	Sogn: Dreslette
----------	----------------	-------------------	--------------------

Navn: Snave	Navnetype: Snave
--------------------	-------------------------

Bemærkninger:

Snave er nævnt første gang 1583, formen Snabe. Navnet kommer af navneordet glda. Snapi, som betyder "kile, spids".

Anlægstype: Udflytterby	Anlæggelsestidspunkt: Middelalder.
--------------------------------	---

Bemærkninger:

En udflytterby er en landsby, som er anlagt ved udflytning fra en adelby.

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Båg	Kommune: Hårby	Sogn: Dreslette
----------	----------------	-------------------	--------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☐ opløst☒ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

Knap 50% af gårdene (5 ud af 12) er flyttet ud, alle fra den midterste regulerede del. Der er her sket en større nybebyggelse på de gamle gårdtomter. Men bebyggelsen går ikke ud over den gamle bytomts grænser. Toftestrukturen i byen er mere opdelt, men fremtræder klart afgrænset i forhold til de tilstødende marker. Vejforløbet uforandret.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

En stor del af u-hegnene.

c. Ressourceområde

☒ større engareal☒ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevsareal☐ størsteparten opdyrket

Snave dam som eng/moseområde. Skovområder i den sydligste del. Øst for den gamle bytomt er opstået en nyere bydel med bl.a. en skole.

FYNS AMT	Herred: Båg	Kommune: Hårby	Sogn: Dreslette
-----------------	----------------	-------------------	--------------------

STATISTIK

Areal: dyrket areal 1682: 200 tdr. land.							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903			
	85	53	75				
Bebyggelsesenheder:							
		1610	1664	1688	1774 ¹	1844	1903
Gårde:		10	15	11	12	13	12
Huse:		1	2		4		
Huse m/ jord:				2		2	1
Huse u/ jord:				3		1	4
I alt:		11	17	16	16	16	30
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
		1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit		
(40)	1664	6	6	3	5,7		
(64)	1688	7	3	1	4,7		
(69)	1844	3	7	3	5,6		
(50)	1903	5	4	3	5,4		
Folketal:							
		1787	1845	1901			
	Voksne:	67	95	151			
	Børn:	41	45	49			
	I alt:	108	140	200			

1) Heraf 3 bol.

FYNS AMT	Herred: Båg	Kommune: Hårby	Sogn: Dreslette
----------	----------------	-------------------	--------------------

Besiddelsesforhold:			Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:								
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			5		1	1	9	1
1844	1				3	1	9	2
1903	12	18						

Udviklingsbeskrivelse:

Snave, Dreslette og Brydegårde indgik i et stort dyrkningsfællesskab med uregelmæssigt tovangsbrug. Det er derfor vanskeligt at afgøre de enkelte ejerlavs areal før udskiftningen. Ejendommeligt nok omtales Snave by først i 1583 og den mulighed foreligger, at byen først ret sent er udparcelleret af Dreslette, eller at den alternativt er blevet regnet for en del af den løst opbyggede Dreslette by. Snave takseredes i 1684 til 53 tdr.htk. I forhold hertil er 1664 hartkornet ret højt - formentlig på grund af fiskeriets betydning. I 1572 anfører præsten, at 3/4 af sognets enheder får deres meste næring fra stranden. Kystskovene har også haft en vis betydning. I 1664 takseredes byen til 16 svins olden. Snave blokudskiftedes i 1789 og siden er 5 gårde flyttet ud. Da Snave første gang omtales i 1583 lå 5 gårde i byen under kronlenet Hagenskov. Dette antal fastholdtes endnu i 1664. Dominerende godsbesidder på denne tid var Eske Borck, der ved sin død i 1626 efterlod sig 8 gårde og småbol, samt 2 huse. Blandt gårdene var kun 4 egentlige gårdsbrug med kornlandgilde. De øvrige må formentlig karakteriseres som fiskebol. Eske Borcks gods i Snave var i 1664 i Ravnholts besiddelse (8 gårde og 1 hus). Den indensogns hovedgård Flenstofte besad da kun en enkelt gård. Omkring 1770 besad det nu adelige gods Hagenskov/Frederiksgave 4 gårde, Skovgårde 5 gårde og Flenstofte de resterende 3 gårde i byen. Denne stilling holdt sig uændret endnu i 1844, men i 1903 var overgangen til selveje afsluttet. Antallet af gårde holdt sig stort set uændret fra 1600-tallet til 1903, idet flere af gårdsenhederne i 1664 var rene småbol, der senere blot er regnet som huse med jord. Hustallet forbliver lavt endnu i 1844, hvorefter en kraftig ekspansion sætter ind. Befolkningsstigningen for perioden 1787-1901 som helhed er af normal omfang. Gårdene var i 1684 i gennemsnit meget små på grund af de mange småbol. Byen synes aldrig egaliseret.

FYNS AMT	Herred: Båg	Kommune: Hårby	Sogn: Dreslette
----------	----------------	-------------------	--------------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse:☐

Interesse:

☒Stor
interesse:☐Særlig
interesse:☐**Landsbytypologisk vurdering:** Interesse.

1. Anlægstype. Den middelstore udflytterby er muligvis først udparcelleret ret sent af Dreslette ejerlav. Alternativt er Snave i længere tid regnet som en del af den løst opbyggede Dreslette by. Byformen er (delvis) reguleret vejby. Byen har agerorientering, men fiskeriet har udgjort en væsentlig del af det økonomiske grundlag.
2. Udviklingstype. Byen domineredes i 1500-tallet af kronen (Hagenskovlen) og et adeligt strøgods-kompleks. Den indensogns hovedgård Flens-tofte kom aldrig til at spille nogen dominerende rolle. Overgangen til selveje skete sent og fulgtes af en forholdsvis beskeden ekspansion.

Sammenfattende drejer det sig om en ret speciel anlægstype med få udviklingsmæssige karakteristika.

Relikt-vurdering: Interesse.

1. Bytomten er delvis bevaret, men præget af udfyldnings byggeri.
2. Kulturlandskabet har bevaret et større engareal og flere skovarealer. Øst for byen er opstået en ny, større bydel.
3. Særlige relikter: -
4. Arkæologiske interesser: -

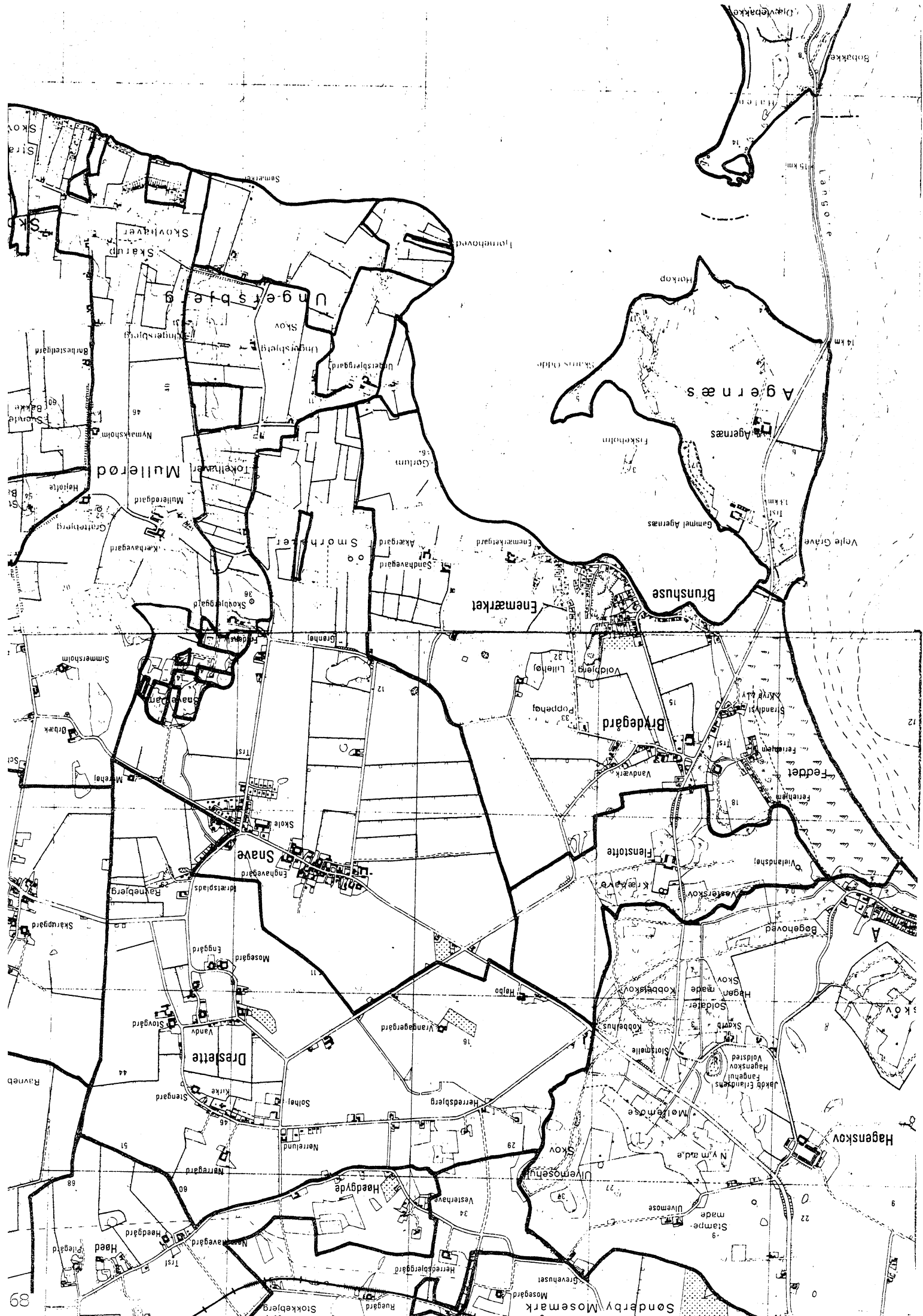
Idra

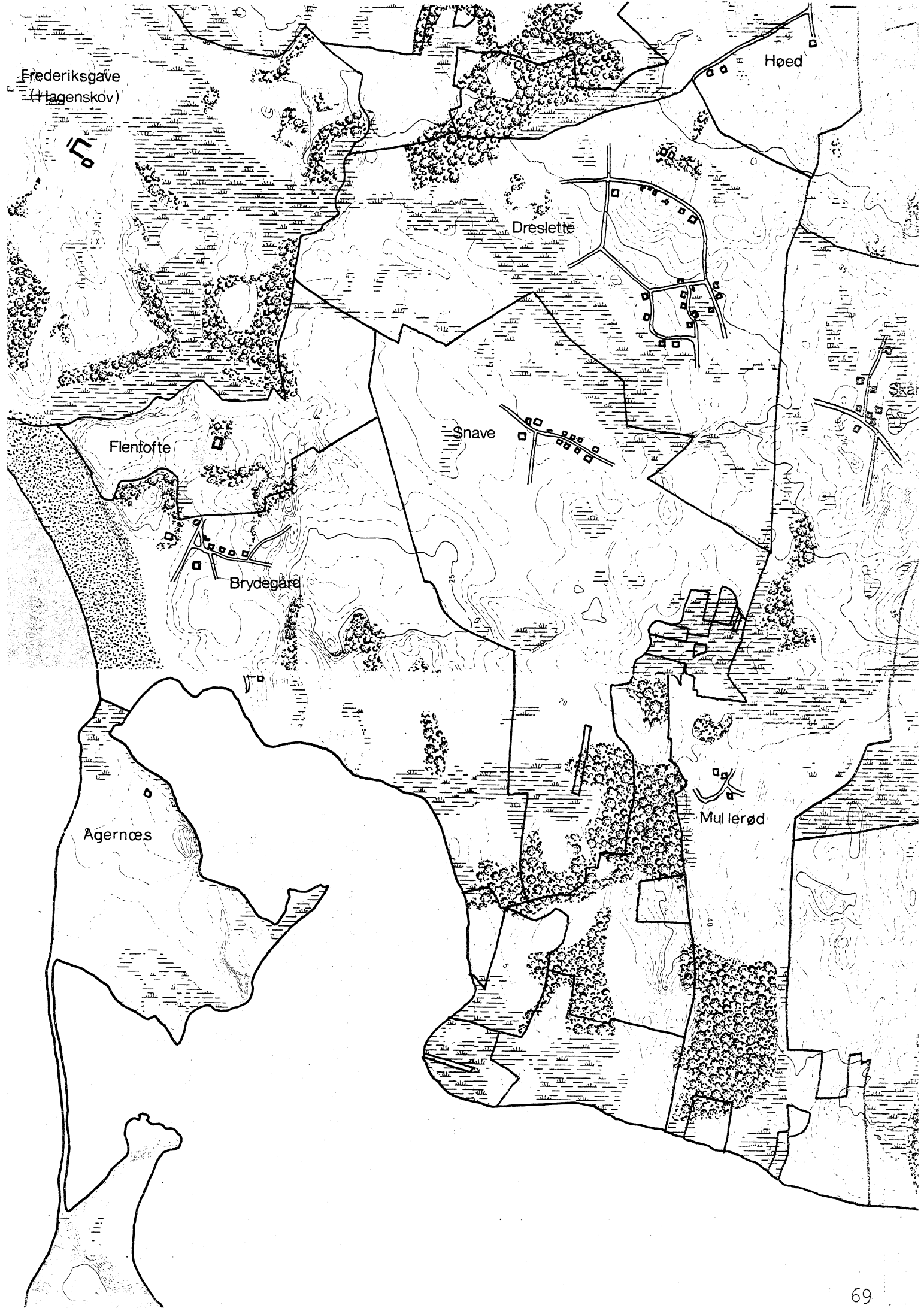
Enghavegûrn

Snave

Skole

67

STRANDBY

FYNS AMT	Herred: Båg	Kommune: Hårby	Sogn: Hårby
----------	----------------	-------------------	----------------

Navn: Strandby	Navnetype: -by.
-------------------	--------------------

Bemærkninger:

Strandby er nævnt første gang 1425 i formen Strandby.

Anlægstype: Adelby	Anlæggelsestidspunkt: Omkring overgangen mellem vikingetid og middelalder.
-----------------------	---

Bemærkninger:

En adelby er en landsby, som i modsætning til torperne ikke er anlagt ved udflytning.

Historiske tildragelser:

Strandby henlagdes 1817 fra Sallinge til Båg herred.

FYNS AMT	Herred: Båg	Kommune: Hårby	Sogn: Hårby
----------	----------------	-------------------	----------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Slynget vejby.

Gårdene ligger forholdsvis tæt langs den sydøst-nordvest gående bygade og dens forgreninger. En enkelt gård ligger isoleret fra den øvrige bebyggelse sydøst i byen. I den sydlige del af byen ligger der en "fortelignende" gadeudvidelse. Husene ligger jævnt fordelt mellem gårdene.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☒ centralby ☐ agerorientering ☐ skovorientering ☐ åorientering
☐ randby ☒ engorientering ☐ kystorientering

Nordre Gammeltofte, Midterste Gammeltofte og Bagerste Gammeltofte øst for byen.

c. Udskiftning

år: 1783 figur: Uregelmæssig blokudskiftning med strimler.

d. Udflytning

- ☐ ved udskiftningen
☒ efter udskiftningen 7 gårde.

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: 3-vangsbrug

rotation: 2/1

vangeantal: 5 el flere.

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Kuperet, Vestfyn, domineres totalt af Hårby hedeslette.

jordbund: Moræneler med ferskvandsdynd og -grus samt div. sand og grus.

naturlig afgrænsning: Naturligt afgrænset til alle sider.

- ☐ overvejende
☒ overvejende ager med større indhold af engjord og skov.
☐ blandingsøkonomi med

FYNS AMT	Herred: Båg	Kommune: Hårby	Sogn: Hårby
----------	----------------	-------------------	----------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☐ opløst☒ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

Omkring 40% af gårdene er flyttet ud. De udflyttede gårdes tomter er blevet bebygget med huse, men ellers er der kun lidt nybyggeri. Vejforløbet er intakt, men skel- og fortssystemet er ikke bevaret i særlig høj grad, hvad angår gårdene. Hustofterne er derimod bevaret i en del tilfælde.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

En del udskiftningshegn bevaret.

c. Ressourceområde

☐ større engareal☒ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevsareal☒ størsteparten opdyrket

Husbebyggelsen "Nakken" opstået i den sydlige del af ejerlavet. Den sydøstlige del er stærkt præget af enkeltliggende gårde. Skovarealer bevaret i den sydlige del af ejerlavet.

FYNS AMT	Herred: Båg	Kommune: Hårby	Sogn: Hårby
----------	----------------	-------------------	----------------

STATISTIK

Areal: 666 ha, heraf opdyrket 1688: 55%.							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903			
	171	158	113				
Bebyggelsesenheder:							
		1600	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:		13	16	17	17	31	31
Huse:		10			+?		
Huse m/ jord:						29	40
Huse u/ jord:				10		1	27
I alt:		23	16	27		61	98
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
		1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit		
100	1664			16	10,7		
88	1688		2	15	9,3		
61	1844	23	8		3,0		
65	1903	25	6		2,9		
Folketal:							
		1787	1845	1901			
	Voksne:	130	255	310			
	Børn:	68	135	164			
	I alt:	198	390	474			

FYNS AMT	Herred: Båg	Kommune: Hårby	Sogn: Hårby
----------	----------------	-------------------	----------------

Besiddelsesforhold:			Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:								
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664					16			
1844	31	30						
1903	31	67						

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 666 ha store ejerlav var i 1684 opdyrket 55%. Byen havde da trevangsbrug og takseredes højt til 158 tdr.htk. mod 113 tdr i 1844. Som navnet angiver ligger byen placeret ud til strandengsarealer. Noget resterende kystskov takseredes i 1664 til 10 svins olden. I ejerlavets nordlige del på grænsen til Hårby lå den middelalderlige hovedgård Højgård, der i 1649 lagdes under Løgismose. Sydvest for byen vidner Gammeltofte-navne om byens tidligere placering. Strandby blokudskiftedes i 1783 og siden er 7 gårde flyttet ud. I 1425 var Højsgård en ganske lille hovedgård på 8 tdr.htk. i skyld og med et øde møllested. Højsgårds mølle omtales tillige i 1521. I 1425 var tilliggende bl.a. 8 gårde i Strandby, hvoraf de 5 var udprægede småbrug. Øjensynlig ejede sognets anden hovedgård Løgismose, en tilsvarende andel, nemlig i 1475 7 gårde, hvoraf 2 var rene småenheder. I Løgismoses jordbog fra 1532 optræder stadig 7 gårde. Ved år 1600 er størstedelen af byens gårde stadig skattepligtige og kan derfor øjensynlig ikke have tilhørt sognets hovedgårde. Inden 1649 erhvervede Løgismose imidlertid det gamle Højsgård gods og inden 1664 var hele byen samlet under Løgismose gods. Byen bestod da af 16 egaliserede gårde a 10,7 tdr.htk. Endnu i 1762 lå byen samlet under Løgismose og bestod da af 17 gårde, hvoraf de 16 på 10-11 tdr.htk. I forbindelse med Løgismoses tidlige godsopløsning skete en hurtig overgang til selveje. Gårdtallet var i 1600-1700-tallet på 16-17. I forbindelse med overgangen til selveje steg det meget kraftigt frem til 1844, ligesom hus- og befolkningstallets stigning i det 19. årh. var usædvanlig kraftig. Byen var i 1500-tallet præget af mange smågårde, strandbol. Hvilket stemmer overens med, at præsten i 1572 omtaler mange fiskerhuse i sognet. I forbindelse med egaliseringen i 1600-tallet forsvandt småenhederne imidlertid, omend der stadig var mange huse i byen.

FYNS AMT	Herred: Båg	Kommune: Hårby	Sogn: Hårby
----------	----------------	-------------------	----------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse:☐

Interesse:

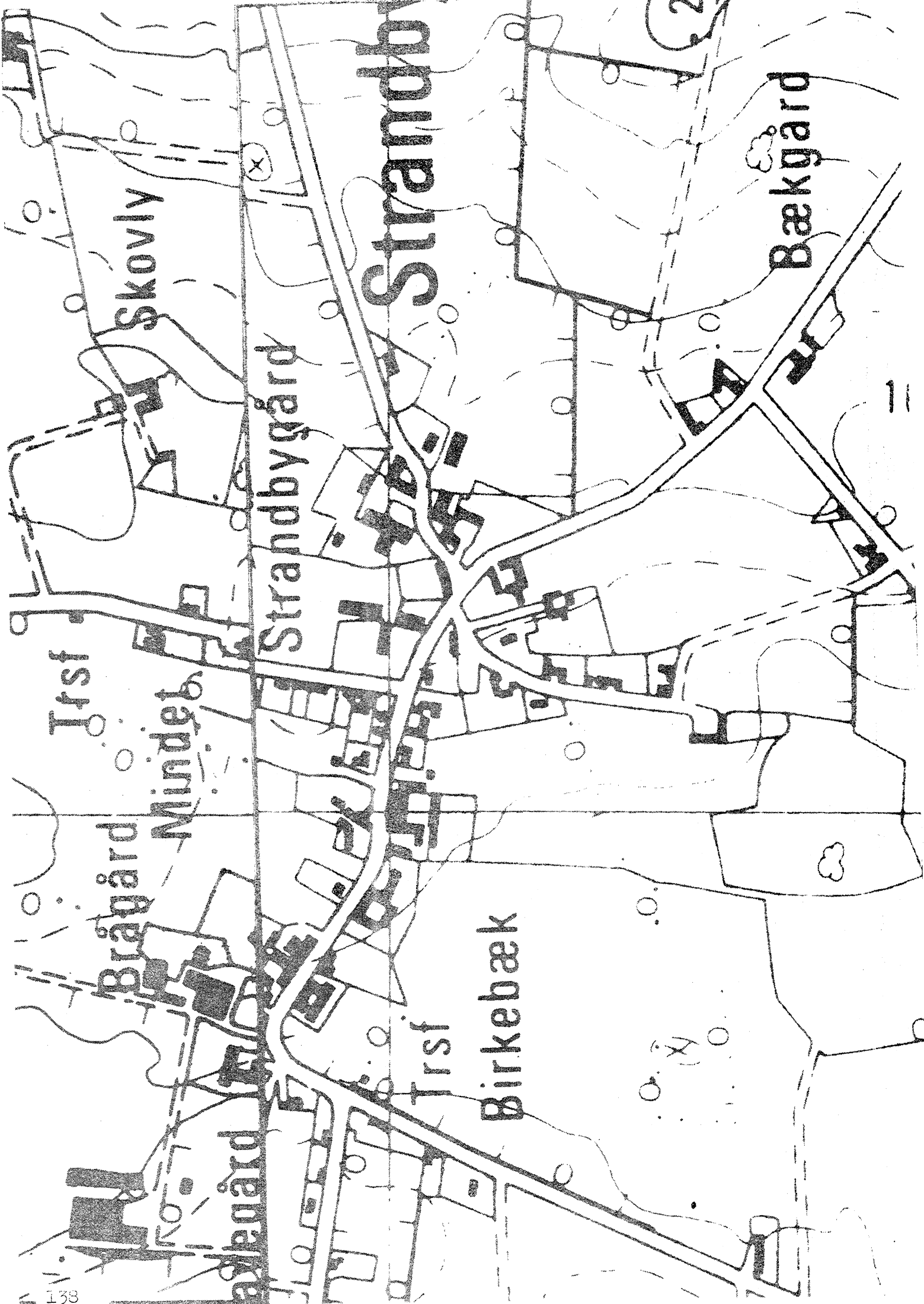
☒Stor
interesse:☐Særlig
interesse:☐**Landsbytypologisk vurdering:** Stor interesse.

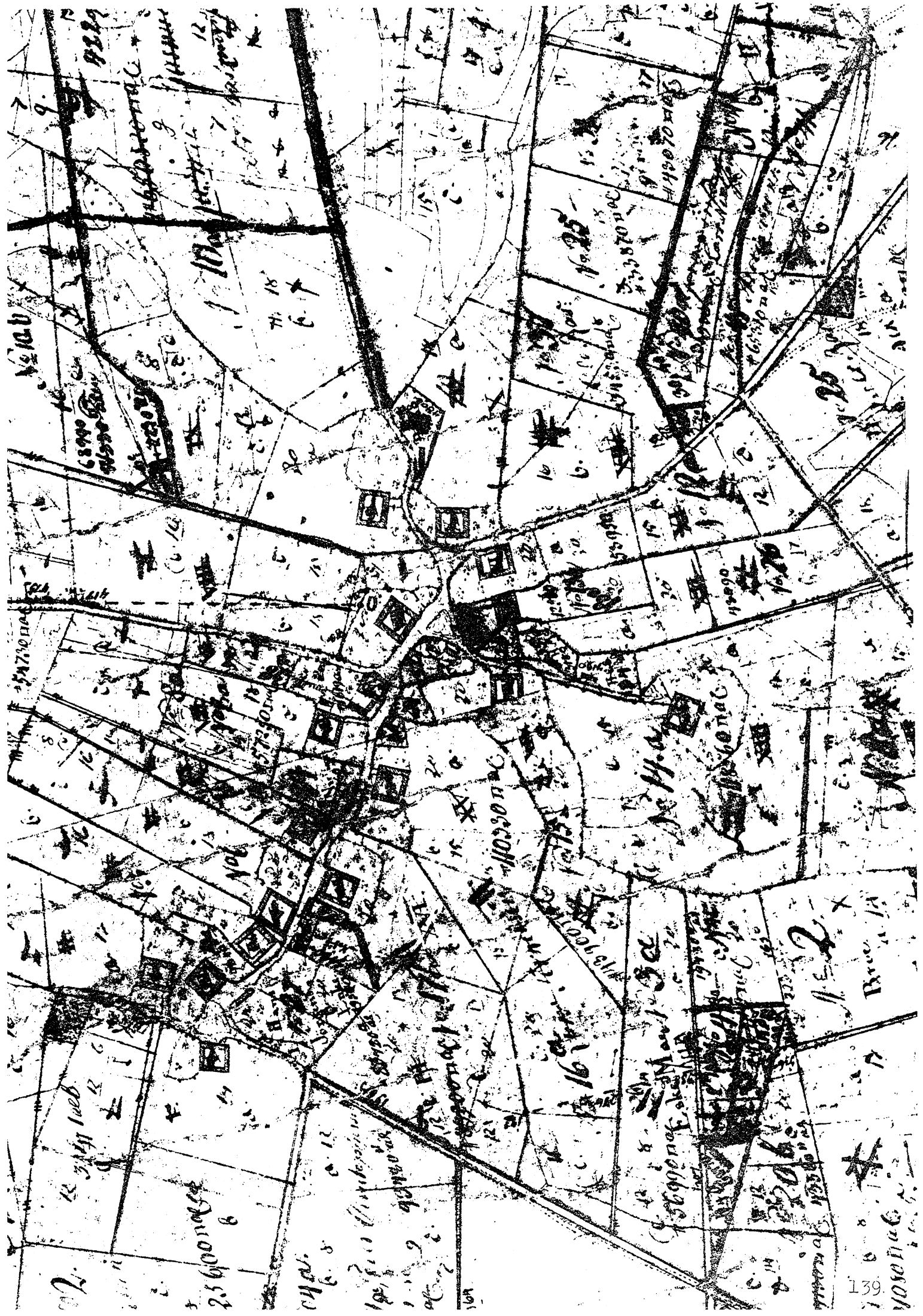
1. Anlægstype. Den store adelby af vikingetidsnavnetypen -by er central-placeret i sit ejerlav ned til en tidligere havbugt (jfr. navnet). Byformen er den almindeligt forekommende slynget vejby type. Gammeltofte vidner om landsbyens tidligere placering. I ejerlavet lå indtil 1649 hovedgården Højsgård.
2. Udviklingstype. Byen var i senmiddelalderen stort set delt mellem nabogodserne Højsgård og Løgismose og prægedes da af småbrug. Bl.a. i forbindelse med de to godsets sammenlægning samledes byen under Løgismose og egaliseredes inden 1664. Løgismoses gods tidlige opløsning ledsagedes af en hurtig overgang til selveje, der fulgtes af en kraftig ekspansion.

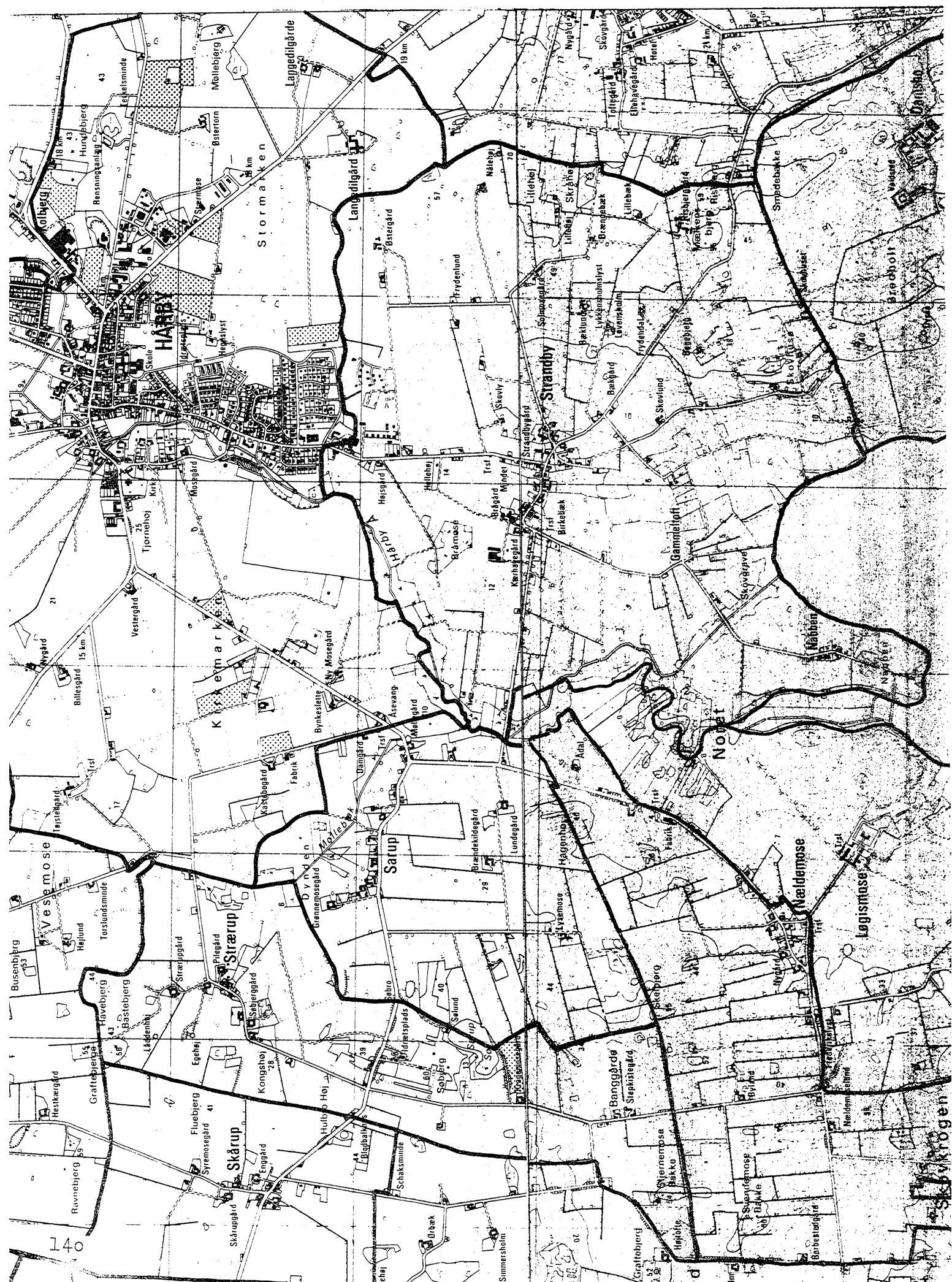
Sammenfattende drejer det sig om en almindelig anlægstype med forholdsvis specielle træk og flere udviklingsmæssige karakteristika.

Relikt-vurdering: Interesse.

1. Bytomten er kun delvis bevaret.
2. Kulturlandskabet har bevaret nogle hegn samt et større skovareal.
3. Særlige relikter: -
4. Arkæologiske interesser: Tomten af Højsgård, en Gammeltofte.

STRÆRUP

FYNS AMT	Herred: Båg	Kommune: Hårby	Sogn: Dreslette
----------	----------------	-------------------	--------------------

Navn: Strærup	Navnetype: -torp.
------------------	----------------------

Bemærkninger:

Strærup er nævnt første gang 1397 i formen Stredorp. Forleddet er måske Stræde i betydningen vej. Efterleddet er torp, glde. thorp, som betyder udflytterbebyggelse.

Anlægstype: Udflytterbebyggelse	Anlæggelsestidspunkt: Middelalder
------------------------------------	--------------------------------------

Bemærkninger:

En udflytterbebyggelse er en landsby, som er anlagt ved udflytning fra en adelby.

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Båg	Kommune: Hårby	Sogn: Dreslette
----------	----------------	-------------------	--------------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Slynget vejby.

Byens 7 gårde (+3 bol) ligger uregelmæssigt langs den nord-sydvest-gående vej, der følger højdekurver i terrænet.

b. Placering i forhold til by-marken

☐ centralby ☐ agerorientering ☐ skovorientering ☐ åorientering

☒ randby ☒ engorientering ☐ kystorientering

Engområde sydøst for byen.

c. Udskiftning

år: 1790 figur: Blokudskiftning, uregelmæssige blokke.

d. Udflytning

☐ ved udskiftningen

☐ efter udskiftningen

ØKONOMI

a. Vangesystem driftssystem: trevangsbrug rotation: 2/1
vangeantal: 5 el. flere.

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Kuperet, Vestfyn, isrande og israndskamer.

jordbund: Div. sand med moræneler og ferskvandstørv.

naturlig afgrænsning: Mod SV og Ø, men ellers ikke.

☐ overvejende

☒ overvejende ager med større indhold af eng.

☐ blandingsøkonomi med Engområde øst for byen og i den sydvestlige del af ejerlavet.

FYNS AMT	Herred: Båg	Kommune: Hårby	Sogn: Dreslette
----------	----------------	-------------------	--------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☒ velbevaret☐ opløst☐ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

Alle 7 gårde ligger på deres gamle tomt. Der er ikke sket nybebyggelse af betydning i byen. Vejnettet og toftestrukturen uforandret.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

En lille del af u-hegnene.

c. Ressourceområde

☐ større engareal☐ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevsareal☒ størsteparten opdyrket

Der er opstået lidt nybebyggelse i den sydlige del af ejerlavet.

FYNS AMT	Herred: Båg	Kommune: Hårby	Sogn: Dreslette
----------	----------------	-------------------	--------------------

STATISTIK

Areal: dyrket areal 1682: 191 tdr. land.

Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903
	71	57	43	

Bebyggelsesenheder:

		1610	1664	1688	1774 ¹	1844	1903
Gårde:		9	8	8	10	13	13
Huse:			3		4		
Huse m/ jord:						6	6
Huse u/ jord:				5			9
I alt:		9	11	13	14	19	28

Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:

		1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit
(100)	1664			8	8,9
(100)	1688		8		7,1
(69)	1844	12	1		2,8
(69)	1903	10	3		3,7

Folketal:

		1787	1845	1901
Voksne:		61	87	93
Børn:		22	36	59
I alt:		83	123	152

FYNS AMT	Herred: Båg	Kommune: Hårby	Sogn: Dreslette
----------	----------------	-------------------	--------------------

Besiddelsesforhold:			Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:								
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664					8	3		
1844	13	6						
1903	13	15						

Udviklingsbeskrivelse:

Strærup er formentlig udflyttet fra og udparcelleret af Dreslette ejerlav. Som typisk for kystbyer er Strærup placeret i det inderste hjørne af det langstrakte ejerlav, der strækker sig ud til kysten. I 1690 oplyses det imidlertid, at Anders Bille til Løgismose har lagt jord fra Dreslette sogn (dvs. Strærup) til Nellemose i Hårby sogn, hvilket tydeligt erkendes på de ejendommelige skelforløb. Strærup beholdt dog en "Skovhave" ved kysten. Formentlig i forbindelse hermed falder byens hartkorn fra 57 tdr. i 1684 til 43 tdr. i 1844. Strærup havde i 1682 treårig rotation i 5 eller flere vange. Byen takseredes i 1664 for 48 svins olden. Byen blokudskiftedes i 1790. I 1400-tallet nævnes som ejere i byen bl.a. Palne Jensen til Østrupgård (en gård), Flemløse kirke (en jord) Hans Walkendorf og en selvejergård. I 1555 afstår kronen ved mageskifte 3 gårde i Strærup til Jacob Brockenhus. (Andre?) 3 gårde med ialt 18 svins olden og 2 huse optrådte i 1626 på skiftet efter Eske Brock. Inden 1664 var hele byen dog samlet under Løgismose-Flenstofte gods, og byens 8 gårde var da egaliseret. Denne situation holdt sig endnu 100 år efter. Men kort tid efter opløstes Løgismose gods og byen overgik til selveje. I forbindelse med den tidlige overgang til selveje vokser gårdtallet markant frem til 1844, medens hustallets ekspansion først sætter ind efter 1844. Som helhed gennemløb byen fra 1787 til 1901 en normal befolkningsstigning. Gårdene var i 1684 forholdsvis store - egaliserede på et niveau a 7 tdr. htk. Gårdstørrelsen falder markant frem til 1844 i forbindelse med 1) ejerlavets formindskelse og 2) udparcelleringen.

FYNS AMT	Herred: Båg	Kommune: Hårby	Sogn: Dreslette
----------	----------------	-------------------	--------------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse:☐

Interesse:

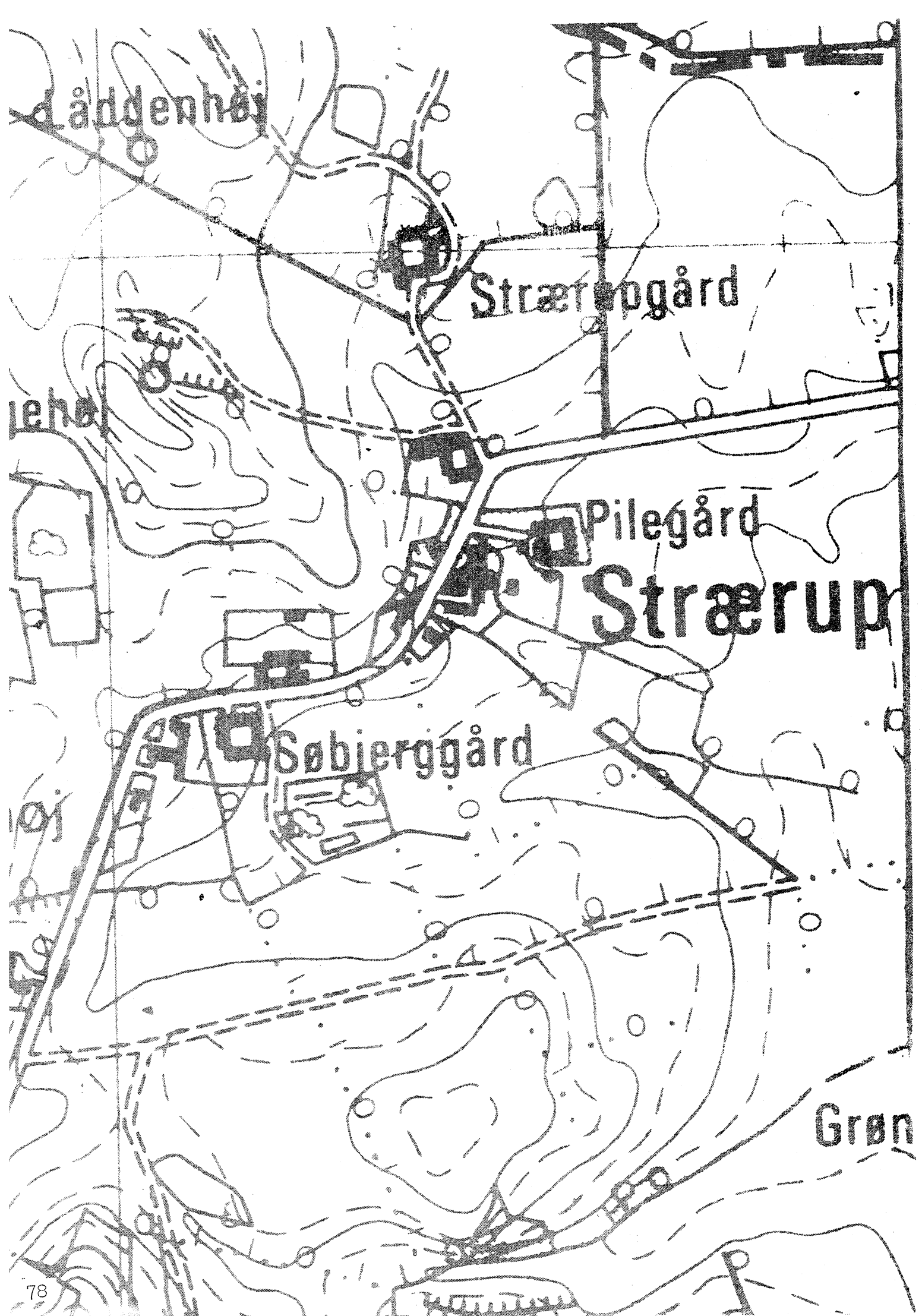
☐Stor
interesse:☒Særlig
interesse:☐**Landsbytypologisk vurdering:** Stor interesse.

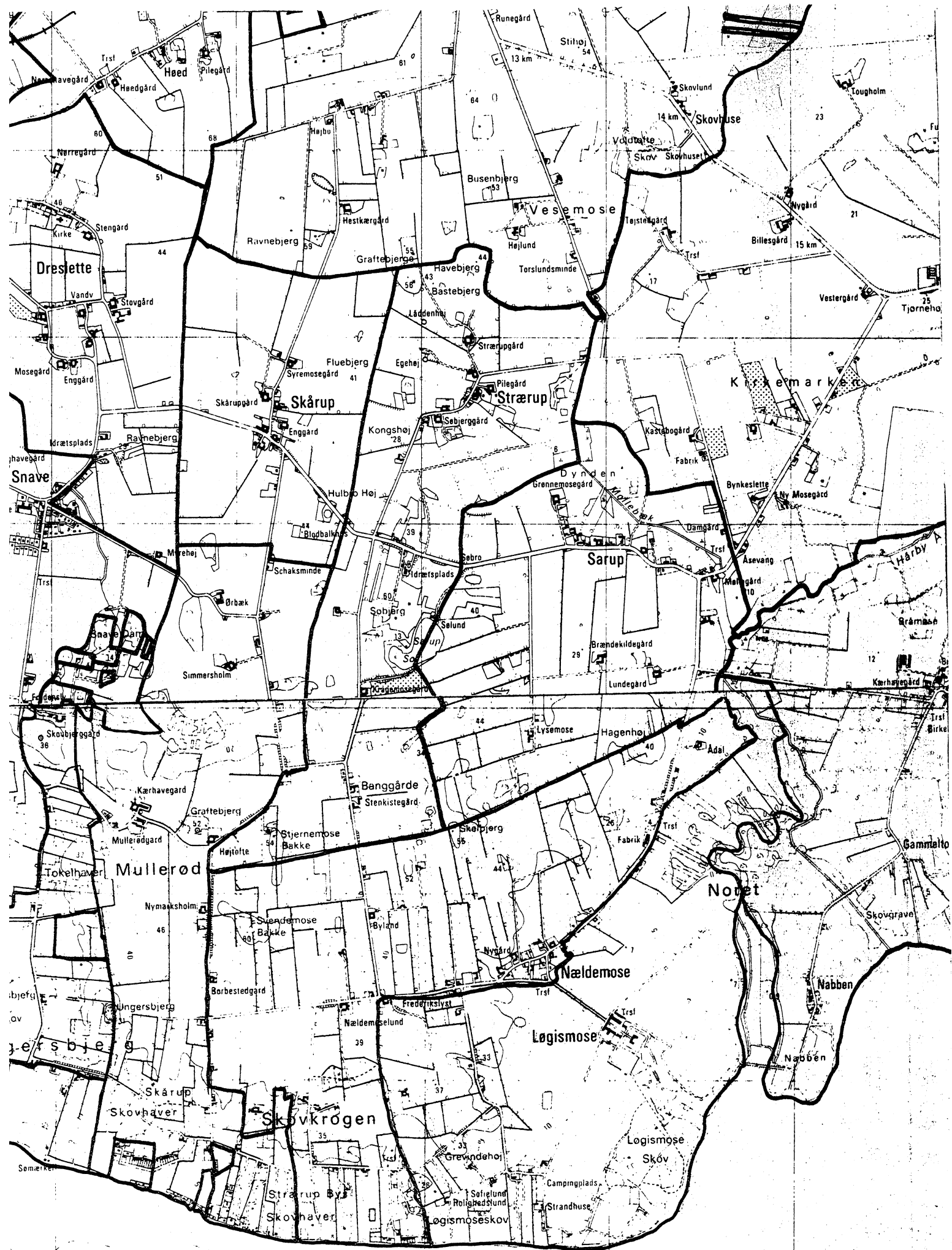
1. Anlægstype. Den middelstore udflytterby af vikingetids-middelalder navnetypen -torp er randplaceret i sit ejerlav og har engorientering. Byformen er en løst opbygget udgave af den slyngede-vejby type. Som typisk for en kystby er Strærup placeret i det inderste hjørne af det langstrakte ejerlav. En del af kystskovområdet indlemmedes i 1600-tallet i naboejrlavet Nellesmose.
2. Udviklingstype. Byens gårde samledes i 1600-tallet under Løgismose gods, der fratóg en del af ejerlavsarealet samt egaliserede byen inden 1664. En tidlig overgang til selveje ledsagedes af ekspansion i normalt omfang.

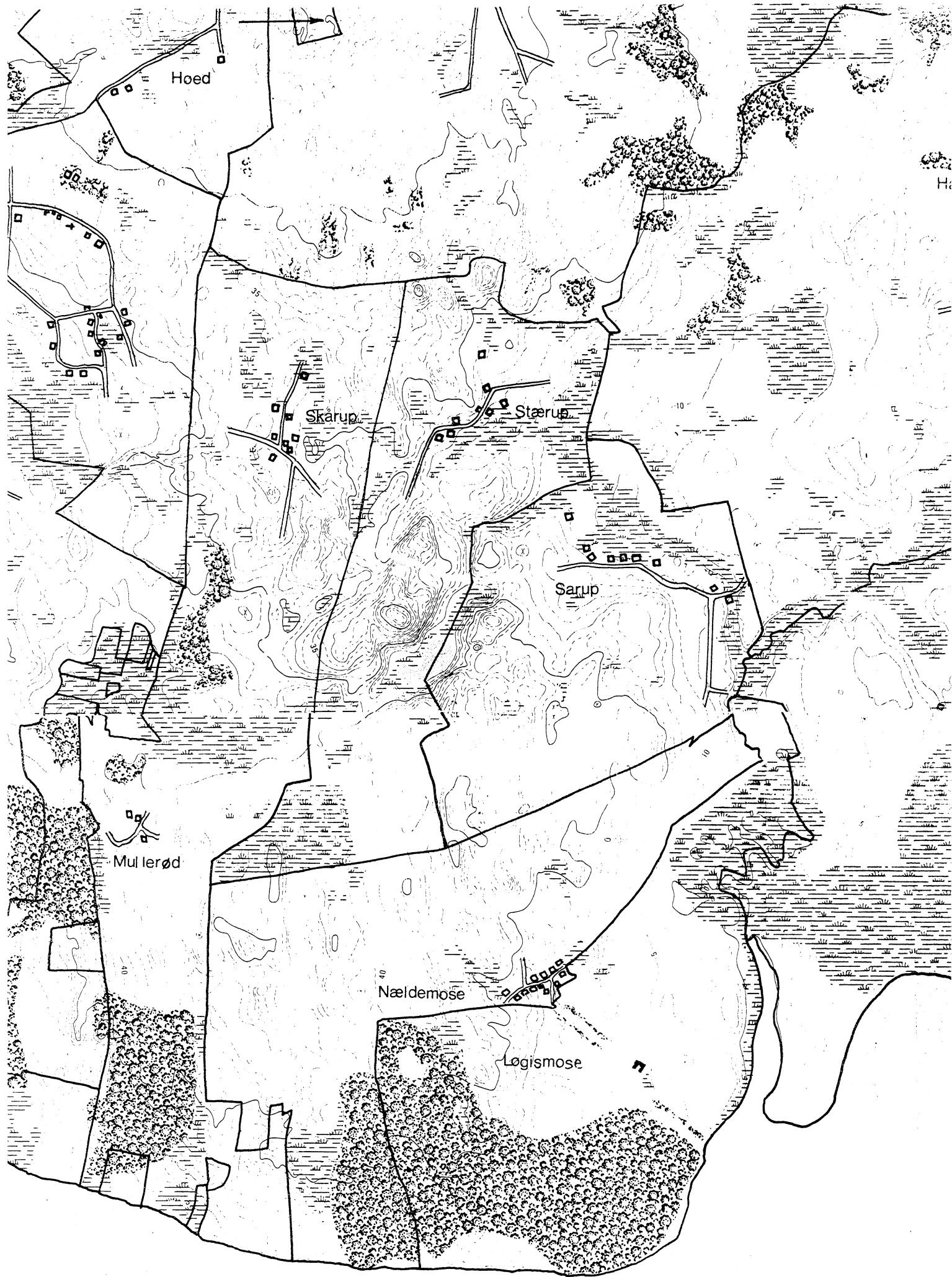
Sammenfattende drejer det sig om en almindelig og forholdsvis typeren anlægstype med en karakteristisk udvikling for den godsnære landsby.

Relikt-vurdering: Stor interesse.

1. Bytomten er velbevaret.
2. Kulturlandskabet har ikke bevaret hegn i større udstrækning.
3. Særlige relikter: udflyttergården Kragemosegård (usædvanlig smuk beliggenhed).
4. Arkæologiske interesser: -

TRUNDERUP

FYNS AMT	Herred: Sallinge	Kommune: Hårby	Sogn: Jordløse
----------	---------------------	-------------------	-------------------

Navn: Trunderup	Navnetype: -torp
--------------------	---------------------

Bemærkninger:

Trunderup er første gang nævnt 1527 i formen "Trunderup". Forleddet er mandsnavnet gl'da. "Thrønd". Efterleddet er "-torp", som betyder udflytterbebyggelse.

Anlægstype: Torp	Anlæggelsestidspunkt: Middelalder
---------------------	--------------------------------------

Bemærkninger:

En torp er en middelalderlig udflytterbebyggelse, der er anlagt ved udflytning fra adelbyen (Jordløse).

Historiske tildrageiser:

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Sallinge	Hårby	Jordløse

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Uregelmæssig vejforteby.

Byens 8 gårde ligger uregelmæssigt rundt om en lille forte, der er en udvidelse af vejen gennem byen fra øst mod vest. Husene ligger tæt op til fortjen.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☒ centralby ☒ agerorientering ☐ skovorientering ☐ åorientering
☐ randby ☐ engorientering ☐ kystorientering

c. Udskiftning

år: 1797 figur: Blokudskiftning. Uregelmæssige blokke i størrelse og figur.

d. Udflytning

- ☐ ved udskiftningen Ingen
☐ efter udskiftningen

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: 3-vangsbrug

rotation: 2/1

vangeantal: 3 + 1 mindre vange.

Vangelag mod Jordløse.

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Vestfyn/Centralfyn K. Israndsbakker mod sydvest. Terræn-skrænter mod nordvest og sydvest. Ekstramarginal smeltevandsdal mod nordøst.

jordbund: Overvejende moræneler med større forekomster af diluvialt sand.

naturlig afgrænsning: Mod nord øst og syd, men ikke mod vest

☒ overvejende ager

☐ overvejende med større indhold af

☐ blandingsøkonomi med

Skov langs ejerlavsgrensen mod nord. Engarealer spredt rundt i ejerlavet.

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Sallinge	Hårby	Jordløse

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☒ velbevaret☐ opløst☐ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

Alle gårde ligger i byen, men et par af dem er dog flyttet lidt mod syd, men ikke udenfor byområdet. Byen har dog mistet sin karakter af vejforteby. Der er ikke sket nybebyggelse i byen af betydning. Både vejnet og toftestruktur stort set uforandret.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

En stor del af udskiftningshegnene.

c. Ressourceområde

☐ større engareal☒ større skovareal☒ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevsareal☐ størsteparten opdyrket

Skov i det nordlige hjørne.

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Sallinge	Hårby	Jordløse

STATISTIK

Areal: 354 ha,, heraf opdyrket i 1688: 54%.							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903			
	101	70	58				
Bebyggelsesenheder:							
		1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:		2	7	10	8	11	14
Huse:		1			6		
Huse m/ jord:						21	30
Huse u/ jord:				3		2	11
I alt:		3	7	13	14	34	55
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit			
(100%) 1664			7	14,4			
(60%) 1688	2	2	6	7,0			
(72%) 1844	8	3		3,9			
(57%) 1903	9	4	1	4,6			
Folketal:							
	1787	1845	1901				
Voksne:	72	198	196				
Børn:	34	104	112				
I alt:	106	302	308				

FYNS AMT	Herred: Sallinge	Kommune: Hårby	Sogn: Jordløse
----------	---------------------	-------------------	-------------------

Besiddelsesforhold:			Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:								
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664					7			
1844	10	15			1	8		
1903	13	40			1	1		

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 354 ha store ejerlav var i 1688 opdyrket 54%, hvilket er forholdsvis meget i betragtning af det kuperede terræn. Byen havde da trevangsbrug i et vangelag med Jordløse og takseredes i 1684 for 70 tdr.htk. I 1844 til lidt mindre nemlig til 58 tdr. Byens skove takseredes i 1664 for 14 svins olden. Trunderup er udflyttet og udparceleret fra Jordløse. Senere har hovedgården Søbo gjort indhug i ejerlavet. Søbo nævnes som hovedgård allerede i 1442. Trunderup blokudskiftedes i 1797, men ingen gårde er flyttet ud.

En selvejergård i byen afhændedes af kronen til Fjellebro i 1581. I 1617 havde Hvedholm 2 gårde i byen. I 1664 var hele byen i Damsbos besiddelse. De to hovedgårde Søbo og Damsbo havde da i en årrække haft fælles ejer. I 1802 lå hele byen samlet under Søbo. Den bestod da af 8 gårde og 14 huse. Inden 1844 var overgangen til selveje næsten afsluttet for gårdenes vedkommende.

Antallet af gårde var i 1664 på 7 (i 1610 mangler de skattefri inden-sogns ugedagstjenere), der da var egaliserede på et meget højt hartkornsniveau. Inden 1682 stiger antallet til 10, idet en gård deles og to små bol kommer til, hvorved byen mister sit regulerede præg. Inden 1802 foretages en ny egalisering, således at byen da bestod af 8 gårde a. 5 tdr.htk. Hertil kom 8 hartkornshuse a. 3. skp. foruden 6 mindre huse. I løbet af det 19. årh. ekspanderer såvel bebyggelse som befolkningstal meget stærkt.

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Sallinge	Hårby	Jordløse

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse:☐

Interesse:

☐Stor
interesse:☒Særlig
interesse:☐**Landsbytypologisk vurdering:** Stor interesse

1) Anlægstype.

Den lille udflytterby af vikingetids - middelalder navnetypen -torp er centralplaceret i sit ejerlav og har agerorientering. Byformen er uregelmæssig vejforteby. Trunderup er udflyttet og udparcelleret af Jordløses ejerlav. Siden er hovedgården Søbo udparcelleret af Trunderup ejerlav.

2) Udviklingstype.

Trunderup samledes mellem 1617 og 1664 under Damsbo og egaliseredes samtidig. Inden 1802 egaliseredes byen på ny af Søbo hovedgård. I det 19. århundrede ekspanderede bebyggelsen kraftigt i forbindelse med overgangen til selveje.

Sammenfattende drejer det sig om en almindelig forholdsvis typeren anlægstype med enkelte udviklingsmæssige karakteristika.

Relikt-vurdering: Stor interesse

- 1) Bytomten er velbevaret, men har dog mistet sin karakter af vejforteby.
- 2) Kulturlandskabet har bevaret en stor del af udskiftningshegnene samt et større skovareal.
- 3) Særlige relikter: -
- 4) Arkæologiske interesser: 1-2 frilagte gårdtomter.

bjerg

Trunderup

Trunderupgård

Højgård

Vandværk

Trst

gård

Tottegård

Ellegårdsminde

Pilegård

63

10

*

